

De Rapporteur, den Här Mars Di Bartolomeo

<p>(Négation)</p> <p>Ech gesinn, datt dat net de Fall ass.</p> <p>Ass d'Chamber mat dëser Ännerung averstanen?</p> <p>(Assentiment)</p> <p>Dann ass et esou decidéiert.</p> <p>5. 7700 - PROPOSITION DE RÉVISION DES CHAPITRES IER, II, III, V, VII, VIII, IX, X, XI ET XII DE LA CONSTITUTION</p> <p>Den eenzege Punkt um Ordre du jour vun haut de Mëtteg ass d'Verfassungs- ofännerung 7700, déi d'Kapitelen iwwert d'Organisatioun vum Staat, dem Territoire, de Bierger, dem Staatschef, der Monarchie, de Gemengen an den Iwwergangsdispositiounen ofännert.</p> <p>Et sief drop higewisen, datt laut Artikel 114 vun der Verfassung eng qualifizéiert Majoritéit vun zwee Drëttel vun de Stëmmen erfuerdert ass. De Vote par procuration ass net erlaabt.</p> <p>D'Riedezäit ass nom Modell 2 festgeluecht. Et hu sech schonn ageschriwwen: den Här Léon Gloden, d'Madamm Simone Beissel, den Här Charles Margue, den Här Fernand Kartheiser. An d'Wuert huet elo de Rapporteur vun der Verfassungs- ofännerung, den honorabelen Här Mars Di Bartolomeo. Här Di Bartolomeo, Dir hutt d'Wuert.</p> <p>RAPPORT DE LA COMMISSION DES INSTITUTIONS ET DE LA RÉVISION CONSTITUTIONNELLE</p> <p>M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, Kollegeginnen a Kollegen, et ass fir mech eng Eier, haut am Numm vun eiser Institutiounskommissioun de Rapport zum zweete Kapitel vun eiser Verfassungsrevisioun, dem Projet de révision 7700, kënnen virstellen, dat, nodeem mer hei am Haus jo schonn den 20. Oktober vum leschte Joer dat Kapitel iwwert d'Justiz ënnert dem</p>	<p>Rapporteur Léon Gloden am éischte Vott gestëmmt hunn.</p> <p>Nach ni - nach ni! - ware mer eisem Zil, eis Verfassung un déi haiteg gesellschaftlech, institutionell a sozial Realitéiten erunzeféieren, esou no. Dat verdanke mer enger gudder Zesummenaarbecht an der Institutiounskommissioun an der exzellerter Viraarbecht, déi an deene leschte 15 Joer an der Kommissioun, awer och am Dialog no bausse geleescht gouf. Dofir e grouse Merci.</p> <p>E spezielle Merci menge Virgänger Paul-Henri Meyers an Alex Bodry souwéi der Madamm Carole Closer, déi eis Aarbechte mat grousser Kompetenz begleet.</p> <p>Une voix. - Très bien!</p> <p>M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Am zweete Kapitel vun de Verfassungsrevisiounen geet et ëm eis Staatsform, de Staatschef - de Grand-Duc -, déi konstitutionell Monarchie, d'Regierung, d'Relatiounen tëscht Staat a Glawensgemeinschaften, d'Gemengen an nach munches méi. Och d'Berufschamberen als wichtegt Element vum Sozialdialog kommen nei an d'Verfassung.</p> <p>Allgemeng gi mat dësem Deel vun de Verfassungsrevisiounen eis Institutiounen duerch déi nei Texter gestärkt an dat wäert och bei deenen anere Projeten oder Propositionen de Fall sinn.</p> <p>Am éischten Deel vun der Proposition 7700 hu mer an den Artikelen 1 bis 8 déi weesentlech Elementer vun eiser Staatsform regroupéiert. Mir halen dat Bewäertent bäi a schreiwen eng Rei vun Neierunge mat héijem Erëmerkungswäert op d'Visitkaart vun eise Land.</p> <p>Lëtzebuerg ass a bleift eng parlamentaresch Demokratie, eng konstitutionell Monarchie, déi op Prinzippe vum Rechtsstaat an dem Respekt vun de Mënscherechter an</p>	<p>dass eise Staat en État de droit ass gëtt déi éischte Kéier explizitt an der Verfassung festgehalen - wichteg, ganz wichteg!</p> <p>Lëtzebuerg ass a bleift e Staat, dee fräi, onofhängeg an ondeelbar ass. Et gëtt deemno un den aktuellen Dispositiounen näischt geännert. Nei ass awer d'Festschreiwung vun eise Staatssymboler an d'Verfassung. D'Lëtzebuerger Sprooch, de rout-wäiss-bloe Fändel, de Wopen, de Wopen an eis Nationalhymn, ginn an der Verfassung verankert. Um Prinzip vun der Méisproochegkeet vun eise Land, déi eng grouss Tromp och ass fir eis an der Welt, ...</p> <p>Une voix. - Très bien!</p> <p>M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - ... gëtt awer näischt geännert. D'Lëtzebuerger Sprooch: wichteg fir eis, fir den Zesammenhalt hei am Land; d'Méisproochegkeet, fir d'Importenz vu Lëtzebuerg an der Welt kënnen ze verdeedegen - ech mengen, dat ass eng gutt Mëschung.</p> <p>Une voix. - Très bien!</p> <p>M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Et gëtt keen anert Land, dat wéi mir Lëtzebuerger schwätzt. Et gëtt och kaum en anert Land, dat esou méisproocheg ass wéi mir. Dat musse mer als dat ugesinn, wat et ass: extreem, extreem positiv fir eist Land!</p> <p>Nei ass och, dass eis Verbonnenheet zu der europäescher Gemeinschaft an eist Grondgesetz kënnt.</p> <p>Une voix. - Très bien!</p> <p>M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Dat huet näischt mat Souveränitätsverloscht ze dinn, well déi Verträge, déi dat festgehalen hunn, sinn um demokratesche Wee verofschit ginn! A wa mer net méi wëllten un déi Verträge gebonne sinn, da gëtt et och Méiglechkeeten, fir déi ze kënnegen. Wien dat awer wëllt, soll e bëssen no Weste kucken a sech da seng Gedanken doriwwer maachen.</p>	<p>Une voix. - Très bien!</p> <p>M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Eis Hauptstadt réckelt an eise Propositionen ganz no vir a gëtt als Sëtz vun eisen Institutiounen verankert.</p> <p>Une voix. - Très bien!</p> <p>M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Dir kënnt lech erënnere: D'Hauptstad war/ass an der jëtzege Verfassung an deenen hënneschten Artikelen genannt. Och d'Hauptstad huet e groussen Erëmerkungswäert fir eist Land!</p> <p>Am zweeten Deel, den Artikelen 32 bis 49 vun eiser Revisiounsproposition, geet et ëm de Grand-Duc, eise Staatschef, an déi konstitutionell Monarchie. Den Artikel 32 hält explizitt fest, dass de Grand-Duc eise Staatschef ass. A fir eventuellen Diskussiounen virzepräifen, firwat dass do just „Grand-Duc“ steet: Sollt an der Trounfolleg eng Fra nokommen, dann ass et selbstverständlech, dass dee Begrëff och dat ofdeckt. An dat gëllt och fir déi aner Termen, déi mat „Staatschef“ zesammenhängen - ech ënnersträichen: Trounfolleg.</p> <p>Une voix. - Très bien!</p> <p>M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - De Grand-Duc erfëllt dës Fonctioun, dës Missioun, andeems hien de Staat representéiert an d'Symbol vun der Unitéit a vun der nationaler Onofhängegkeet ass. Seng Persoun ass, an dat gëtt garantéiert vun der Verfassung, inviolable.</p> <p>U sech iwwerhëlt den Artikel 32 den éischte Saz vum aktuellen Artikel 33, mee en definéiert dem Staatschef seng Missiounen méi kloer. Seng Roll an enger parlamentarescher Demokratie gëtt op kee Fall geschwächt. An ech géif soen, dass de Grand-Duc mat senger Aart a Weis, wéi e säin Amt féiert, déi nei Texter schonn anticipéiert huet. De Grand-Duc exercéiert zesumme mat der Regierung d'Exekutiv, wat och nei festgehalen gëtt, selbstverständlech mam Contresein</p>	<p>vun der Regierung, an huet keng aner Pouvoir wéi déi, déi vun der Verfassung a vun de Gesetzter festgeluecht ginn, wat elo näischt Neies par rapport zum aktuellen Text ass.</p> <p>D'Dispositioun iwwert den État de crise, bis elo den Artikel 32 Paragraph 4, ass elo am Artikel 36 erëmfannen. Do ginn et keng Ännerungen. An de rezenten Artikel, deen ass nach net al, huet sech jo och an der jëtzege Kris méi wéi bewäert.</p> <p>D'Reegele fir den Zougang zu der Fonctioun vum Grand-Duc, fir seng Odfankung a fir d'Regentschaft, wa se dann noutwendeg wäeren, kommen elo an d'Verfassung an et gëtt net méi op de sougenannte Familljepakt vum Haus Nassau verwisen. Et ass richteg a wichteg, dass dat Reegelwierk ronderëm eise Staatschef net an engem privatrechtleche Vertrag, mee an der Verfassung verankert gëtt. Dat gëtt dem Staatschef och eng ganz aner Sécherheet, wéi wann dat an engem Familljepakt verankert ass. Och do gëtt näischt ewechgeholl, mee et gëtt a Bëton gegoss.</p> <p>Am Allgemenge gëtt dobäi d'Roll vun der Chamber gestärkt. An och an deem Fall, wou de Staatschef net méi kéint oder wëllt seng verfassungsméisseg Roll erfëllen, hu mer hei Dispositiounen virgesinn. Kee wëllt dat. Kee wëllt an esou eng Situatioun kommen. Mee wann dat Onwarscheinlech, dat kee vun eis wënscht, sollt antrieden, dann ass et sécher besser, dass mer eng kloer Regel mat ville Garantien hunn, wéi wa mer eis dann eréischt mat där Fro misste befaassen. A mir sinn net dat eenzeg Land, dat fir esou Situatiounen virsuergt, fir wann dat Onwarscheinlech géif virkommen.</p> <p>Deen neien Text séichert dann dem Grand-Duc déi néideg personell a finanziell Mëttelen, fir dass hie seng Fonctiounen, seng representativ Verflüchtungen kann erfëllen. Hei hält den neien Artikel 42, deen den aktuellen Artikel 43 ersetzt, fest, dass de Grand-Duc, de fréiere Grand-Duc, de Grand-Duc héritier, de Regent an de</p>
--	--	---	--	---

Lieutenant-Representant eng järelech Dotatioun vum Staatsbudget kréien. An der jëtzege Verfassung steet nach, dass de Grand-Duc järelech 300.000 Goldfrang zegutt huet - ech hat bal gesot „Golddukat“ -, e Beispill dofir, dass mer eis Verfassung un eis Zäit, un d'Realitéit mussen upassen.

Et ass hei an do monéiert ginn - „monéiert“ ass dann dee richtegen Term -, dass an eise Text de Grand-Duc net méi d'Recht huet „pour battre la monnaie“. Ech muss soen, dass zënter Längerem déi Kompetenze bei eiser Zentralbank leien an dass och näischt déi Zentralbank dorun hënnert, fir Mëzen a Geldschäiner mat eise Grand-Duc drop ze drécken oder ze prägen. Och hei mengen ech, dass d'Zäit net méi déi ass, wou een aus Gold Mënze géisst.

An dësem Artikel kritt de Grand-Duc och d'Basis, fir seng Verwaltung, d'Maison du Grand-Duc, am ëffentlechen Interêt ze organisieren. Dës Administratioun kritt eng eege Rechtsperséinlechkeet. Am neien Artikel 38 gëtt festgehalen, dass de Grand-Duc d'Fonctionnaires ernannt. Par rapport zum aktuellen Artikel 35 gëtt de Fonctionnairesstatut awer duerch e Gesetz gereegelt. Den neien Artikel 40 limitéiert dem Grand-Duc säi Recht, Adelstitelen ze conferieren op Membere vun der groussherzoglecher Famill.

Een Artikel, dee fir vill Diskussiounen gesuergt huet, ass den Artikel 41, deen elo festhält, dass de Grand-Duc den Titel vum Kommandant vun der Armée dréit, mee dass den effektive Kommando vun der Armée ënnert der Responsabilitéit vun der Regierung ausgeübt gëtt.

Dir gesitt, d'Kapitel iwwert de Grand-Duc preziséiert vill Saachen an en-cadréiert seng Fonctioun an hir Ausübung besser a méi realitéitsno. Et sief just drop higewisen, dass déi Dispositioun iwwert den Titel vum Kommandant vun der Armée erëm vun eis an d'Propositionen eragesat ginn ass. Dat war bei der Gesamtreform 6030 net méi de Fall.

An den Artikelen 76 bis 83 ginn d'Propositionen iwwert d'Regierung preziséiert an un d'Realitéit ugepasst. Sou féiert d'Regierung déi allgemeng Staatspolitik. Dës Dispositioun ass et esou an der jëtzege Verfassung net ginn. D'Regierung als dat eigentlecht Exekutivorgan organiséiert sech selwer a kritt déi Plaz, déi hir an enger parlamentarescher Demokratie vun haut zousteet, an dat ënnert der Kontroll vum Parlament.

Den Artikel 77 gesäit d'Zesummesetzung vun der Regierung vir. Dëst ass och nei, jiddefalls eng ganz Rei vu Präzisionen, well an der jëtzege Verfassung nëmme stoung, dass d'Regierung aus mindestens dräi Membere bestoe géif. Elo gëtt prezis festgehalen, dass si aus engem Premier, engem oder méi Vizepremieren, aus Ministere an gegeebenefalls Ministres délégués a Staatssekretäre bestoe kann.

An dësem Artikel ass dann och d'Formule vum Eed vun de Regierungsmembere niddergeschräwwen. Dat ass et bis elo och nach net an der Verfassung ginn. Wat bleift, sinn d'Inkompatibilitéite vun de Regierungsmembere, déi et de facto scho gëtt, mee déi elo an d'Verfassung ageschräwwen ginn.

Den Artikel 80 gesäit vir, dass de Premierminister der Regierung hir Aarbecht koordinéiert an doduerch fir eng eenheetlech Linn an der Regierungsaarbecht suert. De Premier gëtt vun der Verfassung als - ech wollt bal soen, de Kapitän -, mee de Primus inter pares definéiert.

Fir déi éischte Kéier gesi mer de Prinzip

vun der Séparation des pouvoirs an eiser Verfassung vir.

D'Vertrauensfro fënnst sech och elo an eise Grondgesetz erëm, an zwar gesäit den Artikel 82 vir, dass all nei zesummegehaltene Regierung muss fir d'éischt d'Vetraue vun der Chamber kréien, dat heescht, si muss duerch e Vott dëst Vertraue kréien.

Et ass och virgesinn, dass de Premier kann - nëmmen hie kann dat - d'Vertrauensfro vun der Regierung virun der Chamber stellen, an dëst an dem Kader vun der Adaptatioun vun engem Gesetz oder och enger Regierungsdeklaratioun. An der Realität diskutéiert de Premier dat virun am Regierungsrat a geet eréischt da virun d'Chamber.

D'Chamber ka vu sech aus Mësstrauensantrag deposieren, mat deene si hiert Vertraue an d'Regierung zrëckzitt oder - oder verlängert. Dëst ass e politesche Moyen vun de gewielte Volleksvertreder par rapport zu der Regierung.

Wann d'Regierung während der Legislatur oder de Moment vun hirer Kompositioun d'parlamentarescht Vertraue verléiert, da muss de Premier d'Demission vu senger Regierung dem Staatschef presentieren. Während

elo eng zivill a stroferechtlech Immunitéit fir Meenungsäusserungen am Kader vun hirer Fonctioun. Dëst ass de Prinzip vun der Immunité juridictionnelle, dee sech un der belscher Verfassung inspiréiert, an et ass de Corollaire zu der Immunité vun eisen Deputéierten.

Donieft hunn d'Regierungsmembere awer déi stroferechtlech Responsabilitéit.

An deem neie siwente Kapitel geet et ëm d'Force publique, déi allgemeng staatlech Verwaltung an d'Finanze souwéi ëm d'Relatioun tëschent dem Staat an de Glawensgemeinschaften.

Am aktuellen Artikel 95 gëtt den Term „Armée“ nach benotzt. Dat ass am neien Artikel 97bis net méi de Fall, well mir benotzen elo den Term „Force publique“, fir besser den Ensembl vun der Force publique ze bezeichnen. Ënnert deen Term fällt och elo niewent der Armée d'Police.

Den aktuellen Artikel 97 gëtt och an den Artikel 97bis erageholl, an deem d'Commission de Venise eng Kritik formuléiert huet, gëtt och elo en Dispositif virgesinn, dee beseet, dass et d'Autorisation vun der Regierung (veuillez lire: vun der Chamber)

vun der Cellule d'expertise vun eiser Chamber am Zesammenhang mat de SuperDrecksKëscht-Vertrag an der Diskussioun. An do hu sech och eng Rei vu Froe gestallt. Mir waren eis awer eens, dass mer hei am Rumm vun de Verfassungsrevisionen net aus der Héft sollte schéissen, mee dat mat rouegem Kapp sollte préiwen an da gegeebenefalls an der Praxis dat maachen, wat sech opdrängt.

Am neien Artikel 102 gëtt de Prinzip vun der Trennung vu Kierch a Staat verankert. Hei ginn d'Konventionen, déi vum Staat an de Glawensgemeinschaften ënnerschräwwen gi sinn, en compte geholl. An der iwwerschafter Verfassung steet elo, dass d'Relatiounen tëschent dem Staat an de Glawensgemeinschaften gesetzlech gereegelt kënnen ginn. Et ass méiglech, dass dës Bezéiungen duerch Konventionen, déi den Accord vun der Chamber musse fannen, méi genee definéiert ginn. Zäitgläich suppriméiert dës nei Dispositioun och d'Verpflichtung fir de Staat, d'Pensiounen an d'Paie vun de Geeschtlechen ze iwwerhuelen. Den Artikel 102 ass also d'Resultat vun Accorden, déi 2015 vu 55 Deputéierten adoptéiert gi sinn an déi och de Geriichtsurteeler standgehalen hunn.

An den Diskussiounen an der Kommission war d'Fro opgeworf ginn, ob d'Gemengereglementer, d'Polizeireglementer dës Dispositionen géife standhalen. D'Institutionskommission war eestëmmege der Meenung, dass d'Gemengegesetz dat zur Genüge ofsécher an hei de Pouvoir vun de Gemenge kengesweegs geschmälert gëtt - wichteg awer, dat ze ënnersträichen!

Ganz positiv ass, dass d'Berufschamberen an eise Propositionen hir Plaz als wichtige Facteur vum Sozialdialog an der Verfassung fannen.

Zu gudder Lescht iwwerhuele mer déi bisheereg Prozedur bei de Verfassungsännerungen.

Den Artikel 114 gesäit vir, dass d'Reegele vun der Successioun op den Troun vum Grand-Duc sech déi éischte Kéier bei der Successioun vum Grand-Duc Henri, also net retroaktiv applizéieren.

Nodeems d'Proposition de révision 7700 - da kommen ech zur Prozedur - de 17. November 2020 deposéiert ginn ass, krute mer eng ganz Rei vun Avisen, op déi ech nëmme ganz kuerz aginn, a fir den Detail weisen ech op de schrëftleche Rapport hin.

De Grand-Duc Henri © Maison du Grand-Duc - Sophie Margue

d'Regierung demissionnaire ass, also virun hirer Opléisung steet, ka si nach déi allgemeng Regierungsgeschäfte provisoersch weiderféieren, dëst, bis déi nei gebilte Regierung untrëtt. Dëst ass an der aktueller Verfassung esou net virgesinn.

Wat immens wichteg war fir ze iwwerschaafen, war d'Responsabilitéit, also d'Rechenschaftspflicht vun de Regierungsmembere an der Regierung. Dat hu mer gemaach. Mir gesinn elo an der Verfassung de Prinzip vun der Responsabilitéit politique vun de Regierungsmembere vir. Den Artikel 83 ass ganz nei a geet vill méi wäit wéi den aktuellen Artikel 78. Dëst ass e fundamentale Prinzip vun alle parlamentaresche Regimenter. All Regierungsmember an d'Regierung als Ganz sinn elo virun der Chamber verantwortlech a musse sech virun hir veräntweren, wann dat noutwendeg ass. Am Kloertext heescht dat, dass all Minister, deen Titulaire vun engem Ressort ass, sech muss während deem ganzen Exercice virun deene verantworten, vun deenen hien de Pouvoir kritt.

Vun dem Deputéierteregim inspiréiert hunn d'Regierungsmembere

brauch, ier d'Force publique am Ausland kann intervenéieren. All Krichserklärung - ech gi jo net dovun aus, dass Lëtzebuerg eng Kéier de Krich erkläert, ausser wann dat de Fall wär an deene Bündnisser, wou mer mat dra sinn - an all Engagement vun eiser Force publique am Ausland mussen also fir d'éischt vun der Chamber autoriséiert ginn. Bis elo war dat net an der Verfassung festgehalen. Duerfir och déi Kritik vun der Wiener Kommissioun (veuillez lire: vun der Veneedeg-Kommissioun).

An der zweeter Sektoun vun dësem Deel geet et ëm d'Finanzen. Hei ännert sech elo näischt Dramatesch, mee virun allem sinn déi aktuell Dispositionen regroupéiert ginn.

Am Artikel 99 ginn den aktuellen Artikel 99 vum zweete bis de siwente Saz an den Artikel 103 zesummegeholl. An dëser Dispositioun geet et ëm den Emprunt, d'staatlech Immobilien an d'Biens mobiliers, Aliénation, Vertrag an Acquisitiounen. An dësen Dispositionen ginn et e puer Ëmformuléierungen, mee de Fong ass d'nämmleche bliwwen. Deen Artikel war an deene leschte Wochen an elo ganz rezent mam Avis

Une voix. - Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Dat drëttlescht Kapitel betrëfft d'Gemengen. Den neien Text iwwerhëlt am groussen Ganzen d'Bestëmmungen, déi am aktuellen Text fir d'Verfassung gëllen.

Neierdengs kann de Gemengerot ënner bestëmmte Bedéngunge speziell Steieren decidéieren, déi am Interêt vun der Gemeng noutwendeg sinn. An der aktueller Verfassung ass dee Pouvoir net virgesinn.

Nei an dëser Dispositioun ass awer och, dass de Staat derfir suerge muss, dass d'Gemengen iwwert déi noutwendeg Moyene verfügen, fir hir Missionen ze erfëllen. Esou ass och festgehalen a vun der europäescher Charta iwwert d'kommunal Autonomie inspiréiert, dass all Gesetz, dat de Gemengen nei Missionen conferéiert, hinnen och déi noutwendeg Mëttelen zur Verfügung stellt.

Nei ass den Artikel 108, dee virgesäit, dass d'Gemenge kënnen eleng oder zesumme mat anere Gemenge kommunal oder interkommunal ëffentlech Aarrichtungen grënnen.

Den 9. März 2021 ass den éischten Avis vum Staatsrot komm. Wichteg ass awer ze wëssen, dass de Conseil d'État jo schonn detailléiert Avisen zur geplangter Gesamtreform 6030 gemaach hat an op déi Dispositionen, déi mer iwwerholl hunn, net méi weider agaangen ass.

De Staatsrot war elo ënner anerem der Meenung, dass een déi Dispositioun, déi dem Grand-Duc den Titel vum Kommandant vun der Armée sécher, sollt sträichen. E war domat net eleng. Et waren och eng Rei vun anere berodenden Instanzen, déi an déi dote Richtung argumentéiert hunn. D'Kommissioun war anerer Meenung an dat soll een och esou soen.

De Staatsrot huet duerno nach zwee Avis-complémentairen ausgeschafft.

Niewent dem Staatsrot sinn nach sëlleg aner Organer intervenéiert. De 26. März 2021 huet d'Chamber vun de Fonctionnaires hiren Avis ofginn. D'Staatsbeamtekummer huet de 7. Oktober 2021 en Avis complémentaire agereecht, an deem si, och wéi de Staatsrot a sengem éischte complémentairen Avis, d'Abrogation vum Artikel iwwert den eegene Statut vun de

Gemegefionctionnairen net verstinn an nach eng Kéier op d'Suppressioun vum Artikel, deen ech virdru genannt hunn, insistéiert hunn.

Den 19. Abrëll 2021 ass den Avis vum Syndicat des villes et communes, dem Syvicol, agereecht ginn. Do stellt de Syvicol sech d'Fro, wéisou de Legislatateur decidéiert huet, de Gemengen den Enseignement aus hire Kompetenzen ze huelen. Si verlaangen déi Kompetenz nees erëm.

D'Cour administrative huet de 15. Juli en Avis formuléiert, an deem si d'Integratioun vum Prinzip vun der Non-rétroactivité an den neien Texter proposéieren. Derniewent ass d'Cour der Meenung, dass et eng Valeur ajoutée wär, wann d'PANC, d'Procédure administrative non contentieuse, an der Verfassung verankert géif ginn.

Den 2. Februar (veuillez lire: De 25. Februar 2021) huet och d'Regierung Stellung bezunn. D'Regierung ass am grouse Ganzen zefridde mat der Aarbecht, déi bis dohinner gelescht ginn ass, besonnesch, wat dat neit Kapitel iwwert d'Organisatioun vun der Regierung ugeet, wou zum Beispill festgehal gëtt, dass d'Regierung den zentrale Punkt am Pouvoir exécutif ausübt.

D'Berufschamberen hirersäits hunn e gemeinsamen Avis ausgeschafft. Si hunn hir Verankerung an der Verfassung begréisst.

Zum Schluss nach e puer Wuert zur Prozedur: Den 2. Dezember 2021 huet d'Institutionskommissioun de schrëftleche Rapport bei enger Géigestëmm an enger Enthaltung, also mat enger ganz grousser Majoritéit, ugeholl.

(M. Marc Spautz prend la présidence.)

Wa mer haut dës Revisiounspropositioun unhuelen, kënnen mer fräiestens no dräi Méint den zweete Vott maachen. Selbstverständlech kann och den Artikel 114 vun der jëtzege Verfassung spille betreffend de Referendum, deen den zweete Vott kéint ersetzen.

Dës Propositioun géif, wa se definitiv verofschit ass, also nom zweete Vott oder no der Alternativ dozou, wa se positiv wär, den éischten Dag vum sechste Mount no der Verëffentlechung a Kraaft trieden.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, léif Kolleeginnen a Kollegen, eis Chamber huet während deene verschidde Etappen vun der Verfassungsrevisiounen d'Ëffentlechkeet mat agebonnen an elo ganz rezent eng liicht verständlech an objektiv Broschür ausgeschafft, déi dës Deeg un all Haushalter verdeelt gëtt. Och hu mer en Dokument ausgeschafft, dat d'aktuell Verfassung an d'Ännerungen, déi ech elo presentéiert hunn, op eng ganz iwwersichtlech Aart a Weis vergläicht. Een, dee sech also wëllt informéieren, fënnt alles, wat e brauch. A wann e ganz an d'Déift wëllt goen, da geet en op de Site vun der Chamber, wou wirklech alles, wat mer u Viraarbechte gemaach hunn, erëmfannen ass.

Une voix.- Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Schnell - an do kucken ech hannert mech op de President - wäert och de Compte rendu iwwer eis Diskussiounen vun haut als Bäilag zu den Dageszeitungen, esou wéi dat de Compte rendu ass, bei d'Leit kommen.

Zur Konkusioun: Och dëst Kapitel ass keng Revolutioun, keng Ëmwälzung, mee eng Evolutioun, eng Bréck an dat 21. Joerhonnert.

Une voix.- Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Mir hunn eis vill Méi gemaach, fir dat Bewäertent, eis Wäerter ofzesécheren ...

Une voix.- Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - ... an do Upassungen ze maachen, wou d'Texter weesentlech Lacunnen haten oder der Realitéit net méi entsprach hunn - ech hunn e puer Beispiller dovu genannt. Stoen ze bleiwe war fir déi grouss Majoritéit an der Institutionskommissioun keng Optioun.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. - Et bleift mir nëmmen nach, all deene Merci ze soen, déi mat ugepaakt hunn, a gläichzäiteg och den Accord vun der LSAP-Fraktioun ze ginn.

Ech soen lech Merci fir Är Opmierksamkeet a virun allem Merci fir déi ganz gutt an intensiv Zesummenaarbecht. Merci vun Häerzen.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Marc Spautz, Président de séance. - Merci dem Rapporteur, dem honorabelen Här Mars Di Bartolomeo. Den nächsten ageschriwwene Riedner ass den honorabele Léon Gloden. Här Gloden, Dir hutt d'Wuert.

Une voix.- Très bien!

Une autre voix.- Den Här Gloden.

M. Marc Spautz, Président de séance. - Dat hunn ech gesot.

DISCUSSION GÉNÉRALE

M. Léon Gloden (CSV). - Merci, Här President. Erlaabt mer, fir d'éischt e grouse Merci ze soen. Mir foussen haut op enger Aarbecht, déi vun eise Virgänger gemaach ginn ass. Ech wëll hei un de Paul-Henri Meyers an och un den Alex Bodry erënneren, d'Virgänger vum Kolleeg Mars Di Bartolomeo als President vun der Institutionskommissioun.

De President huet ganz ville Leit haut hei Merci gesot. Ech erlabe mer, am Numm vun der Kommission an och vun deene véier Corapporteren, dem President e ganz häerzleche Merci ze soe fir seng jovial a kollegial Aart a Weis, wéi mer an dësem Dossier virgaange sinn. En hat d'Gespier fir d'Sensibilitéit vun deene verschidde Parteien. An datt mer haut weider d'Schëff an de sécheren Hafe kréien, ass e grouse Meritt och vum Kolleeg Mars. Duerfir merci an nach eng Kéier merci un all déi aner, déi eis encadréieren a gehollef hunn.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Här President, et geet haut, wéi mir et soen, ëm d'Kapitel 2. Et geet ëm d'Fundamenter, ëm d'Organisatioun, ëm d'Strukture vun eisem Staat. Et geet ëm eist Haus Lëtzebuerg; wie mer sinn, vu wou mir kommen. Mir wëlle bleiwen, wat mer sinn, an duerfir däerfe mer net stoe bleiwen.

Une voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - D'DNA vun eisem Land, wat ass dat? Mir sinn e Grand-Duché, deen eenzeg an dëser Welt. Et ginn nach e puer Duchéen, mee mir sinn deen eenzege Grand-Duché. Dat ass och, wann ech dat elo géif am wirtschaftleche Jargon soen, eis Mark an huet eis dobaussen dank dem Staatschef och vill Dieren opgemaach.

Une voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Mir sinn eng parlamentaresch Demokratie a mir hunn eng verfassungsrechtlech Monarchie. D'Souveränitéit läit bei der Natioun, also bei eis. An Zäiten, Här President, wou dobaussen eng Minoritéit op der Strooss verbreet, datt se an dësem Land géif an enger Diktatur wunnen a liewen, hätt ech ni geduecht, datt ech hei um Mikro misst erëm eng Kéier de Wäert an d'Wichtigkeet ënnersträichen, datt mer an enger Demokratie liewen.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Fir mech ass dat eng Selbstverständlechkeet. An all déi Leit, déi dobaussen ënner engem Panneau oder mat engem Panneau „Diktatur“ matlafen oder initiéieren, solle mol an e Land goe wéi Syrien, solle mol an Diktature goen a sollen déi Leit aus deem Land hei op Lëtzebuerg invitéieren! Déi wieren direkt bereet, heihinnerzekommen. An déi aner sollen emol kucke goen, wat eng Diktatur ass!

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Lëtzebuerg ass e Rechtsstaat, bleift e Rechtsstaat, setzt sech a fir d'Mënscherechter a wäert déi och ëmmer respektéieren.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - All Pouvoir geet vun der Natioun aus, an dat ass och gutt esou. De Souverain ass d'Volek an d'Volle delegéiert d'Ausübung dovunner un déi gewielte Volleksvertreder. An dësem Land decidéiert net nëmmen een, mee et ass den Ancrege vum Zesummeschaffe vu verschidde nene Institutionen, deen dëst Land virubréngt.

Komme mer dann zu der nationaler Identitéit an eiser Verfassung. Historesch gesinn ass dat hei e grouse Moment, Här President. Et ass déi éischte Kéier an der Geschicht vun dësem Land, datt d'Sprooch, d'Lëtzebuurger Sprooch mat senger Méisproochegkeet, de Lëtzebuurger Fändel an d'„Heemecht“ an d'Verfassung ageschriwwen ginn. Dat ass keen anodiné Gest. A wann ech mat Kolleeginnen a Kollegen aus anere Länner schwätzen, verstinn déi am Fong net, datt dat esou laang gedauert huet. Mir hu praktesch déi eenzeg Verfassung op der Welt, wou dräi Haaptmerkmalen vun enger Natioun bis haut net drastinn.

Dat hei ass en historesche Schrëtt a mir sollen dat och net midd ginn ze ënnersträichen.

Une voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Mir schreiwen also ganz kloer, och wann d'ADR dat

anescht mengt, eis national Identitéit an dës Verfassung!

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - An ech soen och ganz kloer, och wann dat haut net den Objet vun der Verfassungsreform ass, mee vum Kapitel vum Simone Beissel: Mir respektéieren de Referendum vun 2015! Et ass ganz kloer, fir d'Chamberswalen, wann een do wëllt wile goen, datt ee Lëtzebuurger muss sinn. Een, deen eppes aneres de Leit dobausse verzielt, verzielt Ligen!

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Fernand Kartheiser (ADR). - Doriwwer schwätze mer nach herno!

M. Léon Gloden (CSV). - Jo, mir schwätzen nach eng Kéier driwwer.

(Brouhaha)

„Sans préjudice“ heescht „unbeschadet“, esou vill Franséisch kann ech.

Dann: kloert Bekenntnis, an de Rapporteur ass dorobber agaangen, zu Europa! D'ADR deelt déi Meenung net. Dat ass eng politesch Meenung. Et ass net meng Meenung, et ass net d'Meenung vu ville Parteien, mee eng Partei ass fräi, esou eng Meenung ze verrieden. Dat si keng Fakenews, vun der ADR, well si bekenne sech wierklech net zu der EU.

M. Fernand Kartheiser (ADR). - Dat ass falsch!

M. Marc Spautz, Président de séance. - Här Kartheiser, den Här Gloden huet d'Wuert.

Mme Josée Lorsché (déi gréng). - An en huet Recht.

M. Léon Gloden (CSV). - Här President, et ass ganz kloer, datt e staarkt Lëtzebuerg e staarkt Europa brauch an e staarkt Europa e staarkt Lëtzebuerg brauch.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Ech erënnere mech u meng Zäit als Droitstudent zu London, do war eng Kéier vill Niwwel iwwert dem Channel. An do stoung an den engleschen Zeitungen: „Fog in the channel, the continent is cut off.“ Dat ass genau déi Mentalitéit, un där d'Engländer haut ze knaen hu mat hirem Brexit. A gleeft mer et: Wann haut nach eng Kéier de Referendum an England wier, géif doudsécher kee Brexit méi gestëmmt ginn!

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Da komme mer zu den Institutionen vun dësem Land. An do wëllt ech fir d'éischt,

Här President, eng generell Remark maachen, well déi zielt fir all Institutionen, an dat ass de groussen Atout vun dëser Verfassungsreform, an dësem Kapitel wéi och am Kapitel vum Kolleeg Charles Margue. D'Institutionen gi mat deene jëtzege Ofännerunge krisefest gemaach. Et ass wéi an all Bestietnis: An all Famill kann et eng Kéier net méi esou gutt klappen. Mee da mussen d'Reegele kloer sinn! Bei enger Famill reegelt dat d'Gesetz oder de Contrat de mariage oder d'Testament. Hei reegelt dat d'Verfassung. Wann e Sandkär am Rouage ass vun enger Institution, sief et an der Institution vum Grand-Duc, sief et bei der Regierung, sief et bei der Chamber, steet hei elo ganz kloer, wat d'Prozedur ass, wat d'Delaie sinn, bis erëm all Riedche geuelegt ass, datt et erëm richtig dréit.

An duerfir soen ech ganz kloer, och hei der ADR: Et ass keng Reform géint d'Monarchie vun dësem Land! Et ass eng Reform fir d'Stärkung vun der Institution vum Grand-Duc. Mir féieren de Grand-Duc aus dem 19. Joerhonnert an d'Monarchie vum 21. Joerhonnert.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - A fir d'CSV ass et wichteg, datt mer vum „Grand-Duc“ schwätzen. Am 6030 hu mer de Grand-Duc ëmmer als „Staatschef“ bezeechent. Hei hu mer eng Kéier gesot, datt de Grand-Duc de Staatschef ass, well dat ass seng Fonctioun an dësem Land, an dann hu mer allkéiers vum „Grand-Duc“ geschwat, well mer eis bewosst sinn, datt d'Quasiunanimitéit vun dësem Land sech mat dem Grand-Duc a mat der groussherzoglecher Famill identifizéiert.

An dat ass och e groussen Ënnerschied zu de Kollege vun déi Lénk. Déi wëllen eng Republik aféieren. Si soen et net ganz haart, mee si sollen dann och dat ganz kloer hei um Mikro soen.

De Grand-Duc ass eise Staatschef, hien ass d'Symbol vun der Eenheet a vun der Onofhängegkeet vun eisem Land. Hie steet iwwert de Parteien an en ass inviolabel, e kann also net poursuivéiert ginn. An dat war, ass haut a bleift an Zukunft och de Fall.

Duerfir ass et och selbstverständlech a logesch, datt all Entscheidung vum Grand-Duc vun engem Regierungsmember muss mat ënnerschriwwen ginn. Et ass also falsch ze behapten, wéi ech an der Broschür vun der ADR liesen, datt de Grand-Duc seng Handlungsfäegkeet ageschränkt kritt an datt en zum Spillball vun der Politik géif ginn a sech net méi kéint eppes trauen. Et ass grad, well en iwwert de Parteie steet, well en inviolabel ass, datt en net zum Spillball vun de

politische Parteien gëtt. Och dat ass erëm eng falsch Duerstellung an der Broschür vun der ADR.

Do steet dann och, muss ech liesen, wann e sengen Attributiounen net géif nokommen, esou wéi d'Regierung oder soss eng Partei dat mengt, datt e kéint ofgesat ginn. Och dat ass falsch. Dat ass falsch! De Grand-Duc kann nëmmen ofgesat ginn, wann e seng verfassungsrechtlech Attributiounen net exercéiert. Da si mer souwiso an enger institutioneller Kris an da spillen déi Riedercher, da spillen déi Prozeduren, déi mer eeben elo aféieren.

Ech liesen dann och an der ADR-Broschür - jo, ech liese se, mee Dir kritt doduerch d'Wourecht hei gesot, Här Kartheiser ...

(Hilarité et interruption par M. Fernand Kartheiser)

D'ADR reprochéiert dann, d'ADR reprochéiert eis, datt, wann de Staatschef stierft oder eeben zu engem Moment net à même ass ze regéieren, d'Regierung d'Pouvoir vum Grand-Duc u sech rässt. Mir hu fir e kleng Moment e Vakuum, well d'Institutioun Grand-Duc, déi Persoun, déi déi Institutioun soll fëllen, se ee Moment eeben net ka fëllen, bis se erëm gesond ass oder bis mer dann de Successeur gestëmmt hunn. Mee de grouss Virdeel par rapport zur jëtzege Verfassung ass, datt mer eng kloer Prozedur dran hunn. An Dir vergiesst ëmmer, den zweete Saz an der Broschür ze soen. Dir sot ëmmer, mir huelen dem Grand-Duc eppes ewech. Nee, de Grand-Duc gëtt gestärkt, well à la fin du jour ass et sécher, datt de Grand-Duc als Staatschef erëm agesat gëtt, d'Persoun vum Grand-Duc als Staatschef erëm agesat gëtt. Dat ass d'Wourecht!

An dann ass et awer och ganz interessant ze liesen an der ADR-Broschür: Am Ufank vun der Broschür steet, datt dës Verfassungsreform ze vill verfassungsrechtlech Attraiten oder Zich aus der franséischer Verfassung dréit, mir hätten do ze vill franséisch Prinzipien iwwerholl.

Op där anerer Säit wëllt Der awer dem Grand-Duc d'Recht ginn, d'Chamber opzeléisen, eng Prerogativ vun engem President vun der franséischer Republik. An ech soen lech, Här Kartheiser, ech soen lech: De Grand-Duc huet och zum Deel dat Recht, mee am Kader vun enger Prozedur, wou all Institutioun seng Roll ze spillen huet! Et ass de Grand-Duc an deem Land, deen den Datum vun de Wale fixéiert.

Une voix. - Richtig!

M. Léon Gloden (CSV). - A firwat fixéiert en deen? A firwat steet den Delai vun den dräi Méint elo an der Verfassung? Well en iwwert de Parteien steet, iwwert der allgemenger politischer Meinung, well en involabel ass. Dat ass d'Wourecht, Här Kartheiser, a soss näischt.

Plusieurs voix. - Très bien!

M. Fernand Kartheiser (ADR). - Dat do ass awer schwaach.

M. Léon Gloden (CSV). - O, Dir sidd ganz schwaach, Här Kartheiser, Dir sidd ganz schwaach.

(Brouhaha)

Da muss ech jo och e bësse schmunzelen, wann op där enger Säit gesot gëtt, de Grand-Duc géif entmuecht ginn, an op där anerer Säit schwätzt d'ADR dem Grand-Duc de Pouvoir of, europäesch Reglementer ëmzesetzen. Entweder dat eent oder dat anert! Hei ass ganz kloer de Beweis, datt de Grand-Duc eng Rei Pouvoiren an deem Land huet.

An ech wëll och eng Kéier drun erënnere, 2013 war ech jo schonn hei, an ech soen et ëmmer mat engem schmunzelnde Mond: Am Fong misst d'CSV nach an der Majoritéit sinn, well 2013, wat hei am Sall geschitt ass, war am Fong verfassungsrechtlech net richtig. De Premier Jean-Claude Juncker huet einfach op eemol gesot: „Ech ginn elo bei de Grand-Duc fir Neiwale.“ Et war keng Prozedur, näischt. An ech erënnere mech, mir hunn alleguer hei, déi deemools schonn hei waren, gekuckt. Am Fong, Här Premier, misst Dir nach do setzen an ee vun eis misst nach ëmmer do setzen.

(Hilarité)

Une voix. - Très bien!

Une autre voix. - De Wieler, Här Gloden, de Wieler.

M. Léon Gloden (CSV). - Majo, mir wieren dann aus der Majoritéit an d'Neiwale gaangen.

(Brouhaha et hilarité)

Une voix. - Et ass scho gutt, wéi den Här Juncker dat organiséiert huet.

M. Léon Gloden (CSV). - Här Baum, Dir hat virdu gesot, ech wier richtig gutt.

(Hilarité)

M. Gilles Baum (DP). - Dir sidd exzellent, Här Gloden, fuert roueg weider.

(Brouhaha)

M. Léon Gloden (CSV). - Dann och e ganz wichtige Punkt; gëschter, mengen ech, war et an der Press ze liesen an du war mer dat, eierlech gesot, net esou bewusst: Zwee Joer nom Rapport Waringo, wou mer déi ganz Diskussioun geféiert hunn iwwert d'Organisatioun vum Haff, vun der Maison grand-ducale - Dir wësst, datt mir deemools als CSV der Meinung waren, datt et net duergeet, iwwer Reglement ze fueren -, elo endlech kritt dann hei an der Verfassung d'Organisatioun vun der Maison grand-ducale eng verfassungsrechtlech Basis, wat e ganz wichtige Schrëtt ass.

An de Rapporteur huet et och gesot, ech mengen, wann ech dobaussen de Leit d'Verfassung erkläert hu mam Recht, also datt de Grand-Duc d'Recht huet, Suen ze drécken: De Grand-Duc huet keng Pressmaschinn méi am Keller hei niewendrun, fir Suen ze drécken.

(Hilarité)

Mee wat wichtig ass a wat och richtig ass, och am Sënn vun eisem Land, vu senger Onofhängegkeet: datt wei-

der d'Banque Centrale kann d'Effigie vum Grand-Duc op d'Euroen drécke loosse.

Dann zu dem Titel vum Kommandant vun der Arméi. Haut steet an der Verfassung, datt de Grand-Duc d'Arméi kommandéiert. Mir hate ganz vill Sensibilitéit derfir, fir dee Lien, deen historesch Lien, muss ee soen, tëschent dem Herrscherhaus an der Arméi an der Verfassung ze verankeren. An duerfir si mer eis eens ginn, datt de Grand-Duc den Titel als Kommandant vun der Arméi bäibehält. Well et muss een och soen: Wéi geet et an der Praxis - an ech hoffen, mir kommen ni hei zu deem Vott, datt Lëtzebuerg muss engem Land de Krich erklären? Et ass net de Grand-Duc, deen um Pärde mat sengem Säbel virreit, mee et ass eis professionell Arméi, déi da misst an de Krich zéien.

(Brouhaha)

Dann och nach e ganz wichtige Punkt, ech hat et a menger Ried iwwert d'Justizkapitel gesot an ech widderhuelen et hei: Et ass och weider esou, datt d'Urteiler vun de Gerichter am Numm vum Grand-Duc exekutéiert ginn.

Komme mer dann zu der Regierung. Mir hunn am Fong e kläreschen Exekutiv mat op där enger Säit der Regierung an op där anerer Säit dem

An der aktueller Verfassung hu mer den Artikel 22 an den Artikel 106 stoen, wou eebe gesot gëtt, datt de Staat kann intervenéieren am Kader vun der Nominatioun vun de Chefs de culte an datt d'Paie vun de Geeschtlechen am Fong à charge vum Staat sinn.

2014/2015 ass dann och deels duerch d'Initiativ vun der Kierch déi Diskussioun lassgetréppelt ginn. Et war eng éischt Motioun hei virbruecht ginn an der Chamber fir ze soen: „Mir schafen dat of. Mir huelen dee ganzen Text aus der Verfassung eraus.“ Do ware mir als CSV net domadder d'accord an ech kucken do de Parteipresident, deen hat deemools hei d'Ried gehalen, wou e gesot huet: „Glawensgemeinschaften“ - am Wuert „Glawensgemeinschaften“ ass d'Wuert „Gemeinschaft“ - „sinn en Deel vu Lëtzebuerg“. An et ass fir d'CSV essenziell, datt, wa mer eppes wëlle maachen, dat eng Basis an der Verfassung kritt.

Doropshin ass eng Resolutioun gestëmmt ginn iwwert déi véiert Fro fir de Referendum, wat am Fong keng Fro vun Trennung vu Kierch a Staat war, wou just gefrot ginn ass: „Sidd Der der Meinung, jo oder nee, datt weiderhin d'Paschtéier oder d'Chef-de-culté solle vum Staat bezuelt ginn?“ Mir sinn eis dann eens gi fir deen neien Artikel an der Verfassung, datt deen dann drakéim, mat deem Wording, deen de

(Hilarité)

Ech wollt, well Der dat doten elo gesot hutt, just froen, ob Der lech bewusst sidd, dass an der Tëschenzäit d'Gerichter déi Prozeduren, déi d'Regierung deemools gewielt hat, alleguer fir verfassungskonform unerkannt hunn.

M. Léon Gloden (CSV). - Ech respektéieren all Decisioun vun dëse Gerichter.

M. Dan Kersch (LSAP). - Très bien! Dat wollt ech héiere vun lech.

Une voix. - Mir och!

M. Léon Gloden (CSV). - Dann zu de Gemengen, an dat ass e ganz weesentleche Punkt, dat ass eng grouss Responsabilitéit fir déi, déi vis-à-vis vu mer setzen. Fir all Decisioun, all Decisioun, déi d'Regierung an d'ailleurs mir och als Chamber huelen, déi nei Aufgaben de Gemengen operluecht huet, muss de finanziellen Encadrement - den Aly Kaes kuckt mech ganz frou - assuréiert sinn. D'Gemenge mussen déi néideg finanziell Moyene kréie fir all Aufgab, déi se vun uewen erof operluecht kritt hunn.

Plusieurs voix. - Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Här President, ech kommen zum Schluss vu menger Ausféierung. An ech hunn et e puermol gesot: D'Verfassungsdebat ass mat eng vun de wichtigsten Debatten, déi e Land, an ech soe bewusst „e Land“, ka féieren. Ech hunn et an der Introduktioun gesot: Et geet ëm d'Fundamenter, et geet ëm d'Struktur, et geet ëm eis alleguer!

Datt ee politesch mat verschiddene Punkten net eens ass, well een eng aner Meinung huet, respektéieren ech. Mir liewen an enger Demokratie, wou jiddweree seng Meinung kann hunn. Wat ech net akzeptéieren - wat ech net akzeptéieren! -, dat ass, datt ee bewusst aktiv mat Hallefwourecht a mat Lige probéiert, dëst Land ze splécken.

Une voix. - Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Wann een eng Broschür erausgëtt, wou steet: „Propaganda statt Information“, wann een eng Broschür erausgëtt, op der Sait 5: „Wiert lech!“ ... Ech hunn nogekuckt, wou „Wiert lech!“ virkënt: Abrëll 1933 - „Wehrt Euch!“ Dat ass e Skandal! An dat ass d'ADR, ...

M. Fernand Kartheiser (ADR). - Lächerlech, Här Gloden, ...

M. Léon Gloden (CSV). - ... déi Schinn fiert d'ADR!

M. Fernand Kartheiser (ADR). - ... lächerlech!

M. Léon Gloden (CSV). - Dat ass e Skandal!

(Brouhaha)

Plusieurs voix. - Très bien!

M. Léon Gloden (CSV). - Här President, ...

Une voix. - Fuert Dir weider, Här Gloden.

M. Léon Gloden (CSV). - ... Här President, ...

(Brouhaha)

... Här President, ...

(Brouhaha)

... Här President, den Abraham Lincoln sot: „De beschte Wee, d'Zukunft virauszeseen, ass, se ze gestalten.“ Net méi an net manner geschitt mat dëser

Verfassungsreform, an dat am Respekt vun den demokratesche Reegelen.

D'CSV gëtt hiren Accord zum éischte Vott. Merci.

Plusieurs voix. - Très bien!

M. Marc Spautz, Président de séance. - Merci dem honorabelen Här Léon Gloden. Den nächsten ageschriwwene Riedner ass déi honorabel Madamm

eng besser Kohärenz an eng besser Lisibilitéit an den neien Text.

An der zoustänneger Verfassungs-kommission hu mir eis all Méi ginn, fir zesummen d'Sprooch an deem neien Text ze moderniséieren, fir bestëmmte Formulatiounen, déi eis e bësse verstëbst geschéngt hunn, erauszehuelen, fir d'Constitutioun de Realitéite vun enger moderner Demokratie vum 21. Joerhonnert unzepassen.

mir Grënnungsmember waren 1951 vun der CECA. Erënnere mer eis drun, dass mer Grënnungsmember waren 1957 vun der deemoleger EWG, der haiteger Europäescher Unioun. An ech mengen, et steet eis gutt zu Gesiicht.

Mir haten ëmmer deen Artikel 49bis, deen hinkehanke war, an dofir stéiert d'ADR sech un deem Term vun „temporaire“. Mee dee war dee Moment aus puerer Virsiicht an den Text ge-

offiziell consacréiert ginn. A wann ee kuckt, säithier ass ëmmer gekuckt ginn ..., d'Gewerkschafte sinn opgebléit parallel zu eiser Stolindustrie, déi och opgebléit ass. Erënnere mer eis un d'ARBED, un d'HADIR (ndlr: Hauts-Fourneaux et Aciéries de Differdange, St. Ingbert, Rumelange) an un d'MMRA (ndlr: Métallurgique et Minière de Rodange-Athus) zu Rodange. Parallel sinn déi Wäerter an d'Luucht gaangen, d'Gewerkschaftsaarbecht, mee och d'Stellung vun Patronat an deem ganze Gebilde.

Erënnert lech, 1977 kouw dunn déi grouss international Stolkris an d'Situatioun war extreem brenzeleg hei zu Lëtzebuerg. Do ass ënnert der Initiativ vum Gaston Thorn an enger blo-rouder Regierung fir d'éischt d'Tripartite Sidéurgie an duerno d'Tripartite générale an d'Liewe geruff ginn - déi lescht „pour tous soucis et peines“, wéi ech dat aus menger direkter Famill ganz oft héieren hunn. An zënterhier hunn d'Sozialpartner hei zu Lëtzebuerg et bal ëmmer zesumme mat deene successive Regierungen fäerdegbruecht, fir de soziale Fridden ze hale respektiv en ze festegen.

Et ass also gréisstendeels hire Meritt, dass mer hei zu Lëtzebuerg d'Cohésion sociale scho laang Joren hunn. An dat ass net nëmmen e Markenzeechen intern, mee et ass en immensen Attraktivitéitsatout fir no baussen iwwert d'Grenze vun eisem Land an och, fir all potenziell Investisseuren an interessant Leit hei zu Lëtzebuerg kënnen ze begreifen.

D'Consecratioun vun de Berufs-kummeren am neien Text ass och e staarkt Zeechen, well Dir wësst, dass si beschdens eisen institutionelle System kennen, mee si kennen och beschdens den Terrain. An dofir kënnen se ganz gutt d'Suerger an d'Desiderata vun hire Memberen op allen Instanze virdroen.

Vu dass d'Netresidenten, denke mer just un déi 200.000 Frontalieren, déi hei schaffen, un de Sozialwale kënnen deelhuelen, also hir representativ Gremie kënnen wielen, reeche mer hinnen u sech d'Hand, fir mat deem do System an iwwert d'Grenzen eraus e reellt Matsproocherecht an deem Land ze hunn, wat jo nach net um legislativen Niveau besteet. Mee hei an deem groussen Aarbechts- a soziale Secteur ass dat e wichtegst Zeechen.

Här President, ech kommen elo zum Kapitel 1. Do sinn et haaptsächlech d'Artikelen 4, 5 an 8, déi wierklech e grousst Markenzeeche si vun deser Verfassungsrevisioun. Den Artikel 4, et ass scho gesot ginn, beinhalt déi wichtegst Elementer, déi d'Identitéit vun eisem Land markéieren, an zwar ons Sprooch, de rout-wäiss-hellblo Fändel, d'Armoiren, dat heescht de Staatswopen, an ons Nationalhymn.

D'Sprooch vum Lëtzebuurger Groussherzogtum ass Lëtzebuergesch. A wéi meng Virriedner, de Rapporteur an allen Detailer an de Léon Gloden och, et schonn ervirgehuewen hunn, ass et ... An nach eng kéier fir alleguerten déi, déi ons och kritiséieren: Et ass déi éischte kéier, dass d'Lëtzebuurger Sprooch Verfassungsrang kritt.

Une voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - D'Lëtzebuergesch, seng Existenz a säi Gebrauch hunn e ganz groussen historesche Wäert an onser Geschicht an haaptsächlech bei eisen eelere Matbierger an haaptsächlech bei deene Leit, déi nach haut ënner eis sinn an déi den Zweete Weltkrich matgemaach hunn.

Während der Nazibesetzung hei zu Lëtzebuerg kruten d'Lëtzebuurger gesot, ech zitéieren: „Schluss mit dem fremden Kauderwelsch! Eure Sprache ist Deutsch und nur Deutsch!“, fin de

citation. Nom Krich ass d'Däitsch zwar bäibehale ginn, well mer ganz vill Texter op Däitsch haten, mee natierlech ass Franséisch privilegiert ginn, eeben duerch alleguerten déi Ëmstänn. Mee et dierf een net vergiessen: D'Sprooch ass en Deel vun engem Land senger Identitéit, sengem kulturellen an historesche Liewen.

Une voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - Wann eng Nationalsprooch an engem Text festgeschriwwen gëtt an engem Land, wou een dann emol leeft, an et huet een net d'Nationalitéit an et schwätzt een eng aner Sprooch, da wëllt dat jo iwwerhaapt net heeschen, dass aner Sproochen géife manner gutt behandelt ginn oder souguer ignoriert ginn - op kee Fall!

An ech erlabe mer, all deene Kritiker, déi un eisem Sproochesystem ..., dee mer elo festhalen, Folgendes ze soen: Gitt mer eng Verfassung sichen an engem État unitaire - ech schléissen natierlech do aus: d'belsch Verfassung, d'Schwäizer Verfassung, wat Federalstaate sinn, déi op d'mannst dräi Communautéiten hunn -, mee gitt mer ee Land sichen, wou net eng an nëmmen eng Sprooch entweeder am Preamble vun der Verfassung steet oder am Kärtext. Dofir, ech mengen, et ass legitim, dass mir eng Nationalsprooch hunn an zwou Sproochen doniewent, wat Gebrauchsproochen sinn an déi jo am Gesetz vun 1984 ganz genau beschriwwen ginn an déi dofir kengem kënne schueden.

Une voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - Dir musst wëssen, dass eis geschriwwen Texter scho säit ganz Laangem entweeder op Franséisch sinn, well mer d'Reegel hunn: «La langue de la législation et du judiciaire est le français»; däitsch Texter sinn doniewent iwwerall behale ginn a Steiergesetzter, an Enregistrementsgesetzter an an notariellen Akten. Déi zwee éischt, alles wat d'Steieren an den Enregistrement betrëfft, déi hu mer vum Naziregime gehalen, well déi waren exzellent fir all Regierungen hei zu Lëtzebuerg, well se all Regierung vill Geld erabruucht hunn. Notariell Akte ginn haut nach, awer nëmmen op Demande, op Däitsch gemaach, well Dir dierft net vergiessen: Nom Krich gouf et e ganze Koup vu Leit, déi verbuede kritt hunn am Krich, Franséisch ze léieren, an déi der franséischer Sprooch net därmoosse mächtig sinn. A wann dann nach juristescht Franséisch derbäikënnt, dat mécht déi Saach net méi einfach. An dofir fannt Der ganz, ganz vill notariell Akten, qui font foi, dat heescht déi Valeur juridique essentiel hunn op Däitsch.

Mee, wéi gesot, dat sinn eis Gegebenheiten. Ech fannen et extreem wichteg, dass mer déi dräi Sproochen an der Verfassung hunn. D'Méisproochegkeet ass wierklech e Markenzeeche vun eisem Land. Dir wësst, dass doniewent an eise Schoulen e ganze Koup aner Sproochen geléiert ginn, haaptsächlech Englesch als Business-a Computersprooch an e ganze Koup aner Sproochen, déi zu Lëtzebuerg praktizéiert ginn, wat en Deel vun dem Räichtum a vun den Etikette vun eisem Land ausmécht. Et gëtt esou vill Lëtzebuergesch geléiert wéi nach ni. Et brauch een et elementar, wann een d'Nationalitéit gär hätt. Et brauch een et natierlech och oft, wann ee wëllt hei zu Lëtzebuerg eng Aarbechtsplaz hunn, jee no Secteur.

Komme mer elo zum rout-wäiss-hellblo Fändel. Ech si frou, dass mer d'Consecratioun vun deem nationale Fändel, rout-wäiss-hellblo, elo definitiv an der Verfassung hunn, well ech dann hoffen, dass mer definitiv dat mir heiansdo onerklärlecht Gerangels a Gestreits vun de leschte Joren tëschent dem dräifarwegen

D'Madamm Simone Beissel (DP)

Simone Beissel. Madamm Beissel, Dir hutt d'Wuert.

(Exclamations)

Une voix. - Très bien!

(Brouhaha)

Mme Simone Beissel (DP). - Merci, Här President, Kolleginnen a Kollegen. Och virop vu mir dem Här Rapporteur Mars Di Bartolomeo e ganz grouse Merci fir säin exzellente schrëftlechen a mëndleche Rapport an, wéi de Léon Gloden et scho gesot huet, och fir seng absolutt equilibriert a convivial, awer ganz seriö Manéier, wéi en d'Verfassungskommission, déi jo extreem vill Sitzungen hat, geleet huet an ëmmer versicht huet, e Konsens ze fannen a Froen, déi eist ganz Land uginn an déi een net soll mat parteipoliteschem Kleinkram mat Momenter versichen ze demoléieren.

(M. Fernand Etgen reprend la présidence.)

Här President, haut ass och fir mech en historeschen Datum, en historeschen Dag, well mer et elo fäerdegbréngen, haut deen zweeten, deen allgréisste Block vun der geplangter Verfassungsrevisioun hei an der Chamber ze debattéieren an och doriwwer ofzestëmmen.

Vu dass de Rapporteur schonn an allen Detailer déi néng Kapitele virgestallt huet an de Léon Gloden och schonn zu ganz ville Punkte Stellung geholl huet, wäert ech mer et erlaben, verschidden Elementer, déi mer awer extreem wichteg schéngen, nach eng kéier ze beliichten an lech verschidden lwwerleungen dozou ze soen.

Dësen Deel vun der Verfassungsrevisioun ass extreem wichteg a vital, well mir hei déi grouss Eckdaten, d'Jalonne vum Lëtzebuurger Land, senger Staatsform, sengem politeschen System festhalen an an aller Däitlechkeet beschreiwen.

Duerch dës Restructuratioun, duerch dës Straffung, duerch dëse Reagencement vu ganz villen Dispositiounen, déi de Moment an eiser aktueller Verfassung queesch duerch déi ganz Verfassung verstreet sinn, brénge mir

Déi Punkte vun de Kapiteln, wann ech bei déi kommen ... Virdru wollt ech just nach op e puer, wat een op Lëtzebuurger Englesch da „core messages“ nennt, zrëckkommen. Dat ass nämlech einfach dat Allerwichtigst vun eisem ganze System.

D'parlamentaresch Demokratie gëtt als politesche Regime vu Lëtzebuerg confirméiert ënnert der Form vun enger constitutioneller Monarchie, an dat, fir dass wierklech all Mënsch, awer all Mënsch heibannen an dobaussen dat versteet an definitiv unhëlt.

De Rechtsstaat, dat heescht, dass all Autoritéit, all Institutioun, all Mënsch, déi sech hei um Lëtzebuurger Territoire beweegen, sech der Reegel, der Rechtsnorm verflichten, gëtt nach eng kéier explizitt festgehalen.

Quitte dass Recht a Gesetz Virrang hunn, ass ons Demokratie, wéi dat glécklecherweis och a ville Länner ronderëm de Fall ass, op Mënsch-rechter opgebaut.

D'Souveränitéit läit bei der Natioun, dat heescht bei eis alleguerten. Och dat muss gesot an ëmmer erëm widerholl ginn. An dat ass schonn 1848 en Thema gewiescht, wéi mer déi éischt grouss liberal Verfassung kritt hunn, wou déi dräi Pouvoiren agesat gi sinn an deemools de Grand-Duc schonn aus der politescher Responsabilitéit erausgeholl ginn ass an op e Piedestal gestallt ginn ass mat speziellem Schutz. Du war schonn d'Souveränitéit, déi bei der Natioun läit, en Thema.

Leider ass 1856 duerch de Wëllem den Drëtten vum Oranien-Nassau, deen de geschwuerene Feind vu Lëtzebuerg war, erëm eng kéier d'Souveränitéit vun der Natioun verschwonnen. Si ass duerno, haaptsächlech 1919, Dir wësst, do waren extreem beweegten Zäiten hei zu Lëtzebuerg, offiziell an där grousser Verfassungsrevisioun vun 1919, definitiv consacréiert ginn.

Dann och eng ganz wichteg Ausso, de Rapporteur an de Léon Gloden hunn drop insistéiert an ech wëll et nach eng kéier soen: D'Adhesioun vu Lëtzebuerg zu dem europäesche Prozess gëtt hei erëm feierlech festgehalen. Erënnere mer eis drun, dass

schriwwen ginn, well Dir erënnert lech vläicht, dass 1954 d'Communauté européenne de défense geplätzt ass, awer net 1955, Dank dem belschen Ausseminister Paul-Henri Spaak an dem italieeneschen Ausseminister Altiero Spinelli (veuillez lire: Alcide de Gasperi), déi de Courage haten, zu Messina déi grouss Konferenz ze maachen a se erëm all erbäizetrommelen, se aus hirem Motzeck erauszehuelen. Dofir krute mer dat. An den 49bis huet den Term vun „temporaire“ just dran, well net sécher war, ob net erëm en Echec géif komme wéi 1954. An dofir ass dat esou stoe bliwwen, Här Kartheiser.

Et wär gutt, wann Der ... Dir sidd jo gutt an der Geschicht. Et wär gutt, wann Der mat Momenter déi ganz Realitéite vun deemools géift ganz genau kucken an da géift Der den Term vun „temporaire“ och net elo erëm an engem falsche Kontext verdréien an hei mat Momenter duerch esou Aussoen, déi Der maacht, Duerjerneen a Zizanie streeën.

Plusieurs voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - Déi x-te Relecture vun dem Text, déi bréngt eis mat, dass d'Funktiounen an d'Rechter an d'Flichte vun all onsen Institutiounen ënnert der Egide vum Groussherzog hei erëm eng kéier ganz gefestegt ginn. Mir erneieren eise feste Lien d'allégeance zum Grand-Duc, zu der Monarchie constitutionnelle an ipso facto zu der Dynastie vum Haus Nassau-Weilburg.

D'Regierung an d'Chamber ginn an hiren Attributiounen als politesche Decideuren ënner demokratescher Kontroll hei an d'Realitéite vum 21. Joerhonnert erageféiert.

Nach e puer Wuert zum Sozialdialog, dee mir ganz besonnesch um Häerz läit: Ech begreifen et mat Freed, dass de Sozialdialog fir d'alleréischte elo hei Verfassungsrang kritt an engem Land, wat scho säit laange Joren duerch seng sozialpoliteschen Realitéiten de Sozialdialog ëmmer gefërdert huet.

An der éischter Verfassungsrevisioun nom Zweete Weltkrich 1948 sinn d'Recht op Aarbecht, mee haaptsächlech déi gewerkschaftlech Fräiheeten

Nationalfändel an dem Fändel vum Roude Léiw kënne begreuwen.

Tatsächlech, an et war mir net ëmmer bewosst, mee elo hunn ech dat emol alles nogesicht: Dat Gestreits ass u sech net fondéiert gewiescht, well mir hunn e Gesetz vum 23. Juni 1972 iwwert d'Emblèmes nationaux an do steet ganz kloer dran an dem Artikel 3, dass den Drapeau national luxembourgeois den dräifaarwegen ass; rout, wäiss a blo. Duerno koum nach e Reglement vum 1993, wat souguer d'technesch Date vun de Faarwe ganz genau determinéiert huet. Dir wësst, dass een heiansdo mat dem hollännesche Fändel, deem déi méi donkel blo Faarf huet, e bëssen duerjerneen ass. Mir hunn déi schéin hellblo Faarf. Dat emol zu eise Nationalfändel. Am Artikel hannendrun, am Artikel 4 vun deem Gesetz, do steet ganz kloer, dass de Fändel mam Roude Léiw exklusiv reservéiert ass der Schëfffaart, also fir d'Pavillons maritimes, an och der Aviatioun. An, wéi gesot, a Reglementer vum 1993 sinn d'Faarwen nach präziséiert ginn.

Déi Fändelen - an dat ass jo eppes, wat ech mer dann hei erlaben, fir d'Belustigung vun eis all - besti jo awer net eréischt säit 1972, och wa se do an de Gesetzzer consacréiert ginn. Et geet een dervun aus, dass de rout-wäiss-bloe Fändel schonn den 12. Juni 1845 fir Lëtzebuerg festgesat ginn ass, no der Belscher Revolutioun. De Roude Léiw - do gëtt et dann nach méi spannend - ass d'Hausflagg gewiescht vum belschen Herzogtum vu Limburg an do war den Henri de Fénneft, e Fils vun onser Prinzessin Ermesinde, Herzog (veuillez lire: De Roude Léiw - do gëtt et dann nach méi spannend - ass d'Hausflagg gewiescht vum Herzogtum vu Limburg an do war de Walram de Véierten, Mann vun onser Gräfin Ermesinde, Herzog). Mee 1286 (veuillez lire: 1288) huet den Duc vu Brabant Limburg ageholl a besigt an dee Moment huet deem och de Roude Léiw als Hausflagg natierlech matgeierft. An ech kann lech soen, an de leschte Joren, an ech sinn heiansdo och zu Bréssel drop ugesprach ginn, war et ee Moment net verwonnerlech, dass deem een oder deem anere belschen Deputéierte rosen op der Tribün vum Parlament zu Bréssel sech lauthals geiergt huet a behaupt huet, Lëtzebuerg hätt der Belsch de Roude Léiw geschuppt. Fir lech ze soen ..., dann hu mer dat elo emol gekläert, wat wat ass. An nëmme rout-wäiss-blo ass dee Fändel, deem als Nationalfändel gëllt. Déi aner sinn also nëmme fir d'Aviatioun a fir d'Schëfffaart.

Zu der Nationalhymn: Dir wësst, si ass 1839 hei kreéiert ginn (veuillez lire : si ass 1864 vum Jean-Antoine Zinnen komponéiert ginn op en Text vum Michel Lentz vun 1859). 1839 war en immens wichtige Moment (veuillez lire : 1839, 25 Joer méi fréi, war en immens wichtige Moment an eiser Geschicht), wou d'Onofhängegkeet vu Lëtzebuerg feierlech deklariéiert ginn ass, mee leider net vu laanger Dauer, well duerno koumen erëm aner Onstëmmegkeeten. Mee déi ass awer dee Moment consacréiert ginn.

Den Text vum Michel Lentz an déi schéi Melodie vum Jean-Antoine Zinnen sinn an d'Gesetz opgeholl ginn och vum 27. Juli 1993, wou, wann een dat kuckt, souguer déi éischt an déi véiert Stroph mam ganzen Text an der Melodie festgehale gi sinn, dass een nëmme näischt kann dorun änneren oder à la limite och nach klauen. An ech kann lech soen, sou wéi Dir ..., mir hunn alleguerste scho vill Nationalhymnen héieren, mee ech muss nach ëmmer soen, et ass vläicht eng Saach vum Häerz, dass eis Lëtzeburger Nationalhymn mir nach ëmmer eng vun deenen allerschönste schéngt, déi ech schonn a mengem Liewen héieren hunn.

Plusieurs voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - Zum Artikel 5 - Lëtzebuerg an der europäescher Integratioun: D'Verfassungsrevisioun vun 1956 ass haaptsächlech gemaach ginn, fir dass Lëtzebuerg ee vun de Grënnungsmembere vun der deemoleger EWG, haiteger EU, kéint sinn. An an eiser Verfassung vun haut, an dat hunn ech virdru gesot, ass nach ëmmer dee berühmten Artikel 49bis, deem nach ëmmer derbäigesat ginn ass, deem awer deemools ..., an dat war e ganz grouse Schrëtt an et sinn immens Streidereie gewiescht, well deem Artikel 49, deem erlaabt et - an Dir musst lech virstellen, et war kuerz nom Krich an all Mënsch huet op sengen nationale Souveränitéite campéiert - de Pouvoirs législatif, exécutif et judiciaire, een Deel vun hiren hoheitlechen Attributiounen duerch Traité un international rechtsméisseg Institutiounen ofzeginn. Deen Artikel ass d'Basis vun eiser ganzer Adhesioun zu Europa an ass natierlech duerch ganz vill Traitée confirméiert ginn. Mir hunn also zënter 65 Joer ëmmer hei zu Lëtzebuerg trei zu Europa gestanen an all Efforte gemaach, fir déi europäesch Integratioun weiderzedreien.

Une voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - Et ass schonn e bëssen erstaunlech, dass een dann op eemol vun ADR-Vertrieder an de Medien héiert, dass duerch de Fakt, dass op eemol den „temporaire“ ... - mee ech ginn net méi drop zrëck, well ech hu virdru versicht, den ADR-Kolleegen dat ze erklären -, den „temporaire“, dat géif eis Perte vu Souveränitéit bedeuten, mir géifen eis schwächen a mir wäre souguer op engem Wee zum Federalstaat.

(Brouhaha)

Dat ass absolutt net richtig!

Lëtzebuerg ass a bleift en État unitaire an e festen Nationalstaat. Een Deel vun den hoheitleche Pouvoiren ass 1957 eriwergaangen an d'europäesch Gebilde a gëtt säithier esou gutt vu Lëtzebuerg wéi vun där Säit soignéiert.

Mir sinn an engem Système polito-juridique - an dat wëll ech de Kollege vun der ADR och soen - moniste. Dat heescht, dass mer, säit mer an der Europäescher Unioun sinn, d'Superioritéit vun den internationale Reegelerwerker an doduerch europäesche Reegelerwerker vis-à-vis vun der Lëtzeburger Verfassung an de Lëtzeburger Gesetzzer akzeptéieren. Dat, fir lech ze soen ... An näischt Richtung Federalstaat, dat ass eng Perversioun vun der Realitéit!

Mir hunn am rezentsten Traité, dat ass den Traité vu Lissabon, erëm eng Kéier eis Verbonnenheet mat Europa festgeluecht. An ech ginn dervun aus, dass och heibanne jiddefalls d'DP-Vertrieder, mee och de Gros vun dëser Chamber kee Problem huet, fir sech voll zu Europa hei ze bekennen.

Plusieurs voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - Här President, zu der Stad Lëtzebuerg, ganz kuerz: Ech freeë mech natierlech, dass d'Stad Lëtzebuerg, déi zwar schonn an eise Text drastoung, wou se awer nëmme drastoung als Siège vum Gouvernement, elo erëm eng Kéier nach u Bedeitung gewënnt, well mer et elo erweidert hunn a soen, dass all constitutionnel Institutiounen an der Stad festgeluecht sinn. An dat ass fir d'Stad Lëtzebuerg als Fleuron net nëmme hei vum Land, mee vun der Groussregioun eng wichteg Bedeitung, déi hir nëmme kann zegutt kommen.

Une voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - Elo zum Kapitel 3: dem Grand-Duc seng Fonc-

tioun an d'constitutionnel Monarchie. Et muss een ervirhiewen, dass hei, an dat ass ganz wichteg an de Reporter Mars Di Bartolomeo huet et schonn extra ënnerstrach, e ganz Kapitel - e ganz Kapitel! - dem Grand-Duc an der Monarchie constitutionnelle gewidmet ass, dass mer regruppéiert hunn, fir eebe just Kohäsioun eranzebréngen, an doduerch, an dat wëll ech och de Kollege vun der ADR soen, contrairement zu hirer Usicht déi ganz Institutioun „Grand-Duc“ an och eis Monarchie constitutionnelle maassgeblech gekläert a gestärkt hunn.

Une voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - D'Zil vun dësem Kapitel ass et, fir d'Fonction de Realitéit vun dem 21. Joerhonnert unzepassen. Hei e puer Point-forten, fir dass et ganz kloer ass, dass, wéi gesot, de Grand-Duc net geschwächt gëtt.

De Grand-Duc ass a bleift de Staatschef. Seng Persoun ass inviolable. Dat ass scho gesot gi vu menge Virriedner. Heiansdo schwätzt ee vun „Immunitéit“, mee d'Inviolabilité ass extreem staark, well dat heescht, dass de Grand-Duc total irresponsabel ass, sougutt um Niveau pénal wéi civil wéi natierlech och politique, well all politesch Responsabilitéit vu sengen Decisiounen vun der Regierung gedroe gëtt. An dat steet schonn an der Verfassung vun 1868.

Zweetens: De Grand-Duc kann als Staatschef Traitéen ënnerschreiwen an opléisen.

Drëttens: Als Deel vum Exécutif kann hien all déi néideg Mesuren huelen, fir d'Exekutioun vun de Gesetzzer ze erméiglechen. Dat ass säi klassesche Pouvoir réglementaire.

Véiertens: Doniewent kritt hien awer an enger Situation de crise, an dat ass och schonn och vum Mars Di Bartolomeo extra ënnerstrach ginn, am neien Artikel 36, haitegen Artikel 32 (4), e staarke Pouvoir réglementaire originaire oder autonome, wann den État de crise deklariéiert ass. Fréier huet een dat „ordonnance royale grand-ducale“ genannt. Mir wëssen awer, dass dat am neie System nëmme während zéng Deeg gutt ass, well wann dat sollt iwwer zéng Deeg goen, muss jo d'Chamber intervenéieren, fir d'Delaie vun dem État de crise ze verlängeren. Also e staarke Pouvoir wirklech hei

vun dem Grand-Duc.

An dem Artikel 33 (3) steet jo och dran, dass de Grand-Duc ka Reglementer huele fir d'Exekutioun vun den Actes juridiques vun der Union européenne.

Une voix. - Très bien!

Mme Simone Beissel (DP). - Ech muss dann awer soen, dass dat haut schonn esou ass. An do hunn ech och Schwierigkeete mat deenen Aussoe vun der ADR, déi do eppes gesicht hunn, wat manifestement net besteet.

Zum Rapport: De Groussdeel vun den europäesche Reegelerwerker, déi mir hei erakréien, déi kréie mer fir d'éischt emol duerch Traitéen eran. Do gi jo d'Grondreegele gemaach. Dann duerno ginn déi grouss Decisiounen, déi um Niveau vum Europäesche Conseil geholl ginn, iwwert d'Direktive geholl. D'Direktive sinn déi grouss Richtlinien an déi musse bal exklusiv ëmmer iwwert d'national Parlamenter an den Ordre juridique interne erageholl ginn. An nëmme wann Deelpunkte vun den Direktive musse präziséiert ginn, da spilt de Pouvoir réglementaire an dee Moment spilt och den normale Pouvoir réglementaire vum Grand-Duc. Dat ass also näischt Neies. Dat besteet elo an dat gëtt och elo schonn esou gehandhaabt.

Dann hu mer déi drëtt Kategorie, dat sinn d'Règlements communautaires. Dir wësst, dat sinn déi, déi mer mat Momenter am meeschte fäerten, well déi sinn d'application immédiate an alleguerten de Memberstaate vun der EU. Do kann och de Grand-Duc intervenéieren op Deelpunkten, awer nëmme wann d'Reglement selwer et erlaabt. Also dat, wat de Grand-Duc hei als Pouvoiren huet, besteet elo an do erfanne mer wirklech d'Rad net nei. Dat hu mer elo just regruppéiert a geschriwwen, dass dat ganz kloer ass, dass de Grand-Duc dat ka maachen.

Da behält de Grand-Duc, an dovun hu mer hei net geschwat, seng Ur-Pouvoirs-régaliens - dat kënnt vu „regalis“ -, et kéint een och soe „pouvoirs royaux“, déi en als Staatschef huet. Dee wichtigsteng dovun, dat ass den Droit de grâce. Dir wësst, dat ass d'Méiglechkeet, fir eebe Strofe ganz oder deelweis erfrozesetzen oder souguer ëmzewandelen an aner. Dat ass e ganz wichtigen. Dann derniewent kann en Titelen attribuieren, awer ouni dass reell Privileegien doru

gekoppelt sinn. An dann eppes, wat d'Lëtzeburger natierlech ganz gären hu scho säit laange Joren, dat ass, dass e kann Ordres civiles et militaires verdeelen, déi sougenannte „Gielcher“, déi de Leit jo ëmmer Spaass maachen.

Ech ginn net an oder net méi an op de Fait, dass de Grand-Duc de Kommandant vun der Arméi ënnert der Responsabilitéit vun der Regierung ass. Et ass genügend dovun geschwat ginn.

D'„déclaration de guerre“, dat ass awer wichtig, gouf jo ëmgeännert zu der „intervention“ vun de „forces armées“. Dat ass och der Realitéit ugepasst, well Dir wësst, dass eis Meedercher an eis Jongen, wa se an de Baussenaz geschéckt ginn, ganz oft ganz breet gefächert Attributiounen a Missiounen hunn. A mat der „intervention des forces armées“ wollte mer déi ganz breet gefächert Aktiounen do besser ëmräissen.

Dir wësst, et ass och schonn haut esou, wa Mission à l'étranger ass, dass d'Chamber muss hiren Accord ginn. Well dat sinn Décisions graves, déi musse geholl ginn, well ee muss d'Méiglechkeet hunn, fir alleguerten d'Konsequenzen an d'Gefore vun esou Asätz kënne genau ze analyséieren an och d'Konsequenzen dovun richteg ze belichten.

Klärung kënnt dann och an de Finanzen. Do ginn ech net méi drop an. Et leeft elo iwwert de Budget, deem der Famille grand-ducale zougestane gëtt, an dat gëtt alles iwwer budgetär Reegele geännert.

Dann eng reell Stärkung vun dem Grand-Duc ass, dass him elo eng richtig Administratioun attribuéiert gëtt, déi d'Personnalité juridique huet. An d'Personnalité juridique erlaabt him, duerch seng Administratioun elo selwer all Zorte vun Akten ze maachen, natierlech ënner enger strukturierter Form.

Zu der Monarchie constitutionnelle: Et sinn e ganze Koup Punkte wéi d'Descendance, d'Vacance du trône an dann - Worst-case-Zenario - Abdication, déi hei elo ganz kloer gekläert ginn. Et ass scho virdrun hei ugeklongen, verschiddener vun deene Punkte sti schonn haut a säit dem 30. September 1783 (veuillez lire: 30. Juni 1783) am Pakt vum Haus Nassau. An Dir wësst, de Pakt vum Haus Nassau, dee betrëfft all d'Nassauer. Dat si sou-

D'Gemeng vun der Stad Lëtzebuerg um Knuedler

gutt d’Oranien-Nassauer, dat heeschd d’hollännesch Kinneksfamill, wéi awer och d’Bourbon-Parmé vu Spuenien. An do si ganz schwéierfälleg Prozedure virgesinn, wann iergendeppes geschitt. An dofir ass gesot ginn, well och de Gros oder, ech géif soen, quasi d’Totalitéit vun de Leit hei zu Lëtzebuerg a souguer an der Chamber iwwerhaupt net méi wëssen, wat an deem Pakt vum Haus Nassau steet, ass decidéiert gi scho viru Joren, dass eebe kloer déi bestëmmten Dispositionen aus dem Pakt géifen an déi nei Verfassung erakommen, dass do keng Interpretationsdifferenze méi kënnen virkommen.

De Fazit vun dësem Kapitel ass, dass duerch d’Restrukturatioun de Statut an d’Fonctioun vum Grand-Duc ganz genau beschriwwen ginn an a mengen Ae ganz gestärkt ginn, well se mat Momenter virdru schwammeg waren. Elo sinn all déi Elementer kloer an et ass eent vun de Markenzeeche vum Lëtzebuerger System.

D’Fonctioun vum Grand-Duc gëtt zwar effektiv - an dat ass awer och d’Realitéit vun haut - méi symbolesch a méi protokollaresch, mee mir sinn awer nach ganz wäit ewech, Här Kartheiser, vum schweedesche Modell, wat Der iergendwéini an de Medie gesot hutt, well do ass et nëmme Protokoll. An ech hunn lech elo hei virdru gesot, dass de Grand-Duc en Deel bleift vum Pouvoir exécutif, och wa säi Pouvoir nëmme formell ass. Mee säi Pouvoir formel ass indispensable, soss halen d’Legislatiounen d’Strooss net. An dofir kann een et guer net mam schweedesche Modell hei vergläichen, wou et wierklech nëmmen nach Symbolik a Protokoll ass.

Zu der Regierung: Ech mengen, d’Regierung gëtt hei an deem System gestärkt, der Realitéit vum Land ugepasst. Si kritt emol ganz genau gesot, wat se mécht. Virdrun am Artikel 76 steet just, dass eng Regierung ka vum Grand-Duc agesat ginn, déi muss dräi Memberen hunn, Punkt. Elo gëtt emol gesot, dass d’Regierung d’Politique générale hei an deem Land leet, souguer wa se an d’Situatioun géif kommen, wou se démissionnaire wär. Si kritt elo emol endlech d’Realitéit vun hirem Pouvoir exécutif zougeschriwwen. Well wann een déi haiteg Verfassung liest, do steet nach dran, dass eis Regierung hire Pouvoir exécutif nëmmen dierf ënnert der Autoritéit vum Grand-Duc ausüben, an dat ass jo absolutt net méi reell esou.

D’Regierung, wat och nei ass, organiséiert sech selwer. Et ass virdru gesot ginn, de Premierminister gëtt „primus inter pares“ an e gëtt verstärkt a secondéiert vun de Vizepremierministere, Ministeren a Ministres délégués.

Wéi an all moderner Démocratie parlementaire ass d’Regierung natierlech responsabel virum Parlament. Si kritt awer d’Méiglechkeet ..., an dat ass ganz interessant, well mir hate jo schonn d’Motion de censure als eng vun de Méiglechkeete vum Parlament, mee elo gëtt de Spiiss u sech ëmgedrëit, well d’Regierung kritt elo d’Méiglechkeet, fir de Bols vun der Chamber ze fillen, notament wa se am Ufank am Amt ass, a fir eeben d’Vertrauensfro ze stellen. An dat ass eng ganz demokratesch Prozedur, wou direkt kann Hand an Hand zwëschent Regierung a Chamber geschafft ginn. An dat steet wierklech eiser moderner Demokratie ganz gutt zu Gesiicht.

Wat nei ass, dat ass och nach, dass de Parquet elo kann d’Membere vun der Regierung ukloen. Virdru war dat nëmmen d’Chamber. An Dir kënt lech virstellen, dofir ass et historesch ni zu enger Uklo komm, well et ass ni eppes ginn duerch d’Majoritätsverhältnisser an der Chamber. Elo kann de Parquet, also de Ministère public, d’Membere

vun der Regierung ukloen, dat heeschd d’Action publique declenchéieren.

Dann nach eng duebel Prezisioun zu de Relatiounen zwëschent dem Grand-Duc an der Regierung. Am Artikel 77 gëtt festgehalten, dass de Grand-Duc de Premierminister an déi aner Membere vun der Regierung nominéiert an awer och en Enn vun hire Fonctiounen setzt. Dat gëtt also am neien Text bäibehalen.

Quitte dass mer wëssen, dass dëse Pouvoir de nomination respektiv „de mettre fin aux fonctions gouvernementales“ e Pouvoir formel ass, huet sech awer d’Fro gestallt, wéi mer den Text erëm iwwerlies hunn, wéi et ass am Virfeld vun deenen Nominatiounen an no de Wale mat eiser aler Tradition, déi dora besteet, jee nodeem, wat bei de Walen erauskomm ass, fir d’éischt en Informateur an duerno e Formateur ze nennen, deen normalerweise no eise System den nächste Premierminister ass. Ech muss lech soen, déi ganz Prozedur, wat éischter eng Tradition ass oder praktesch schonn e Ritual, steet hei zu Lëtzebuerg a kengem Text. Et muss een natierlech elo kucken, vu dass se a kengem Text steet an dass dat u sech esou en Gentlemen’s agreement war zwëschent eeben dem Grand-Duc an der Politik, dass ee sech no Bedarf muss iwwerleeën, ob ee se bäibehält oder och net.

Am neien Artikel 81 determinéiert d’Regierung dann hir Organisatioun an hiert Fonctionnement duerch e Règlement interne. Dat ass jo och normal. Mee wat awer do spannend ass, do steet awer direkt herno hanendrun, dass dee Règlement interne vun der Regierung muss duerch Arrêté grand-ducal, vum Grand-Duc also, bekräftegt ginn. Do ass also de Grand-Duc erëm eng Kéier am Asaz.

Alles an allem ass den Text equilibréiert, setzt d’Regierung an hiert richtegt Liicht, setzt hir Modalitéiten, hir Marge de manoeuvre an hir Limitten, déi duerch d’Demokratie festgehale sinn, ganz genau fest.

Op déi generell Administratioun ginn ech net weider an, och net op d’Forces publiques, d’Finanzen, d’Communautés religieuses. Ech mengen, meng Virriedner hunn dat genuch beliicht.

Elo nach just e puer Remarken zu de Gemengen: Ech freeë mech grade-sou wéi mäi Virriedner Léon Gloden, dass mer elo do virukommen. Well Dir wësst vläicht: 1979 ass d’Autonomie communale festgesat ginn an der Verfassung. Mee duerno huet ee ganz oft vu Gemengesäit héieren: „Et ass jo alles schéin a gutt, dass mer Autonomie communale an den Texter hunn, mee wa mer keng Ressourcë kréien, da kréie mer niewent eise Mission-obligatoires, déi jo festgesat ginn, eis Missions facultatives, déi nëmme méiglech sinn, wa mer Geld hunn, iwwerhaupt net realiséiert, also keng grouss Objektiv.“ Duerfir ass et extreem wichteg, dass elo d’Méiglechkeet hei festgesat gëtt, dass d’Gemengen d’Recht hunn, déi néideg Ressourcen zur Verfügung gestallt ze kréien, fir dass se eebe just kënnen an de Limitte vum Gesetz déi Missiounen, déi se politesch wëllen duerchzéien am Interesse vun hire Bierger, endlech maachen.

Dann nach zu den Établissements publics e puer Wieder: Dir wësst, mir hunn der ongeféier 55 de Moment. Si hunn d’Personnalité juridique. Déi staatlech fonctionéiere jo och ënnert der Tutelle an der Surveillance vun, wéi gesot, dem Staat. Mee heiansdo, wann Der se genau analyséiert, mengen ech, sidd Der d’accord mat mer, dass verschiddener e bësse sui generis fonctionéieren, vu dass mer keng richtig Base légale hunn. Dofir ass dat gutt, dass dat hei gekläert gëtt.

Dat selwecht bei de Chambres professionnelles, wou ech scho gesot hunn, dass ech mech freeën, dass se e Verfassungsrang kréien, an och d’Organes représentatifs vun de fräie Beruffer, vun de Professions libérales. A wat ganz wichteg ass an eng abso-lutt Neierung, dat ass, dass déi dräi Zorten - Etablissementer, Chambres professionnelles an d’Organer vun de fräie Beruffer - d’Recht kréien, an de Limitte vum Gesetz eege Reglementer ze huelen. Dat ass ee ganz staarkt Zeechen!

Här President, Kolleeginnen a Kollegen, ech sinn elo um Enn mat dësem Survol vun eise zweite grouse Block, wou ech mech freeën, dass deen haut zur Debatt steet. D’DP-Fraktioun huet akribesch all Artikel analyséiert a wierklech och diskutéiert. An dofir bréngen ech hei a voller Iwwerzeegung an am Numm vun der ganzer Ekipp vun der DP-Fraktioun den Accord vu menger Fraktioun. An ech soen lech Merci fir d’Nolauschteren.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Fernand Etgen, *Président*.- Merci villmools, Madamm Beissel. An den Här Kartheiser freet d’Wuert fir Fait personnel a kritt d’Wuert och. Här Kartheiser, wannechgelift.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Villmools merci, Här President. Ech sinn effektiv hei e puermol nominativ ugeschwat ginn.

Ech wëll vläicht eng allgemeng Bemierkung fir d’éischt maachen, dat ass, dass ech heiansdo bedauern, wann ech de Kollegen nolauschteren, wéi d’Tonalitéit vun der Diskussioun ass

Une voix.- O!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Ech wëll virun allem hei soen, dass ech bedauern, wéi d’CSV zum Deel argumentéiert huet mat Vergläicher, déi engersäits lächerlech an anerersäits irresponsabel sinn, fir praktesch e Vergläich mat 1933 ze maachen, wann een an enger Broschür schreift: „Wiert lech!“ Wou si mer? Wou hält dat op mat lächerlechen, iwwerzunnene, irrealisteschen Nazivergläicher?

(Interruption)

Ech mengen ...

M. Léon Gloden (CSV).- Dat musst Der lech selwer froen.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Ech mengen, wat mer elo hei wëllen, op dee Punkt ..., well d’Madamm Beissel huet mech zwar ugeschwat, si huet mech och kritiséiert, mee weinstens an enger Form, déi awer engem geflegten Dialog nach entsprécht. An dofir soen ech hir Merci!

Si huet gesot, ech géif Zizanie hei wëlle verbreden. Ech weisen dat natierlech zréck. Et ass nämlech och esou: Wësst Der, Madamm Beissel, deen Artikel, deen Dir hei zitéiert, den Artikel 5, deen hutt Der net komplett beschriwwen, well et geet net nëmmen ëm déi Europäesch Unioun. Ech liesen lech e vir, dee Paragraph, ëm deen et geet, den Artikel 5: «L’exercice de pouvoirs de l’État peut être transféré à l’Union européenne et à des institutions internationales ...

(Interruptions diverses)

Une voix.- Haalt Dir schonn Är Ried?

M. Fernand Kartheiser (ADR).- ... par une loi ...»

Wou ass de Problem?

(Interruptions diverses)

Fait personnel. Ma ech kommen drop.

(Coups de cloche de la présidence)

Ech komme jo drop. Hei si mir Saachen ënnerstallt ginn an ech äntweren dorobber. Dat ass hei am Reglement virgesinn.

(Brouhaha général)

Ech liesen elo der Madamm Beissel vir an ech soen lech, firwat ...

(Interruptions)

... dat falsch ass, fir mir dat hei ze ënnerstellen.

M. Fernand Etgen, *Président*.- Dat ass Fait personnel ...

M. Fernand Kartheiser (ADR).- «L’exercice de pouvoirs de l’État peut être transféré à l’Union européenne et à des institutions internationales par une loi adoptée dans les conditions de l’article 113.» Dir hutt mir ënnerstallt, Madamm Beissel, dass ech hei praktesch géint d’Europäesch Unioun wär, dass dat net realistesch wär. Dir hutt op den Traité vu Messina verweisen a gesot, ech géif jo d’Geschicht gutt kennen, a mer praktesch ënnerstallt hei, ech wësst also hei meng Geschichte net.

Ech wëll lech just soen, dass dat hei net nëmmen d’Europäesch Unioun beträff huet, déi Délégation temporaire de droits, mee eng Hellewull vun aneren internationalen Organisatiounen, déi deemools gegrënnt goufen. Do sinn derbäi: d’Institutionen vu Bretton Woods, sécherheetspolitescher wéi d’Westeuropäesch Unioun, d’NATO, d’OECD, Virleeforganisatiounen an nach vill anerer, déi an där Zäit gegrënnt goufen a wou mer ëmmer virun där selwechter Situatioun stoungen: Maache mer dat? Wou féiert et hin? Délégation temporaire oder définitive? An ech mengen, dat ass eeben dat ganz Wichteg, wat een an dëser Diskussioun muss kucken. Et geet net nëmmen ëm d’Europäesch Unioun.

Eenzelner hu mer hei ...

M. Fernand Etgen, *Président*.- Här Kartheiser, Dir musst awer geschwënn zum Punkt vum Fait personnel elo kommen.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Jo.

M. Gilles Baum (DP).- Wou ass hei de Fait personnel?

M. Fernand Etgen, *Président*.- Dir kommt ëmmer méi wäit dervun ewech.

M. Gilles Baum (DP).- Et kann dach awer net sinn, dass Dir hei zwou Rieden haalt de Mëttag!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Här President, ech wëll lech awer soen, dass de Fait personnel dora besteet, dass ee ka fënnef Minutten op déi Virwërf äntweren, déi ee gemaach kritt, an dat de President vun der Chamber net do ass, ...

M. Fernand Etgen, *Président*.- Dir sidd elo net méi bei de Virwërf. Dir sidd elo bei enger Erklärung, bei engem Exposé.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Här President, de President vun der Chamber ass net do, fir de Contenu vun deem, wat ech hei soen, ze bewäerten, mee fir einfach dës Prozedur ze leeden, fir mer ze erlaben, op déi Virwërf ze äntweren, déi hei gemaach goufen.

An ech mengen, och wann hei Leit net zefridde sinn, wat ass dat fir eng Diskussioun, wann een engersäits hei virgeworf kritt, et géif ee Zizanie seméieren, et géif ee seng Geschichte net kennen, a wann een da wëllt äntweren, da seet de President vun der Chamber: „Et gëtt Zäit, dass Der

ophaalt!“? Ma nee! Loosst mech dach hei schwätzen, wéi et virgesinn ass!

Also, ech géif op jidde Fall emol da soen, also dee Virwurf vun der Geschichtskennis ..., et geet net nëmmen ëm d’Europäesch Unioun, et geet ëm eng Hellewull vun Institutionen an et war deemools ganz berechtegt, fir eeben do ze kucken, dass Lëtzebuerg net definitiv seng Rechter ofgëtt. Dat ass eng Virsichts-moosnam gewiescht. A wéi gesot, et ass net nëmmen d’Europäesch Unioun.

Et ass mer virgeworf ginn hei, dass mir oder ech géint d’Europäesch Unioun wäeren. Nee, dat ass net de Fall. Et geet just drëm, wéi eng Ausformung d’Europäesch Unioun soll hunn: als federale Staat oder als en Europa vun den Natiounen.

D’Madamm Beissel huet mech dann nach ugeschwat op déi Problematik vu Symbolik a Protokoll, ob elo de schweedesche Modell géif applizéiert ginn oder net an der neier Verfassung. An Dir hutt gesot, dass dat wär net esou. Gutt, ech huelen dat zur Kenntnis. Ech wëll lech just soen, dass ech a menger Interventioun herno awer wëll duerstellen, dass praktesch alles, wat vu Pouvoire bis elo vum Grand-Duc erfëllt gouf, awer ofgeschaaft gouf. Dat stellen ech lech dann duer, Madamm Beissel, fir dass Der gesitt, dass dee Vergläich, dee mir maachen tëschent awer engem Wee hin zum schweedesche Modell an deem, wat mer bis elo haten, awer justifiéiert ass.

Ech soen lech Merci.

M. Fernand Etgen, *Président*.- Merci villmools, Här Kartheiser. Den nächsten ageschriwwene Riedner ass den honorablen Här Charles Margue. Här Margue, Dir hutt d’Wuert.

(M. Charles Margue ouvre une bouteille d’eau.)

M. Charles Margue (déi gréng).- Wéi maache se dat op der Musel?

Une voix.- D’Waasser vum Liewen.

M. Charles Margue (déi gréng).- Ech hätt léiwer Wäiwaasser.

(Hilarité)

Här President, léif Kolleeginnen a Kollegen, „haut ass e gudden Dag fir eis Institutionen hei am Land, e gudden Dag, wou mer eise Staat a speziell eise Rechtsstaat op méi stabill Féiss stellen.“ Dës ware meng Ufangswierder den 20. Oktober, wéi mer den éischte Vott iwwert d’Justizkapitel gemaach hunn. Mee haut ass e weidere gudden Dag fir eis Institutionen, eise Rechtsstaat an eis Demokratie, well mer hinne mat dësem zweite Volet vun der Verfassungsrevision eng nach méi stabill Basis ginn, kloer Reegelen, wéi d’Institutionen zesummen, awer onofhängeg fonctionéieren, uni ongesond Vermeschung oder rechtlech Onsécherheet.

Wa mer eng politesch Kris hu wéi 2013 zum Beispill, et ass schonn ernimmt ginn, da gëtt mat dësem Text elo kloer festgeluecht, dass souwuel d’Chamber wéi d’Regierung geschäftsféierend weider am Amt bleiwen, fonctionéieren, bis eng nei Chamber gewielt ass an et zu enger neier Regierungsbildung kënn. Et wäert deemno, wa mer dat hei unhuelen, kee Vide institutionnel méi kënnen ginn, wéi et aktuell nach virun Neiwalen de Fall ass oder deemools war.

De Rapportier Mars Di Bartolomeo huet a sengem Rapport déi weesentlech Punkte vun dëser Proposition de révision ervirgehewen. Villmools merci him - ech schlësse mech meng Virriedner un - fir dës gudd schrëftlechen a mëndleche Rapport, wéi gewinnt seng Handschrëft, awer och de

Rapport vun der kollektiver Aarbecht vun der Institutionskommissioun an deene jeeeweilegen Zesummesetzungen, wéi se vu menge Virriedner schonn opgeléicht gi sinn. Mir wäerte weider an där Kollegialitéit schaffen. Ech mengen, dorunner besteet keen Zweifel.

Op der Pressekonferenz op Chamber TV hat ech schonns d'Geleeënheet ze soen, dass déi fënnef éischt Artikelen fir eis Gréng weesentlech sinn.

D'Artikelen 4, d'Symboler, a 5, Europa, sinn nei. Bis dato hu mer déi Punkten, d'Simone Beissel huet et elo grad gesot, net ugeschwat, wat am Fong verworrenlech ass an net Usus ass. Dofir ass dat elo kee falschen oder falsch verstanenen Nationalismus, mee quasi eng Selbstverständlechkeet, eng Hausaufgab, déi mer nohuelen.

Mee firwat ass et wichteg? Ech erläuteren dat kuerz. Dës fënnef Artikelen sinn a sech eng Visittkaart vum Land. Dës fënnef Artikelen soen am Resümee, wéi Lëtzebuerg funktionéiert. Déi fënnef Artikelen stinn op der éischter Säit. All Awunner soll sech deene Punkten ëmmer erëm bewusst sinn. A jiddwereen, deen op Lëtzebuerg kënnt, ka sech an e puer Minutten en éischt Bild vum Land maachen, wat jo elo net heescht, dass en a fënnef Minutten och alles kloer gesäit. Nee, dofir ass Lëtzebuerg vill ze vill komplex, villschichteg a spezifesch, eemoleg, wéi et och scho gesot ginn ass.

M. Charles Margue (déi gréng). – D'Parlament diskutéiert iwwert d'Gesetzer am Zesummespill mat der Exekutiv a mam Staatsrot. D'Beruffskummeren - d'Simone Beissel ass op de Sozialdialog laang agaangen -, déi mer mat dësem Text haut och an der Verfassung verankeren, sinn opgefuerdert, d'Gesetzesprojeten ze aviséieren, grad wéi och vill aner Instanzen dat maachen. Ënner anerem duerch déi sellegen Avise kommen d'Gesetzesprojete quasi ëmmer anescht eraus aus der Chamber, wéi se eraginn.

Dat Wichtigst an dësem Artikel ass d'Festschreiwung vum Prinzip vum Rechtsstaat a vum Respekt vum de Mënscherechter. Mir bekennen eis mam haitege Reformtext elo ausdrécklech an eiser Verfassung zum Rechtsstaat an zu de Mënscherechter. Op dëser Grondlag heescht dat, dass all eis Gesetzgeber gepréift ginn.

D'Mënscherechter sinn universell Rechter, gëllen also iwwerall. De Moment ginn d'Mënscherechter vill mat Féiss getrëppelt an ech muss feststellen, si ginn ëmmer méi mat Féiss getrëppelt an der Welt. D'Mënscherechter gehéieren deemno elo ausdrécklech, explizitt duerch d'Verankerung an eiser Verfassung zu eisem Referenzkader a verpflichten eis heibannen a jiddwereen hei am Land.

Jo, loosse mer et kloer soen: Och hei am Land kënnt et zu Mënsche-

chen u jiddereen, deen hei am Land leeft a schafft, sech bewusst ze sinn, dass säi Géigeniwwer net onbedéngt déi selwecht Mammesprooch huet wéi hie selwer. Déi ënnerschiddlech Sproochekompetenzen därefer fir den Einzelnen net zu Nodeeler féieren an Ongerechtegkeete verdéiwen.

Wa mer haut vun „Natioun“ schwätzen, dann därefer dat op kee Fall eng figéiert Definitioun vun „Natioun“ sinn, mee eng evolutiv, déi sech a la base och duerch eng Wëllkommenskultur charakteriséiert. Stellt lech emol de Géigendeel vir: Lëtzebuerg als Natioun, déi sech ofgrenzt. Dat ass e Widdersproch a sech selwer!

De véierten Artikel zielt d'Symboler op, déi eist Land duerstellen, et ass scho gesot ginn: d'Nationalhymn, de Wopen, de Fändel an eis Sproochen. Ech fannen dësen Artikel wichteg, well mer a véier Paragrafen all d'Elementer dran hunn, déi weisen, dass déi Symboler zentral Elementer vun eiser Identitéit sinn, awer ouni dass se sollen eis Awunner splécken oder ausgrenzen. Jo, Lëtzebuerg ass net e

chen u jiddereen, deen hei am Land leeft a schafft, sech bewusst ze sinn, dass säi Géigeniwwer net onbedéngt déi selwecht Mammesprooch huet wéi hie selwer. Déi ënnerschiddlech Sproochekompetenzen därefer fir den Einzelnen net zu Nodeeler féieren an Ongerechtegkeete verdéiwen.

Déi sproochlech Situatioun zu Lëtzebuerg ass eng extreem lieweg Situatioun. Esou wéi d'Lëtzebuergesch selwer sech zemools bei de jonke Generatiounen verännert, esou verännert sech och stänneg dat generell Sproochebild vum eise Land. Dës iwweraus lieweg Sproochesituatioun ass en Ausdrock vun der Diversitéit zu Lëtzebuerg, eng Diversitéit, déi iwwer Joerzéngte lues a lues zougeholl huet an eis Gesellschaft enorm beräichert huet.

Mee natierlech bréngt dat och Erausforderungen a Problemer fir eis Gesellschaft mat sech. Mee eis Lëtzeburger Identitéit ass eng, déi sech och duerch den demografesche Phänomeen vun der Awanderung charakteriséiert, an dat net just a rezenter Zäit, mee zënter dass Lëtzebuerg als Staat existéiert. An eisen Debatten iwwert dat neit Integratiounsgesetz wäerte mer dës Joer nach dorobber ze schwätze kommen.

Da schreiw mer an den Artikel 5 déi europäesch Integratioun an als Bestanddeel vun deem, wat Lëtzebuerg ausmécht. Lëtzebuerg ass viru ronn 100 Joer eng Wirtschaftsunioun mat der Belsch agaangen, duerno eng Benelux-Kooperatioun a war viru 70 Joer schliisslech eent vun de sechs Grënnerlänner vun der Europäescher Gemeinschaft fir Kuel a Stol, aus där mëttlerweil d'EU ginn ass. An ob et en onofhängegt Lëtzebuerg nach géif ouni d'Europäesch Unioun ginn, dorunner zweifelt esou munchereen - ech als Éischten.

De leschte Mëttwoch hat d'Conférence Saint-Yves eng Konferenz organiséert iwwert d'Pensée juridique vum Pierre Pescatore, dee fir Lëtzebuerg net nëmme bei de Verhandlungen zum Rëmesche Vertrag (EWG) dobäi war, mee och schonns nom Krich zu New York dobäi war, wéi d'UNO gegrënnt ginn ass.

Dës Jurist, Diplomat, Unisproff a Riichter vum EU-Gerichtshaff war en éiwege Verfechter a kritesche Begleeder vun der europäescher Integratioun, déi hie während 18 Joer als Riichter um Europäesche Gerichtshaff begleet - an ech woen ze soen: matgestalt - huet. Hien hat sech a senger jonke Jore vill mat der US-amerikanescher Verfassung auserneegesat. A wéi op der Konferenz gesot gouf vum Koen Lenaerts, dem aktuelle President vum EU-Gerichtshaff, deen iwwregens dem Pierre Pescatore säi Student war, ass de constitutionnelle System an den USA esou, dass tëscht deenen eenzelne Staaten an de federalen Autoritéiten en Hin an Hier ass, wou deen een Niveau dat gewënnt, wat deen anere verléiert. Do schwätze mer vun engem System vu Gewënner respektiv Verléier.

Bei der europäescher Integratioun ass dat net esou, dem Pierre Pescatore no, deen den Droit de l'intégration mat gegrënnt huet. Mir schwätzen hei vun engem „fédéralisme coopératif“ respektiv vun der „souveraineté complémentaire“. Mir verléieren also als Land näischt, mir gewanne just.

Fir eis Gréng ass déi europäesch Integratioun och haut nach ëmmer primordial. Just um supranationalen Niveau kënnen mer déi grouss global Erausforderungen, wéi déi vun der Transitioun zum Beispill, meeschteeren. Zesumme si mer méi staark. An „zesummen“ heescht och net, dass mer eis Spezifitéit oder Identitéit mussen opginn. De Motto „In Vielfalt

geint - Unie dans la diversité - United in diversity“ ass ee vun de Symboler vun der europäescher Integratiouns-demarche. An deem schlësse mer eis haut via den Artikel 5 un. „In Vielfalt geint“ ass deen Ausdrock, déi Iwwersetzung, déi dee Gedanken am beschten erëmgëtt.

Nodeems ech dës fënnef éischt Artikelen kommentéiert hunn, géif ech mer nach dës Bemierkung erlaben: Mir beschreiw Lëtzebuerg als en oppent, als en dynamescht Land an eiser Verfassung. Oppenheet an Dynamik sinn nieft der Zouverlëssegkeet zwou vun deene Charakteristiken, déi am Nation Branding fir Lëtzebuerg festgehalen goufen. A méi zouverlësseg gi mer eebefalls mat deem neie Reegelwierk zur Staatsorganisatioun, iwwert dat mer haut eng éischte Kéier wäerten ofstëmmen.

Ech profitéiere vun der Geleeënheet, fir lech e puer Resultater vun der European Values Study an dësem Kontext matzedeelen, déi mer den 13. Januar am Kader vun der Chaire parlementaire virgestallt kruten. D'Interviewe goufen tëscht dem Oktober 2020 an dem Januar 2021 gemaach. Et ass wichteg ze wëssen, wéi d'Bevëlkerung zu hiren Institutiounen steet. Ronn zwee Drëttel hu Vertrauen an d'Parlament an an d'Regierung, e gudde Véierel huet keent oder net vill an déi aner hu keng Meenung ausgedréckt.

Beim Justizwiesen an der Polizei leie mer jeeeweils bei dräi Véierel: 75 % vun de Leit hu Vertrauen an déi Institutiounen oder Instanzen, ee Fënnel, 20 %, huet keen oder weeneg Vertrauen, an déi aner Leit hu sech net ausgedréckt.

Dës si gutt Wäerter a weisen eng staark majoritär Zoustëmmung zu eisen Institutiounen. Dat ass e gutt, e wichteg Zeechen. An dat ass nach laang net an all Land esou.

Ech kommen zum Fonctionnement vun der Exekutiv: De Grand-Duc zesumme mat der Regierung si responsabel an et ass d'Regierung, déi d'Staatsgeschäfte am Alldag féiert. De facto ass dat elo schonn esou. Mir halen et elo am Text vun der Verfassung fest.

Et ass schonn ernimmt ginn, de Finanzement vun der Maison du Grand-Duc hu mer schonns gekläert. D'Froe wéi déi vun der Nofolleg vum Grand-Duc, senger Odfankung, der Regence reegele mer och elo an der Verfassung an net méi via de privatrechtleche Familljepakt vun den Nassauer vu 1783. Deen huet 239 Joer um Bockel. Dës si weider Zeeche vun engem transparenten a moderne Rechtsstaat.

D'Chamber bleift mat agebonnen, ëmmer. Si behält doduerch permanent hir Roll als Volleksvertretung. Déi demokratesch Kontroll vun der Chamber ass onënnerbrach. Et entsteet, ech hunn et scho gesot, kee Vide juridique oder keng Vacance du pouvoir méi.

Den neien Artikel 36, also den aktuellen 32 (4), iwwert den État de crise ass dee kruzialen Artikel - et ass scho gesot ginn, mee ech ënnersträichen et nach eng Kéier -, wou de Grand-Duc och an Zukunft muss agräifen, an zwar, ech zitieren: «En cas de crise internationale, de menaces réelles pour les intérêts vitaux de tout ou partie de la population ou de péril imminent résultant d'atteintes graves à la sécurité publique, le Grand-Duc» - nodeems e festgestallt huet, dass mir hei, d'Chamber, net fåeg sinn, kuerzfristeg ze legiferéieren, an deem Fall - «peut prendre en toutes matières des mesures réglementaires.»

Am Fall wou de Grand-Duc am Amt stierft, wou en ofdankt oder aus anere Grënn säin Amt net kann ausüben,

Den Här Charles Margue (déi gréng)

Si sinn also derwäert, nach eng Kéier belicht ze ginn, déi fënnef éischt Artikelen. Eise Grand-Duché ass demokratesch, fräi an onofhängeg an indivisibel. D'Form ass déi vun der Monarchie constitutionnelle. Dat ass déi Staatsform, déi am Fong och duerch d'Geschicht esou erhalte blouf an och an de leschte Jore kaum zur Diskussioun stoung an dofir och quasi vun Ufank un en onkontroversen Deel vum iwwerparteiliches Reformkompromëss tëscht de grouss Parteien war.

Déi eenzeg rezente Diskussioun huet sech dorëms gedréit, awéifern een am Rescht vum Verfassungstext den Term „Grand-Duc“ duerch de generelle Begrëff vum „Chef d'État“ sollt ersetzen. De Léon Gloden huet gesot, wou et hierkënnt. Dat war keng Suerg oder keng gréisser Suerg fir déi aner Korapporteren a Fraktiounen.

Mee vill méi wichteg ass, dass mer eng parlamentaresch Demokratie sinn, dass mer eis hei an dësem héijen Haus e gesetzleche Kader ginn an déi grouss Reegelen decidéieren, wéi dat Land hei funktionéiert. Déi lescht annerhalfe Joer hu jiddwengem heibannen, an ech hoffen, och e puer Leit dobaussen, dat bewusst gemaach.

Une voix. - Très bien!

rechtsverletzungen. Mir si permanent amgaangen, eisen Arsenal u Gesetzze ze stäerken, zum Beispill am Fall vu Mënschenhandel, wou mer an der Justizkommissioun reegelméisseg déi néideg Instanzen empfänken. Mënschenhandel, Prostitutioun an der Aarbechtswelt, gëtt et och zu Lëtzebuerg. Entsprechen eis Institutiounen, eis Infrastrukturen alle Standarde vun de Mënscherechter? Mir kennen d'Äntwert. Mir sinn och amgaangen, eis Ressourcen opzestocken, fir de Mënschenhandel besser ze bekämpfen um Terrain.

All deenen, déi sech zu Lëtzebuerg asetze fir d'Erhalte vun de Mënscherechter an der Welt an zu Lëtzebuerg, ech wëll hei haut vun der Geleeënheet profitéieren, fir hinnen ausdrécklech Merci ze soe fir hir Aarbecht, jiddwengem eenzel, eisen Institutiounen, déi mer dofir geschaaft hunn, de betreffende Verwaltungen an all den Organisatiounen aus der Zivilgesellschaft. Fir keen ze vergiessen, hunn ech elo keng Lëscht hei opgestallt vun de Mënscherechtsverdeedeger. Mir brauchen lech elo an ech fäerten, och an Zukunft.

«La souveraineté réside dans la nation.» Iwwert de Begrëff vun der „Natioun“ kann ee vill philosophéieren.

Land mat just enger Sprooch, Lëtzebuerg ass dräisproocheg. Een, deen dat net esou gesäit, huet munches net kapéiert.

D'Primat vum Lëtzebuergesch ass Sprooch vum Land hu mer explizitt ageschriwwen. Dat ass gutt a richtig esou. Gläichzäit ginn Däitsch a Franséisch festgehalen an et gëtt Stëmmen, déi froen: „A wéi ass et da mam Engleschen?“ Englesch gëtt ëmmer méi gebraucht, berufflech a privat. Déi engleschsproocheg Communautéit zu Lëtzebuerg ass zënter e puer Joer am zweestellige Prozentberäich. Och hei bei der Sproochefro louch op Basis vum 6030 schonn e Konsens vir an no 2018 gouf zesummen decidéiert, dës Fro net nach eng Kéier opzemaachen. Dat ass da fir eng nächst Reform.

Wichtig ass an eisen Aen ze soen, dass Lëtzebuerg onmëssverständlech e méisproocheg Land ass. Dass dës Méisproochegkeet munchmol fir Kappzerbrieche suert an eise Alldag, dat ass gewosst - mir haten elo kuerz en Debat hei déi lescht Woch. An d'Zesummeliewen ass doduerch och net ëmmer erlichert. Et ass eng dagdeeglech Erausforderung, déi Opmierksamkeet a géigesäitge Respekt verlaangt. An deem Sënn erlaben ech mer, en Appell ze maa-

steet elo am neien Artikel 49, dass d'Fonction vum Staatschef vun der Regierung kollektiv iwwerholl gëtt; dëst gëllt och natierlech am Fall vun enger Regence – kee Vide, keng Vacance du pouvoir, ech widderhuele mech. D'Stabilitéit vun den Institutionen an doduerch déi vum Land gi gestärkt mat deem Text vun haut.

Wéi am neien Artikel 80 steet, geschitt dat mam Premier als Primus inter pares. Dem Premier seng Roll ass d'Koordinatioun vun der Regierungsaarbecht an hie suergt fir de Maintien de l'unité de l'action gouvernementale. E muss se all zesammenhalen, domadder huet e scho vill Aarbecht. Dësen Artikel ass zwar nei, mee trëfft op déi aktuell Praxis zou.

Och nei am Text sinn d'Dispositionen, déi mer am Artikel 82 festhalen an déi eis vläicht méi bekannt sinn aus dem Ausland. Et geet ëm d'Vertrauens- oder d'Mësstrauensfro respektiv d'Motions de confiance oder de censure. An der Praxis ass et och elo schonns esou, dass de Premier no der Regierungsbildung an d'Chamber kumt, en huet eng Deklaratioun mam Regierungsprogramm gemaach a krut duerno, zum Beispill den 12. Dezember 2018, d'Vetraue vun der Majoritéit vun der Chamber duerch de Vott vun enger Motioun ausgeschwat. An Zukunft wäert dat ëmmer de Fall sinn, wann e sai Regierungsprogramm virstellt, ob do eng Motioun derbäi kënnt oder net.

Hie kann et awer och, an dat ass dat Neit, an Zukunft allkéiers maachen, wann e Vott vun engem wichtege Gesetz usteet oder enger Regierungsdeklaratioun, wou et drëms geet, dass d'Regierung wëllt wëssen, ausdrécklech wëllt wëssen, ob se op politesch wichtege Punkten d'Chamber hannert sech huet oder net, ob et e klore Jo ass oder e mëlle Jo.

De Corollaire ass deen, dass op Initiativ vun der Chamber awer och de Mësstrauensvott kann op den Ordre du jour kommen, a mir wäerten déi nächst Deeg an der Institutionskommissioun kucken, wéi mer dat am Reglement wäerten abannen. Dat kann, wéi een et am Ausland gewinnt ass, relativ séier kommen an op Initiativ vun deem engen oder deem aneren oder e puer Deputéierten.

Huet d'Regierung d'Vetraue vun der Chamber net méi, dat heescht keng Majoritéit beim Vott vun enger Vertrauens- oder Mësstrauensmotioun, dann ass et kloer dës kéier, dann ass se demissionnaire. Si därf awer net hirer Wee goen, si muss geschäftsféierend am Amt bleiwen, och wa se d'Fleem huet, bis zur nächster

Regierungsbildung, neier Regierungsbildung, wéi et wierklech och gesot ginn ass d'leschte kéier, déi duerch Neiwalen oder duerch d'Constitution vun enger neier Majoritéit an deem Haus kann entstoën. An d'Neiwalen, déi ka just de Grand-Duc ausruffen. Mee dat kënnt awer nach an deem Deel, wou ech zoustänneg sinn, an deem vun der Chamber gëtt dat méi ausdrécklech behandelt.

Dëst ass och e wichtegt Element vun der parlamentarescher Demokratie, genau wéi den neien Artikel 83, wou mer nieft der politescher Verantwortung vun de Regierungsmembere virum Parlament och déi penal Verantwortung klären. Déi war bis ewell net gekläert. Hei kënnt et elo zu enger klarer Prozedur, wou d'Instruktioun awer just kann op Initiativ vum Parquet ageleet ginn. Bëid Verantwortungsniveaue ginn elo kloer getrennt a stroferechtlech ginn och elo kloer Prozeduren ugewannt fir d'Memberen aus der Regierung – e weidert Beispill vun der Stärkung vum Rechtsstaat.

D'Kapitel vun de Gemengen ass e puermol ugeschwat ginn. Et geet ëm d'Recht, dass d'Gemengen déi néideg Finanzmëttel kréien. Wa mir hei per Gesetz iwwer eppes ofstëmme, wat d'Gemengen an d'Flicht hält, da mussen mer eis kloer sinn, dass och dat néidegt Geld fir d'Gemengen disponibel gemaach gi muss. A meng Virriedner hu schonn drop higewisen, dass et och elo wäert méiglech sinn, dass d'Gemengen eleng oder zesammen en Établissement public kënne grënnen.

Loosst mech zum Schluss nach e puer Wieder soen zur Trennung vu Kierch a Staat. Den Artikel 102 an der neier Sektoun 3 klärt d'Relatioun tëscht dem Staat an de Reliounsgemeinschaften. Dësen Artikel ass zesammen ze liesen mat deene vun de Grondrechter, déi mer nächstens hei beschwätzen, dat heescht am drëtten Deel vun der Verfassungsreform, fir deen d'Simone Beissel Rapportrice ass.

Den zukünftigen neien Artikel 10ter seet: «Toute personne a droit à la liberté de pensée, de conscience et de religion.» Dës Approche ass och consacré am Artikel 9 vun der Europäescher Mënscherechtskonvention. Mir wäerten och den aktuellen Artikel 19 ëmgeännert bäibehalen. Hei ginn d'Libertés „de manifestations convictions philosophiques et religieuses“, „d'adhérer ou de ne pas adhérer à une religion“ an d'Liberté de culte garantéiert a kee ka gezwonge ginn, un der Zeremonie vun engem Culte deelzehuelen, och deem seng Feierdeeg ze observéieren. Dës Dis-

positioun steet haut schonn esou an der Verfassung am Artikel 20.

Deen elo proposéierte Wording zur Trennung vu Kierch a Staat geet jo op den 21. Januar 2015 zrëck. Deemools huet d'Chamber een Dag no der Regierungsdeklaratioun zum Verhandlungsaccord mat de Reliounsgemeinschaften mat 55 géint 5 Stëmme eng Resolutioun ugeholl a sech géeneegt op d'Aschreiwung an d'Verfassung vun der Neutralitéit vum Staat op reliésem, ideologeschem Plang, dorops, dass de Staat net méi opkéim fir d'Paie vun de Ministres des Cultes an dass deementspriedend och déi véiert Fro aus dem geplangte Referendumsgesetz 6738 sollt gestrach ginn.

Fir déi gréng war d'Trennung vu Kierch a Staat ëmmer eng wichtege Fuerderung.

Une voix. – Très bien!

M. Charles Margue (déi gréng). – Selwer war ech zënter menger Jugendzäit, a mat ville Frënn aus der JEC (ndlr: Jeunesse étudiante chrétienne) an der Jugendpor, och derfir, déi Trennung ze maachen. Esou eng Trennung ass néideg, well se (veuillez lire: well dat fréiert Verhältnis) ass iwwerlieft an ongesond gewiescht, schonn deemools, souwuel fir de Staat wéi fir d'Kierchen an d'Reliounsgemeinschaften selwer. All Instanzen an Autoritéiten an enger Gesellschaft mussen fräi an onofhängeg vunenee fonctionéieren, soss kënne se hir jeeweileg Rollen net zefriddestellend erfëllen.

Kloerheet gouf et an deem Sënn ab 2015 mat der Trennung vu Kierch a Staat. Ech woen ze behapten, dass et der haut net vill hei am Land gëtt, déi dorops (veuillez lire: op dat fréiert Verhältnis) wëllen zrëckkommen. Dës Trennung huet et méiglech gemaach, an dat ass a mengen Aen e wichtege Fortschritt och fir d'sozial Kohäsioun, dass de Staat ka Konventionen mat alle reliéisen Autoritéiten, an dat um selwechten Niveau, ofschléissen. An esou engem Kader kann nämlech e gereegelten Dialog stattfannen, dee weesentlech ass an enger Gesellschaft, och an enger staark sekulariséierter Gesellschaft wéi där lëtzebuergescher.

Zu Lëtzebuerg ass déi reliéis Praxis massiv zrëckgaangen a wäert sech fir de Moment op 15 % apendelen, och laut den Zuele vun der European Values Study. A manner wéi d'Hallschent, an dat war en Novum, vun de Leit hei am Land bekennt sech zu enger Relioun.

Mat alle Punkten, déi ech elo behandelt hunn, gëtt kloer, dass dat, wat fir

eis Gréng wichteg ass, mat dëser Verfassungsreform erfëllt gëtt, nämlech d'Uppassung vum Text un d'Praxis an d'Afëierung vu klore Reegelen, wéi d'Institutionen mateneen, awer onofhängeg fonctionéieren, d'Aschreiwung vun de Mënscherechter als Referenzkader, d'Ofschafe vu Grozone beim Exercice des pouvoirs. Dës si Fortschritte a puncto moderne Rechtsstaat, a puncto Gewaltentrennung. D'Kompetenze gi gekläert a Kompetenzen, déi gekläert sinn, sinn der, déi gestärkt ginn, wéi och schonns beim Kapitel Justiz, wou mer den éischte Vott schonns gemaach hunn.

An deem Sënn soen ech lech Merci fir d'Nolauschteren a ginn den Accord vun der grénger Fraktioun.

M. Fernand Etgen, Président. – Merci villmools, Här Charles Margue. Den nächsten ageschriwwene Riedner ass den honorabelen Här Fernand Kartheiser. Här Kartheiser, Dir hutt d'Wuert.

M. Fernand Kartheiser (ADR). – Villmools merci, Här President. Ech wëllt dann och ufänken an dem Här Mars Di Bartolomeo e grouse Merci soe fir déi Manéier, mat där en eis hei duerch dat Kapitel gefouert huet als Rapporteur. Dat war méi wéi interessant an et war brillant argumentéiert, mir sinn net ëmmer d'accord – an ech wäert och drop kommen –, wat de Fong ugeet.

Ech wëll awer och vläicht ufänken an nach eng kéier e Kommentar maachen, fir op déi extreem aggressiv Manéier ze reagéieren, mat där d'CSV hei virdrun opgetrueden ass. Ech wëll vläicht soen: Wann ech kucken, firwat d'CSV dat mécht, dann denken ech, ass dat, well se u sech keng vun hire Fuerderungen duerchgesat krut, déi se eigentlech wollt.

Wann ech déi Acrobatië vun der CSV kucken, déi se säit 2015 opféiert an der Affär Kierch a Staat, da wonnert et mech net, dass se elo probéiert ofzelenken. Et wonnert mech net, dass se probéiert ofzelenken, well zum Beispill aus der Fuerderung, dass de Formateur no Walen ëmmer soll aus där gréisster Partei kommen, ass näischt ginn. Dat fënnt een net dran.

M. Claude Wiseler (CSV). – Mengt Der, Dir misst lech wieren?

M. Fernand Kartheiser (ADR). – Et fënnt een näischt vun enger Chambre des élus locaux – och esou e Credo vun der CSV. D'CSV stëmmt hei en Text mat, an deem eigentlech hir Handschrëft ganz, ganz, ganz butzeg kleng vläicht ze gesinn ass. An dofir wëllt se oflenken. Et ass u sech eng ganz bëlle Method.

M. Claude Wiseler (CSV). – Geet et lech elo besser?

(Hilarité)

M. Fernand Kartheiser (ADR). – Et sinn natierlech vill positiv Neierungen an deem Text. Dat streide mir als ADR net of. An d'Virriedner hunn der eng Partie ervirgehewen.

Eng dovunner ass natierlech d'Festschreiwung vun der Lëtzebuurger Sprooch an déi nei Verfassung. Mee dofir hätt et keng Gesamtrevisioun gebraucht! Mir hunn als ADR selwer eng Proposition de révision vun der Verfassung gemaach, wou mer proposéiert haten, fir d'Lëtzebuurger Sprooch an d'Verfassung opzehuelen. Elo ass se dran, dat freet eis, mee et muss nach esou sinn, dass d'Wichtigkeet vun der Lëtzebuurger Sprooch dann och am Alldag dem Verfassungsrang Rechnung dréit, deen se elo krut. Lëtzebuergesch muss einfach ausgebaut ginn.

Mir hätten zum Beispill och gären – eng Proposition, déi mir gemaach hunn –, dass och eng lëtzebuergesch Versioun vun där neier Verfassung, sollt se da kommen, soll publizéiert ginn, well, ech mengen, dat ass einfach wichteg, dat ass och symbolesch. Wa mer soen: „D'Lëtzebuergesch ass d'Nationalsprooch“, da soll och d'Verfassung an der Lëtzebuurger Sprooch sinn, quitte dass – an dat soe mer och direkt – déi rechtlech Verbindlechkeet muss am franséischen Text bleiwen, well Lëtzebuergesch nach eng Ausbausprooch ass an nach net mat där selwechter Präzisioun kann a juristeschen Texter, net mat där selwechter Zouverlässegkeet ka benotzt ginn. Mee dat verlaangt nach e bëssen Aarbecht.

(Interruption)

Mir hu Kritikpunkten an deem Kapitel, wat d'Souveränitéit ugeet a wat d'Monarchie ugeet. Dat ass haut vill diskutéiert ginn. Ech wëll dofir nach eng kéier besonnesch op déi Aspekter agoen.

Wat d'Monarchie ugeet: Natierlech, déi konstitutionell Monarchie ass hei am Land extreem beléift. Si ass vun enger grousser Majoritéit – net vun all de Leit – absolutt akzeptéiert. De Groussherzog gëtt dobäi gesinn als eng Perséinlechkeet, déi en neutrale Representant vun dem Land ass, déi natierlech iwwert der Politik steet an och iwwert de politesche Pouvoiren. Och dat ass déi traditionell Konzeptioun.

Elo gi mer awer hin, an dofir och dee franséische Modell, op dee sech

D'Regierung am Plenarsall vun der Chamber um Krautmaart

explizitt an den neien Texter beruff gëtt, datt eeben d'Virbild schonn e bëssen déi franséisch Verfassung ass. An do ass ganz vill eeben agefloss.

Et ass awer, an dat hunn d'Virriedner net gesot, schonn a méi wéi enger Hisiicht e brutale Broch mat deene Gewunnechten, déi mer hei am Land mat der Monarchie hunn. An dat wuel visibelst Beispill, dat ass d'Eedesformel. Mir hunn déi Eedesformel, wa Beamten, Politiker, Zaldoten, anerer vereedegt ginn, säit laanger Zäit. Do ass ëmmer dee Saz dran: «Je jure fidélité au Grand-Duc» oder «Je promets fidélité au Grand-Duc». Dat fällt ewech. A kee vun de Virriedner huet dat gesot. An d'Symbolik ka jo net ënnerschat ginn!

Mir hunn elo eng Verfassungs-geschicht vun, ech weess net, no un 200 Joer iwwert den Daum. An trotzdem ass dat elo e Broch, dee mer maachen. De Serment op de Grand-Duc, dee fällt ewech! Et ass eng Referenz, déi schonn eleng an eisen Aen derwäert wär, e Referendum ze maachen. Wëllen d'Lëtzebuerger dann, wëllen all déi Dausenden an Dausende vu Leit, déi op de Grand-Duc vereedegt waren, wëllen déi, datt dat ewechfällt? Ech mengen dat net!

Fir eis ass kloer, datt et schonn a viler Hisiicht eng Reform ass, déi de Grand-Duc schwächt. Zum Beispill: Bis elo war et esou - an dat ass keen alen Text, en ass aus dem Joer 2004, Artikel 76 -, datt de Groussherzog seng Regierung organiséiert huet. Dat fällt ewech. D'Regierung organiséiert sech an Zukunft selwer an da kann de Grand-Duc natierlech en Arrêté grand-ducal huelen, mee mir wësse jo, an dat ass kloer: Et ass u sech d'Regierung, déi dat da mécht. Dat ass just e Formalismus.

D'Fro ass jo: Wat wär dann, wann de Groussherzog wierklech enger anerer Meenung wär? kéint en dat da soen? kéint en dat zum Ausdrock bréngen? An da kënnt jo déi ganz Architektur hannendrun. Well de Grand-Duc kann ënner Drock gesat ginn. Dat ass deen neien Artikel 48. E gëtt a senger Handlungsfreiheet géintwärt der Regierung mat Sécherheet beschränkt! Well et ass eng Prozedur eeben ageféiert, wou d'Regierung kann déi Initiativ huelen - «si le Grand-Duc ne remplit pas ses attributions constitutionnelles» -, fir eeben dann op e Wee ze goen, datt consideréiert gëtt, datt en ofgedankt hätt. Et ass eng Prozedur virgesinn, mee d'Regierung kann d'Initiativ huelen.

An dat ass, mengen ech, eng ganz weesentlech Saach! Wann de Groussherzog eng onofhängeg Meenungsbildung huet a wëllt soen, wou en net mat der Regierung d'accord ass, well e vläicht iwwerparteilech denkt, well en d'Interesse vum Land op déi éischt Plaz setzt, da kann d'Regierung déi Prozedur lancéieren. An dat ass wierklech eng Gefor!

Wéi ass dat ze interpretéieren, «si le Grand-Duc ne remplit pas ses attributions constitutionnelles»? Wann e Groussherzog op seng Staatsform wëllt oppassen ...

(Interruption par M. Xavier Bettel)

Jo, jo.

Wann e wëllt oppassen, da probéiert en natierlech vu vieren - vu vieren! -, esou Konflikter ze verhënneren.

(Interruption par M. Xavier Bettel)

D'ADR respektéiert d'Funktioun vum Staatschef an hirem eegene Wäert ...

M. Fernand Etgen, Président. - Här Kartheiser, erlaabt Der, datt de Premierminister ...

M. Fernand Kartheiser (ADR). - Nee, nee, nee. Herno! Herno ganz gär.

(Interruptions diverses)

M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État. - Voilà!

M. Fernand Kartheiser (ADR). - O, wann Der wëllt. Wann Der lech ... Also da jo. Da kommt! Schwätzt! Ech wollt just kohärent am Text virugoen.

M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État. - Här President, ech wollt froen, well am Text steet awer dran „impossibilité temporaire”. Hei ass jo dann e Fait, deen do ass. Duerfir, den Här Kartheiser liest just en Deel vum Saz.

M. Fernand Kartheiser (ADR). - Jo, ech kann lech zum Beispill soen, Här Staatsminister, fir op déi do Remark direkt ze äntweren, datt och mir agesinn, datt et verschidde Circonstancë ka ginn, wou effektiv esou e Wiessel néideg ass. Awer de groussen Ënnerscheed ass: Eis geet et net drëm, d'Funktioun selwer ze devaloriséieren oder ze schwächen oder ze destabiliséieren. Mee mir hätte gewësse Cas de figure scho gesi wéi zum Beispill medezinnescher, dat ka jo virkommen, an dann hätte mer dat kënne an den Text schreiwen. Awer déi allgemeng Form, wéi et elo virgesinn ass, dat geet eis einfach ze wäit. An ech hunn lech erkläert, firwat dat esou ass. Sou!

D'Regierung ass awer schonn déi, déi haaptsächlech gewënnt an der Konkurrenz tëschent den Institutionen, well den Artikel 49 - en ass hei zitéiert ginn - seet jo ganz kloer, wann de Grand-Duc eebe verstuerwen ass, ofgedankt huet oder wa festgestallt gëtt, datt e seng Attribution constitutionnelle net kann ërëllen, datt d'Fonction de Chef d'État dann duerch d'Regierung exercéiert gëtt. Firwat? Et hätt ee jo och do kënne aner Méiglechkeete gesinn: en anere Member vun der groussherzoglecher Famill, de President vum Parlament oder en aneren, de President vun der Cour constitutionnelle. Nee, d'Regierung ass Staatschef!

De Groussherzog léist och net méi de Gemengerot op, mee d'Regierung. Wann d'Regierung demissionéiert huet, dat ass och ganz interessant, da steet an der Verfassung net, datt se nach d'Affaires courantes mécht, wéi dat am Allgemengen an anere Länner de Fall ass. Nee, déi Lëtzebuerger Regierung behält d'Fakultéit «de conduire la politique générale». Firwat dat? Firwat net nëmme d'Affaires courantes bis zu neie Walen?

Dann, d'Urteeler vun der Justiz - ech ernimmen dat just kuerz, well dat hu mer scho beim Kapitel virdrun diskutéiert - ginn net méi am Numm vum Grand-Duc geholl, mee nëmme nach am Numm vum Grand-Duc exekutéiert. A mir wäerten am Här Margue sengem Deel, am véierten, iwwert d'Opléisung vun der Chamber schwätzen. Dat féiert am Abléck elo ze wäit.

Ech kommen awer op de Kommandant vun der Arméi. Den Här Di Bartolomeo hat dat ugeschwat. Do ass et jo esou, datt et am Abléck am Artikel 37 heescht: «Le Grand-Duc commande la force armée.» Gutt! Dat ass déi aktuell Situatioun. Dat ass näischt Onübliches. Monarchen iwwerall a Staatscheffen hunn normalerweis och déi Attributionen, datt se Kommandant vun der Arméi sinn. Dat heescht och net, datt de franséische President, wéi ee vun de Virriedner gesot hat, op säi Päerd klëmmt a mam Säbel virreit. Och déi Zäite sinn eriwuer. Et ass awer esou, datt d'Staatscheffe gewéinlech Kommandant vun der Arméi sinn. Dat war och bis elo zu Lëtzebuerg.

Elo ass dat geännert ginn. Deen neien Artikel 41 (3) (veuillez-lire: 41 (1)) seet: «Le Grand-Duc porte le titre de commandant de l'armée.» E kommandéiert also net méi, en huet nëmme nach den Titel. En ass net méi Kommandant vun der Arméi - wichteg Textännerung. An da steet de Saz hannendrun: «Ce commandement» - deen e jo net méi huet, en huet e jo net méi, en huet nëmme nach den Titel - «est exercé sous la responsabilité du Gouvernement.»

Wou ass do d'Logik? E kritt de Kommando ewechgeholl, en huet nëmme nach den Titel. An dat, wat en ewechgeholl krut, dat gëtt dann ënnert der Autoritéit vun der Regierung gemaach. Dat ass a mengen Aen absurd! D'Regierung gesäit sech do selwer e bëssen als Staatschef, wéi mer et virdru gesot hunn, an och e bëssen als Kommandant vun der Arméi. Bon. Mee op jidde Fall ass dat doten net logesch.

Bei den internationale Kompetenze geet et weider. Den Artikel 37 am Abléck seet: «Le Grand-Duc [...] déclare la guerre et la cessation de la guerre», wann en duerch eng Zweedréttelmajoritéit vun der Chamber autoriséiert gouf.

An elo grouss Ännerung, an ech géif wierklech d'Kollege Rapporteurs hei invitéieren, elo gutt nozelauschteren: Den neien Artikel 97bis seet, d'Chamber soll iwwert de Krichszoustand deliberéieren an och doriwwer befannen, ob d'Lëtzebuerger Arméi soll am Ausland engagéiert ginn. Do si mir komplett d'accord. Et steet awer elo net méi do, an dat gëtt elo interessant, wien dann eng Krichserklärung mécht. D'Chamber deliberéiert just nach iwwert de Krichszoustand, awer ob een en erkläert, wéi bis elo de Grand-Duc, dat steet net méi dran.

Dat ass awer ganz interessant, well am Projet 7700 - deen, dee mer haut

Dat heescht, mir hunn an dem aktuellen Deel: „toute déclaration relative à l'état de guerre”. An am Här Margue sengem Deel, op dee mer nach kommen, steet, d'„déclaration de guerre” ass contraire „au droit international” an esou weider. Ech felicitéieren dann awer fir déi Kohärenz an de Rasonement. Fir eis ass dat natierlech onsënneg. Et ass komplett onsënneg! An et ass kee Wonner, wann Der wierklech déi Texter emol kuckt a vergläicht, datt mir soen: Dat passt net! Dat ass onlogesch. Et ass onsënneg.

A souwisou, déi geplangte Reforme verschiben d'Pouvoir vum Staatschef op d'Regierung. Da steet hei ... Dat wëllt Der jo och! Dat ass jo och gewollt, well de Rasonement ass jo, déi Proposition de révision - dat liese mer och a schéine Broschüren -, déi wär jo do, fir der Regierung déi Plaz ze ginn, déi hir zoukënn.

Ech mengen, si kritt vill ze vill Pouvoiren, d'Regierung! Si hëlt sech Pouvoiren, déi u sech enger Instanz driwwer, nämlech dem Staatschef, zoukommen, eebe fir d'Regierung am Spill vun den demokrateschen Institutionen net ze staark ze maachen.

Och - an dat wëll ech awer hei och kloer soen - ass dat Kapitel hei eng Schwächung vun der nationaler Souveränitéit. Et steet jo elo dran, datt mir eis un der europäescher Integratioun bedeelegen. Et ass eng Banalitéit. Et ass eng Selbstverständlechkeet, datt mer dat musse maachen. Da gëtt gesot: „Jo, an der franséischer oder an der däitscher Verfassung steet dat och.” Mee d'Fransousen an déi Däitsch, eis léif Noperen, hunn aner Méiglechkeeten am Prinzip. Si hu vill méi eng grouss Méiglechkeet, fir onofhängeg ze sinn. Lëtzebuerg huet dat absolut net. Mir hu keng aner Wiel!

An ech wëll der CSV dat och nach eng Kéier soen, déi jo hei behaapt,

wëssen an aus eiser Geschicht erausléieren, datt mer all Interessi drun hunn, fir esou Engagementer virsiichteg ze huelen. An et muss een net alles an eng Constitution schreiwen, well deen Abléck kann och kommen, wou een dat ka bedauern, fir esou wäit Engagementer auszeformuléieren. Et ass keng grouss Gefor, dat ginn ech zou, mee et ass besser opzepassen.

Dat ass och de Fall bei der definitiver Delegatioun vu souveräne Rechter un déi Europäesch Unioun - an un international Organisationen, steet am Text, dat därer een net vergiessen -, wou den Exercice de pouvoir de l'État bis elo nëmme konnt temporär delegéiert ginn. An elo fällt dat Wuert „temporär” ewech. Mir ginn also an eng Richtung „definitiv Ofriedung vu Rechter”.

Dat ass wichteg. An et ass net esou, datt awer méiglech wär ..., oder esou. Nee, et gëtt am Exposé des motifs vun dësem Text ganz kloer gesot, et wär eng Fiktioun - „eng Fiktioun” steet am Text! -, fir ze denken, datt ee kéint Rechter och zréckkreien. Et wär also kloer, datt dat, realistesch gesinn, nëmme kéinten definitiv Transferte vu souveräne Rechter sinn. Mee dat ass näischt anescht wéi d'Bekanntnis zu engem federale Staat!

(Interruption)

Dat ass näischt anescht! An eleng dat ... Mir hate scho virdru gesot, d'Eedesformel wär fir eis schonn e Grond genuch, fir e Referendum ze huelen, ob d'Lëtzebuerger wierklech d'accord sinn, fir dee «Je jure fidélité au Grand-Duc» opzeginn.

Une voix. - Jo! Direkt!

M. Fernand Kartheiser (ADR). - Eng zweet Saach ass: Sinn d'Lëtzebuerger wierklech d'accord, fir déi souverän Rechter, „les pouvoirs de l'État”, definitiv un international Institutionen

Den Här Fernand Kartheiser (ADR)

diskutéieren - steet am Text Artikel 97bis: «Toute déclaration relative à l'état de guerre et tout engagement» gëtt dann diskutéiert an der Chamber. Dat heescht, et gëtt nach eng «déclaration relative à l'état de guerre», well d'Chamber deliberéiert driwwer. Et weess een zwar net, wie se herno schwätzt.

An da steet an deem nächsten Deel oder dem iwwernächsten, dem Här Margue sengem Deel 7777, am Artikel 71 am Exposé des motifs - an et steet dann net méi ... Effektiv, den Artikel korrespondéiert -: «La déclaration de guerre étant toutefois un instrument juridique dépassé, non conforme au droit international et de surcroît inadapté pour garantir les droits du Parlement, la nouvelle disposition ne reprend pas le texte actuel.»

mir wäer géint eng europäesch Integratioun, eng europäesch Zesummenaarbecht. Mir hunn dach guer keng aner Wiel als klengt Land! Dat ass eis ganz Geschicht! An natierlech ass eng ADR sech voll bewusst, datt mer och mussen an internationalen europäeschen Organisationen matmaachen. Den Ënnerscheed tëschent enger Konzeption Federalstaat, wéi d'CSV se dacks vertritt, an eiser ass einfach: Wéi eng Modalitéiten, wéi eng Institutionen, wat ass d'Plaz vun eise Land an esou engem Europa? Mee net de Prinzip! A wann een hei esou eppes behaapt, ech mengen, dat ass einfach onéierlech. Gutt!

Dann, also et ass jo ganz kloer, wann een esou eppes draschreift, da muss ee sech froen: Et ass eng absolut Banalitéit fir Lëtzebuerg, mee wat sinn d'Geforen? Et muss een dach och

ofzeginn, wou mer net wëssen ...? An dat ass dee wichtige Punkt, well dat léiert eis d'Geschicht. Virdrun ass Messina als Beispill genannt ginn. Mee d'Geschicht léiert eis, datt den Destin vun esou Institutionen oder Organisationen och onsécher ass per se! Mir wësse jo haut net: Wat ass d'Schicksal vum Euro an zéng Joer? Wéi gesinn déi Tensionen an der Europäescher Unioun an zéng Joer aus?

Mme Simone Beissel (DP). - Säit 65 Joer Friden, ne.

M. Fernand Kartheiser (ADR). - Wéi sinn d'Relationen zwëschen Norden a Süden? Wéi si se zwësche Westen an Osten?

Mme Simone Beissel (DP). - Säit 65 Joer.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Wéi ass d'Sécherheetslag an Europa? - och eng Fro, déi mer eis haut kënne stellen.

Dann, den Artikel 33 (3) betrëfft jo d'Iwwersetzung vun europäesche Rechtsinstrumenter an nationaalt Recht. Dat ass jo dat, wou gesot gëtt ... U sech steet hei, dat ginn ech gär zou: «Le Grand-Duc prend les règlements [...]». Mee mir wëssen alleguer, datt dat d'Regierung ass an deem Kontext. Op jidde Fall, do ginn da Reglementer geholl: «prend les règlements nécessaires pour l'application des actes juridiques de l'Union européenne».

Da freet ee sech natierlech, wann een dat liest: Wéi eng Actes juridiques sinn dat? Dat steet awer net do! Dat steet net do! Dat steet och net am Exposé des motifs. Et steet just do: «Le paragraphe 3 propose d'introduire une disposition destinée à faciliter la mise en œuvre des actes juridiques de l'Union européenne.» Mee „actes juridiques de l'Union européenne“, déi sinn opgezielt an den Traitéen. Wësst Der, wat dat ass, d'Traitées européens, no den europäeschen Traitéen, d'Actes juridiques de l'Union européenne: Traitées européens, Règlements, Directives, Décisions, Recommandations, Avis, Actes délégués, Actes d'exécution. Vu wat schwätze mer dann?

Dir schreift eng Verfassung, wou Der sot: „D'Regierung“, formal de Grand-Duc, „hëlt d'Reglementer, fir dat ëmzesetzen.“ Mir hu keng Anung, wéi eng oppen Diere mer hunn. Mir hu keng Anung, wéi de Rôle vun der Chamber an Zukunft ass, wéi d'Kontrollfunktoun vun der Chamber ass, wéi d'Direktive sollen ëmgusat ginn. Nee, nee, dat ass esou. Mir wëssen et net! Dat hei ass e Chèque en blanc. An et riskéiert och, de Pouvoir vun der Chamber méi kleng ze maachen, well et steet néierens eppes anescht.

Mme Simone Beissel (DP).- Här Kartheiser, dat doten ass lächerlech!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Wann een en Text vun enger Verfassung schreift ...

Mme Simone Beissel (DP).- Et ass lächerlech an Dir sidd deen Éischten, dee weess, dass et lächerlech ass, wat Der erzielt.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Wann een en Text vun enger Verfassung schreift, dann erënneren ech lech un de Montesquieu, dee seet: ...

(Interruption)

Mme Simone Beissel (DP).- Nee, lächerlech ass dat doten!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- «On ne peut que toucher à une constitution avec une main tremblante», ...

(Interruptions et coups de cloche de la présidence)

... well et weess ee jo net, wat een hei mécht. An hei ass kloer net gewosst, wat gemaach gëtt a wat domadder och kënnt.

Mme Simone Beissel (DP).- Et ass onerhéiert, als Ex-Diplomat, dass Dir esou eppes vun lech gitt!

M. Fred Keup (ADR).- Nee, et ass richtig!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Den Droit de battre monnaie: Och den Här Mars Di Bartolomeo hat als Rapportier virdrun ernimmt, datt eis dat jo u sech natierlech net dovun ofhält, och nach d'Bild vum Groussherzog op eng Mënz ze maachen. Mee dat ass alles e bëssen almodesch an esou weider.

Mee et ass d'Realitéit an Europa! Ech wëll lech hei just den Artikel zitieren aus dem Traité sur le fonctionne-

ment de l'Union européenne. Dat ass den Artikel, deen eis d'Recht gëtt, fir d'Euromënz ze drécken. «Les États membres», schreift den Traité de fonctionnement sur l'Union européenne, «peuvent émettre des pièces en euros, sous réserve de l'approbation, par la Banque centrale européenne, du volume de l'émission.»

Dat ass jo eeben den Ënnerscheid zu de Geldschäiner. Iergendee vu menge Virriedner hat gesot „Geldmënz a -schäiner“, mee dat ass e fundamentalen Ënnerscheid! D'Mënz am Eurosystem sinn national Emissioun, d'Schäiner am Eurosystem sinn Emissioun vun der Europäescher Zentralbank. An dofir, d'Europäesch Zentralbank huet Pouvoir kritt - déi hu mer delegéiert. A bei de Mënz ass et eng national Emissioun an dofir hu mer selbstverständlech den Droit de battre monnaie, well mir maachen dat.

An der belscher Verfassung steet dat och, «Le roi a le droit de battre monnaie.» Am däitsche Grundgesetz ...

Mme Simone Beissel (DP).- Déi ass vun 1831 ...

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Am däitsche Grundgesetz steet: „Der Bund hat die ausschließliche Gesetz...”

Mme Simone Beissel (DP).- Boff!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Déi sinn och Member am Euro, wollt ech lech just soen, déi däitsch Noperen.

Mme Simone Beissel (DP).- D'Gesetz vun der Belsch ass vun 1831.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- „Der Bund hat die ausschließliche Gesetzgebung über das Währungs-, Geld- und Münzwesen“ - däitsch Verfassung! Majo, dat ass awer esou. Ech sinn awer frou, datt hei deen een oder aneren eppes bäileiert. Also, et ass awer esou!

(Exclamations)

Et ass den Artikel 128 vum Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne.

(Interruptions diverses)

M. Dan Kersch (LSAP).- Merci, Här Professor.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Jo. An dann, wësst Der, wat dat och heescht, wann een den Droit de battre monnaie ofschaaft an enger Verfassung?

Mme Simone Beissel (DP).- Här President?

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Et gëtt iwwerhaupt kee Grond dofir.

Mme Simone Beissel (DP).- Här President?

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Jo, Madamm Beissel, wëllt Der eng Fro stellen?

Mme Simone Beissel (DP).- Jo, ech wollt lech eppes froen, ...

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Ma dann, wannechgelift.

Mme Simone Beissel (DP).- ... well ech weess, dass Dir alles wësst an dass Der hei ...

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Jo, merci. Dat ass leider net wouer.

Mme Simone Beissel (DP).- ... elo wierklech de Contraire vun deem sot, wat Der wësst. Vu wéini ass d'belsch Verfassung?

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Lauschtert, Madamm Beissel, ech maachen hei ...

Mme Simone Beissel (DP).- 1831! A si ass net frëschgemaach ginn!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Lauschtert ... Jo, lauschtert ...

Mme Simone Beissel (DP).- 1994 si se Federalstaat ginn.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Jo, gutt.

Mme Simone Beissel (DP).- Et ass ganz normal, dass den Droit de battre monnaie säit 1831 drasteet wéi bei eis säit 1868.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Hei, d'Auer leeft virun.

M. Fernand Etgen, Président.- Jo, ech sinn amgaangen.

Mme Simone Beissel (DP).- Vu wéini ass déi däitsch Verfassung?

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Jo.

Mme Simone Beissel (DP).- Här Kartheiser, vu wéini ass déi däitsch Verfassung?

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Lauschtert, jo ...

Mme Simone Beissel (DP).- 1949! Du war keng Ried vun Euro! Et ass ganz normal, dass dat an deenen alen Texter drasteet!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Jo.

Mme Simone Beissel (DP).- Wannechgelift, sot hei de Leit elo net Onwourecht! Merci.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Elo kommt Dir schonn erëm mat den „Onwourecht“. Also éischstens, Madamm Beissel: Ech fannen net, datt e Parlament do ass, fir Quizemissiounen ze maachen.

(Exclamations)

M. Dan Kersch (LSAP).- Dat seet grad dee Richtegen!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Dat Zweet, wat ech lech wollt soen, ...

M. Dan Kersch (LSAP).- Dir sidd grad

dee Richtegen! Dir maacht näischt aneschtens, wéi hei Lektioenen auszedeelen.

M. Sven Clement (Piraten).- Well Dir verliere géift!

M. Fernand Kartheiser (ADR).- ... ass: Ech sinn net hei, fir eise belsche Kollegen hir Responsabilitéit oder eisen däitsche Kollegen hir Responsabilitéit iwwer hir Verfassungen ofzehuelen. Si maachen, wéi si dat wëllen. Ech soen lech just, wat an deene Verfassunge steet. A wa si se wëllen änneren, kënne se se änneren.

Sou, an da wëll ech och soen, datt eist Land muss dat Recht behalen, op wärungspolitesch Krisen ze reagieren. Mir hate jo Erfarunge genuch. Mir hunn x Problemer mam Euro am Abléck, mir haten d'Griichelandkris. Mir wëssen net, wat nach alles op eis zoukënnt. Mir haten och Erfarungen an der belsch-lëtzebuergescher Währungsunioun, déi eis sollen derzou bréngen, op jidde Fall net op eis eege souverän Rechter an deem Beräich ze verzichten.

Da wëll ech lech nach e puer Saache soen, déi an deem Kontext awer net onerheeblech sinn. Mir bedauern, datt de Statut vun der Fonction publique an deem neie Verfassungstext geschwächt gëtt. Den Artikel 31, deen elo do ass, dee gëtt dach der Fonction publique wäit méi Rechter wéi déi lapidar Formel, déi elo an den Text kënnt. Hei steet am Artikel 31: «Les fonctionnaires publics», an esou weider, «les membres du Gouvernement exceptés, ne peuvent être privés de leurs fonctions, honneurs et pensions que de la manière déterminée par la loi.» Eng änlech staark Formel, déi feelt an deem neie Verfassungstext. Firwat gëtt dat erausgeholl?

Am État de crise, do hate mer d'Proposition de loi vu mengem Kolleeg Roy Reding, fir kënne am État de crise Reglementer, déi d'Regierung hëlt, dem Verfassungsgeriicht virzeleeën. Ëmmerhin ass eng Diskussioun entstanen an et ass gesot ginn: „Gutt, d'Verwaltungsgericht kann dat kucken.“ Mee et ass net dee selwechte Grad vun Effikassitéit, et ass eng verpasste Chance. Mir hätte kënne den État de crise hei esou ausgestalten, datt e rechtsstaatlech méi ofgeséichert ass. Et ass eng verpasste Chance!

D'Kompetenze vun de Gemengen am Educatiounsberäich hätt ee kënne loossen. Hei ass d'Intentioun ganz kloer, well et ass net drageschriwwe ginn. Et muss ee sech jo awer wierklech Froe stellen, ob et dann net d'Intentioun ass elo, fir de Gemengen déi Reschtkompetenzen ofzehuelen.

Firwat sinn am Artikel 37 d'Traitées secrets ofgeschaaft ginn - «Les traités secrets sont abolis» -, am Abléck eng super Saach? Dat kënnt nach vum Éischte Weltkrich hier, vum Woodrow Wilson. Firwat gëtt dat erausgeholl aus enger Verfassung? Et gëtt kee Grond. Firwat gi mer

eigentlech hin a mir huelen eppes eraus, wann et eis ka schueden an Zukunft? Well, wann een net seet: «Les traités secrets sont abolis», kënne der gemaach ginn.

(Interruption)

Dat soll een net maachen! Ech hunn also hei probéiert, Här President ...

An ech wëll nach eng Saach soen zu der Trennung vu Kierch a Staat, och e Sujet, wou d'CSV jo e bëssen, wéi gesot, zënter 2015, Problemer domat huet.

Mee ech wëll awer och soen hei: Souwäit ech dat gesinn, ass och den Artikel 21 verschwonnen, «Le mariage civil devra toujours précéder la bénédiction nuptiale.» An dat ass e Problem. Dat ass ageféiert ginn an et ass haut - dat ass och ganz wichteg - notamment eng Schutzdispositioun fir d'Fraen. Dat däreft een net vergiessen. Firwat hëlt een esou eppes eraus aus engem Text? Fir eis net nozevollzéien!

Mme Simone Beissel (DP).- Dat ass scho ganz laang eraus.

M. Fernand Kartheiser (ADR).- Wësst Der, ech hunn lech elo hei eng Rei vun Iwwerleeunge gesot. An ech wëll net ofstreiden, ech hunn dat am Ufank gesot: Et si vill Saachen dran, déi Verbesserung sinn. Awer an eisen Aen ass iwwerhaupt kee Grond do, fir d'Prerogative vum Grand-Duc ze schwächen - kee Grond. Mir wëllen dat net. Mir wëllen och zu eisem Eed stoen: «Je jure fidélité au Grand-Duc». Mir wëllen d'Souveränitéit vun eisem Land net schwächen a mir hätte gär, an dat ass eist elementaart Recht, ech kommen herno nach dorobber zrëck, datt d'Leit dat Recht hunn, dat hinne versprach gouf. Si sollen iwwer Referendum iwwert dësen Text decidieren an net heibannen an zweeter Liesung!

Ech soen lech Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Fernand Etgen, Président.- Merci villmools, Här Kartheiser. An den nächsten ageschriwwene Riedner ass déi honorabel Madamm Myriam Cecchetti. Madamm Cecchetti, Dir hutt d'Wuert.

Mme Myriam Cecchetti (déi Lénk).- Här President, haut diskutiere mer iwwert den zweeten Deel vun der Reform vun der Verfassung. A wann et beim éischten Deel, dee spezifesch iwwert d'Justiz gaangen ass, nach besser méiglech war, la part des choses ze maachen, gëtt et haut hei ganz offensichtlech, wéi hemmend fir d'demokratesch Debatt de Choix vun der Majoritéit an der CSV ass, fir d'Verfassung net als Ganzt ze behandelen, mee se a véier Deeler opzesplécken. Well mir schwätzen iwwert de Staatsbegrëff an d'Organisatioun vum Staat, mee iwwersprangen haut awer d'Staatsziler, déi an engem aneren Text behandelt ginn.

Mir diskutieren also iwwert d'Organisatioun vum Staat, ouni eis awer Gedanken ze maachen, wat de Staat soll. Mir schwätzen iwwert d'Regierung, mee loossen den éischte Pouvoir - d'Chamber - awer aus. D'Pouvoiren an d'Aufgabe vun der Regierung stinn awer an enger Verfassung am Verhältnis zu deene vum Parlament an, jee nodeem, zu den direktdemokratesche Matsproochrechter vun den Awunner an Awunnerinnen.

Mir diskutieren haut iwwert d'Gemengen als Basisechelone vun der Demokratie, mee schwätzen awer net iwwert d'Chamber, déi iwwert de gesetzgebende Prozess direkt op d'Gemegepolitik, déi do ze huelend Decisiounen a soumat op de Raum fir d'Entfale vun enger lokaler Demokratie awierkt.

D'Madamm Myriam Cecchetti (déi Lénk)

D'Grondrechter, déi an engem nächsten Deel diskutéiert wäerte ginn, sinn an engem Rechtsstaat Deel vum Schutz vu jiddwerengem virun der Willkür vum Staat a kënne vun de Bierger/innen viru Geriicht ageklot ginn. D'Diskussioun ëm dësse fundamentale Volet vun der Verfassung, also d'Reegelen, déi konstitutiv si fir d'Zesummeliere vun der Bevëlkerung an engem Staat, a wéi d'Anhale vun dëse Rechter soll garantéiert ginn, gëtt iwwer dräi verschidden Deeg, mat e puer Méint Paus dertëschent, diskutéiert.

Une voix. - Très bien!

Mme Myriam Cecchetti (déi Lénk). - De Rechtsstaat haut, d'Verfassungsgesetzgeriicht virun zwee Méint an d'Grondrechter an e puer Wochen. Warscheinlech ass bei kengem vun deene véier Deeler vun dëser Verfassungsreform de Schued esou grouss, deen duerch d'Opspléckung fir d'Debatt entsteet, ewéi bei dësem.

Et ass e bëssen esou, wéi wann een, fir e Menü ze kachen, véiermol géif akafe goen. E Bléck an eng vun den Akafstute verréit engem net, wat dann elo op den Teller wäert kommen. Elo kéint ee soen: „Dat ass jo eng flott Iwwerraschung!“ Mee ech mengen, de Vergleich hält dann awer och schonn op. Well bei der Verfassung sollt ee sech net op Iwwerraschungen aloosen. Et sollt fir jiddereen zougänglech a verständlech sinn a kritesch kënnen diskutéiert ginn.

Ech probéieren, op verschidden Notioune anzegoen, déi eis besonnesch wichteg sinn an deenen Artikelen, déi elo virleien, respektiv déi aus eiser Siicht am proposéierten Text feelen. Ech maachen dat och ëmmer, andeem ech lech déi virleien Propositionen mat deem vergläichen, wat an der Revisiounspropos vun déi Lénk drasteet.

Här President, mäin éischte Punkt betrëfft de Staatsbegrëff. Am Text, deen d'Majoritéitspartei mat der CSV ausgeschafft hunn, ass dëse Begrëff éischter schlank gehalen. Lëtzebuerg ass als demokrateschen, fräien, onofhängegen an ondeelbare Staat definéiert, deen als Staatsform d'konstitutionell Monarchie an als politesche Regime d'parlamentaresch Demokratie huet.

De Rechtsstaat gëtt eng alleréischte Kéier an d'Verfassung ageschriwwen, wat mir natierlech begrëssen. Mee dës Neierung ass iwwerfällg, well de Rechtsstaatsprinzip jo och net eréischt rezent zur Norm ginn ass.

De Verweis op d'Mënscherechter gëtt dem Rechtsstaatsbegrëff eng Ausrichtung, wat mat deem „Recht“ gemengt ass. Mee wéi eng Mënscherechter hei gemengt sinn, gëtt net spezifizéiert.

An de Kapiteln iwwert d'Grondrechter an d'Fräiheete ginn der deelweis genannt, mee dës Choix ass awer

limitéiert. Mir kommen an enger komender Debatt méi genee dorobber ze schwätzen. Mee am Kontext vum Deel 2 vun der Propos ass ze soen, datt eis de Rechtsstaatsprinzip ze schwammeg an net staark genuch an engem räichen a fortschrëttleche Verständnis vu Mënscherechter verankert ass.

De Staatsbegrëff ass also schlank, op e Minimum reduzéiert an aus eiser Siicht net op der Héicht vun der Zäit. E passt bei e Gesellschaftsbild, dat vun der ekonomescher Sphär dominiéiert ass a wou dat Politescht reduzéiert ass op d'Setze vu Kadere fir déi fräi Entwécklung vun der Wirtschaft an engem sougenannte „fräie“ Marché.

An der Verfassungspropos vun déi Lénk vertrieed mir en anert Gesellschaftsbild, dat dat Politescht, also d'Spillreegele fir d'Zesummeliere an enger demokratescher Gesellschaft, méi staark ausbaut an dëst an der Verfassung wëllt verankeren. Ech maachen dat un e puer Punkte fest.

De Sozialstaat kënnt bei eis als konstitutivt Merkmal an d'Definitioun vum Lëtzebuergesche Staat mat eran. Wéi eng Rechter mam Sozialstaat verbonne sinn, hu mir an eiser Propos och entwéckelt. Ech nennen hei d'Recht op eng anstänneg Wunneng oder och de Schutz virun Aarmut a sozialer Ausgrenzung. Hei läit also en éischte groussen Ennerscheed zu der Propos vu Majoritéit an CSV.

De Sozialstaat ass iwwert d'Verfassung ofgeséichert a kann domadder net vu wiesselnde Majoritéiten a Fro gestallt ginn. Sozial Rechter si garantéiert a kënne vun de Bierger/innen ageklot ginn, bei engem Verfassungsgesetzgeriicht, dat de Bierger/innen och deen dofir néidegen Zougang bitt. Mir hunn dat am November beim éischten Deel schonn erkläert. De Sozialstaat ass fir eis déi néideg Grondlag fir de Bestand vu ville Grondrechter a Fräiheeten am Verfassungstext. De Schutz vun der mënschlecher Würd ass fir eis ouni de Schutz virun Aarmut net denkbar.

Dës Approche an eiser Propos berout och op der Ausernanersetzung mat der Fro: Wat soll de Staat? Eis geet et net duer, just ze beschreiwen, wat de Staat ass, mee och, firwat et e gëtt.

An der BBC-Serie aus den 80er-Joren „Yes Minister“ stellt de Minister, wéi esou oft e bëssen naiv, an engem berüünten Echange mam Chef vun der Administratioun a sengem Ministère d'Fro: „What is the ultimate purpose of government, if it isn't for doing good?“ D'Äntwert vum Fonctionnaire, dem Sir Humphrey Appleby, war et ze soen, datt d'Aufgab vum Regéiere just dora besteet, de Chaos ze verhënneren. Hie bezitt sech also op de schlanke Staat.

Eiser Meinung no ass de Staat, sinn d'Institutionen am Staat, duerch déi de politesche Pouvoir ausgeübt gëtt, net just dofir do, d'Uerdnung ze halen,

woubäi ee sech jo déi berechtigt Fro stelle muss, wéi eng Uerdnung dat dann ass a wéi engen Interessien dës Uerdnung an d'Kaarte spillt.

Nee, de Staat a seng Institutionen sinn och dem Gudde verpflichtet. Dofir hu mir net just de Sozialstaat, mee och déi demokratesch Matbestimmung, nohalteng Entwécklung an den Ëmweltschutz an eng méi inhaltsräich Definitioun vum Staat am éischte Kapitel mat aflësse gelooss.

Och den Asaz fir Friden an Ofreschtung, fir Vëlkeverständigung a Kooperatioun iwwert d'Grenzen eraus gesi mir als konstitutiv fir dëse Staatsbegrëff an als zentral Ziler, déi de Lëtzebuergesche Staat auszeechne sollen.

Dorunner uknäppend wéilt ech als zweete Punkt op d'Fro agoen, wien d'Muecht am Staat Lëtzebuerg ausübt. An der Propos vun der Majoritéit an der CSV läit d'Souveränitéit an der Natioun. De Begrëff vun der „Natioun“ gëtt et a ville Verfassungstexten, oft gëtt och de Begrëff vum „Vollek“, „le peuple“, benotzt. Während eng Souveränitéit an der Natioun bedeit, datt d'Souveränitéit ausgeet vun den Awunner, déi déi lëtzebuergesch Nationalitéit hunn, kann de Begrëff vum „Vollek“ och méi breet ausgeluecht ginn an all déi Leit ëmfaassen, déi sech als Bierger/innen um politesche Prozess an un der Ausübung vun der Souveränitéit bedeelegen. Dëse Begrëff ass also méi korrekt, well e sech direkt op d'Rechter bezieht.

De Grondproblem zu Lëtzebuerg ass awer, datt d'Zuel vun de Leit, déi déi politesche Rechter a vollem Ëmfang hunn, immens beschränkt ass. Hei vum „peuple“ ze schwätzen, wien net opschlossräich. Et si knapp 50 % vun den Awunner/innen vum Land, déi dat vollt aktivt a passivt Walrecht hunn. Mat der Demokratie ass awer eng Gesellschaftsform gemengt, an där d'Gesetzter vun deenejéinege gemaach ginn, op déi dës Gesetzter ugewannt ginn. D'Gesetzter betreffen 100 % vun de Leit, minus Mannerjäreger am Prinzip, esou steet et och an der Verfassung, a sinn awer vun engem Parlament gestëmmt, dat sech zesummesetzt opgrond vun enger Wal, un där d'Hallschent vun den Awunner/innen net deelhuefen däerf.

Trotz dem Ausgang vum Referendum am Joer 2015, wou d'Wieler an d'Wielerinne gefrot goufen, fir dëst Walrecht fir d'Chamber op all d'Awunner/innen ab 16 Joer no enger Residenzdauer vu fënnf Joer auszeweiten, bleiwen déi Lénk awer weiderhi bei der Positioun, déi mir och schonn an der Campagne fir dëse Referendum verdeedegt hunn: All Lëtzebuergesche a Lëtzebuergesche ab 16 Joer huet dat vollëmfänglecht Walrecht an all Resident, deen d'Lëtzebuergesch Nationalitéit net huet, soll sech no engem Delai vu fënnf Joer op d'Wielerlëscht kënnen androen. Ab deem Moment, wou sech

e Resident andréit, gëllt dann och fir hien oder fir si d'Walflucht.

D'Bierger/innen sollen an der Propos vun déi Lénk also onofhängeg vun der Nationalitéit déi vollstänneg politesch Rechter kënne kréien. Domadder kéint d'Wielererschaft vergréissert an d'Chamber méi representativ fir d'Villfalt vun der Bevëlkerung am Land ginn. D'Legitimitéit vun der Chamber als representativ Institution gëif doerjer och massiv gestärkt ginn.

Eng lieweg Demokratie realiséiert sech fir eis awer net nëmmen iwwert d'Walrecht, dat d'Awunner an d'Awunnerinnen all fënnf Joer bei der Wal fir d'Chamber oder de Gemengerot decidéiere léisst.

De franséische Philosoph Jean-Jacques Rousseau huet am 18. Joerhonnert geschriwwen, datt de Bierger mam Vott bei enger Wal seng Souveränitéit gëif opginn, woumat gemengt ass, datt e se dann un e Representant delegéiert. Domadder ass d'Fro gestallt, ob d'Bierger/innen och ausserhalb vun enger Wal reell Matbestimmungsméiglechkeeten hunn an op de gesetzgeberesche Prozess awierke kënnen. Mir mengen, datt dës Méiglechkeeten net gi sinn, an hunn dowéinst an eiser Propos der representativer parlamentarescher Demokratie eng direkt demokratesch Matbestimmung un d'Säit gestallt. Ech ginn elo net am Detail dorobber an, wat den nationalen Niveau ugeet, well mir dat an engem aneren Deel iwwert d'Chamber méi am Detail wäerten erklären.

Här President, wéi schonn ugeschwat, hu mir op Gemengenniveau schonn d'Awunnerwalrecht ab 18 fir all Resident (veuillez lire: fir all Resident mat net Lëtzebuergesch Nationalitéit, dee säit fënnf Joer am Land leeft) an ab den nächste Gemengewalen dann hoffentlech, wann iwwert de Projet de loi 7877 ofgestëmmt gëtt, fir jiddereen, dee sechs Méint an der Gemeng wunnt a sech op d'Wielerlëscht aschreift. D'demokratesch Institutionen um lokalen Niveau sinn also op enger méi breeder Basis wéi déi um nationalen Niveau.

D'Wichtigkeet vun de Gemengen an der lokaler Demokratie gëtt an der Propos vun déi Lénk duerch de Positionnement vum Kapitel iwwert d'Gemengen ënnerstrach. Dëst kënnt direkt am Ufank no deem vun der Chamber.

Mir hunn eis och mat der Fro beschäftegt, wéi d'demokratesch Matbestimmung um lokale Plang kann ausgebaut ginn iwwert de representative Charakter vum Gemengerot eraus. Zwee wichteg Punkte wéilt ech dozou kuerz uschwätzen. Éischstens wéilt mir d'Gemengekommissionen an d'Verfassung ophuelen an zugläch virschloen, datt dës Kommissionen net just aus Parteivertrieder/innen bestinn, mee och aus Leit aus der Zivilgesellschaft. Zweetens gesäit eis Textpropos dann och e verpflichtend Referendum vir op Gemengenniveau, wann 20 % vun de Bierger/innen dëst fuerderen.

Mir hunn an eise Text och eng Nuance bei de Finanzen an der Autonomie communale dran. Hei beschränke mir eis net op d'Aufgaben, déi d'Gemenge per Gesetz hunn. Mir soen och, datt se fir d'Liewensqualitéit an d'Beretstellung vum ëffentleche Service zoustänneg sinn.

Här President, zum Ofschluss vu menger Ried kommen ech nach op e villdiskutéierte Punkt aus eiser Verfassungspropos ze schwätzen, nämlech d'Staatsform.

All meng Erklärungen iwwert d'Verbreederung an d'Verdeiwung vun der Demokratie op nationalem wéi op lokalem Plang, vun der Stärkung

vun de Rechter vun de Leit an dem rechtsstaatleche Prinzip, deen derfir suerge soll, datt dës Rechter vun de Leit och tatsächlech garantéiert sinn, all dës Propose stinn am Géigesaz zu der Monarchie als Staatsform.

Natierlech befanne mir eis mat der Verfassung vun haut an dem Text vun der Majoritéit an der CSV net méi am Kader vun enger Monarchie, an där en allmächtigen Herrscher willkürlech regéiere kann. D'Roll vum Grand-Duc ass an der Praxis eng éischter representativ. Mee d'Verfassungspropos, déi haut hei um Dësch läit, gesäit Prerogative fir de Staatschef vir, déi an eisen Aen net konform si mat engem demokrateschen Rechtsstaat, well en übt zesumme mat der Regierung d'Exekutiv aus. E kann den Ausnahmezustand fir zéng Deeg ausruffen, wa bestëmmte Bedingungen erfüllt sinn, a soumadder d'Legislativ, also d'Chamber, ganz einfach fir dës Zäit ausser Kraaft setzen. E ka Peinë vu Gerichter reduzéieren oder noloossen an ënnersteet dem Gesetz selwer awer prinzipiell net. En huet also eng ausseruerdentlech Stellung am an ausserhalb vum Rechtsstaat.

Mir sinn eis selbstverständlech bewosst, datt d'Ofschaf vum der konstitutioneller Monarchie net bedeit, datt d'Demokratie automatesch e grouse qualitative Sprong géif maachen. Dofir ginn et vill an aner Hiewelen an ech hunn der jo och schonn eng Rei genannt wéi d'Ausweitung vum Walrecht an d'direkt demokratesch Matbestimmung.

Une voix. - Très bien!

Mme Myriam Cecchetti (déi Lénk). - Anerer hunn ech nach net genannt wéi d'Demokratie op a ronderëm d'Aarbecht, déi an enger kapitalistescher Wirtschaft, déi op de Profit getrimmt ass, och wuel héchstens an de Kannerschong ka bleiwen.

Mee d'Monarchie als Iwwerbleibsel vum Ancien Régime gehéiert an eisen Aen net an eng modern Demokratie vum 21. Joerhonnert. Och net a Fro kënnt fir déi Lénk e staarke President oder eng staark Presidentin, déi, wéi a Frankräich, eng Schwächung vum Parlament an eng Stärkung vun der Exekutiv bedeite géif. An eiser Konzeption soll Lëtzebuerg e President respektiv eng Presidentin hunn, an dat à tour de rôle. Vun dësem Amt soll awer keng reell Muecht ausgoen, mee et soll eng representativ a formal Aufgab beinhalten.

An hei schléisst sech de Krees an ech kommen zrëck op den Ausgang vu menger Ried an d'Fro, wat de Lëtzebuergesche Staat ass oder kéint sinn. Ech ziiteieren elo ganz einfach deen éischten Artikel aus der Verfassungspropos vun déi Lénk: «Le Luxembourg est un État de droit démocratique, social, laïque, indépendant, indivisible, fondé sur le pouvoir des citoyens et des citoyens, la séparation des pouvoirs législatif, exécutif et judiciaire, la protection des droits et libertés fondamentaux, l'égalité. Il porte la dénomination: «République du Luxembourg».»

Ech hoffen, datt ech elo kloer genuch fir d'CSV gemaach hunn, fir wat déi Lénk steet. Ech soen lech Merci fir d'Nolauschteren.

M. Fernand Etgen, Président. - Merci villmools, Madamm Cecchetti.

(Interruption par M. Léon Gloden)

An den nächsten ageschriwwene Riedner ass den honorabelen Här Sven Clement. Här Clement, Dir hutt d'Wuert.

M. Sven Clement (Piraten). - Merci, Här President. Léif Kolleeginnen a

Kolleegen, als basisdemokratesch Partei hu mer an de vergaangene Méint eise Memberen eng ganz Rei Dossieren zum Vott virgeluecht, net nëmmen iwwert d’Fro vun der Impfflicht, iwwert déi mer d’lescht Woch hu missen diskutéieren, mee och iwwer all Kapitel, an zwar all eenzelt Kapitel, vun der Verfassungsreform hu mer ofstëmme gelooss.

Eigentlech hätte mer eis jo gewënscht, datt d’Regierung an d’CSV hiert Wuert géifen halen an e Referendum géifen organiséieren. Mee bref, dat ass jo leider net geschitt. An esou hu mer decidéiert, dann zumindest eise Memberen awer eng Stëmm ze ginn.

A jo, just well kee Referendum ass, heescht et net, wéi d’Kolleeginne vun déi Lénk haut bei der Gëlle Fra demonstréiert hunn, datt eis Demokratie begruewe gi wär. An ech muss ganz éierlech soen, och hei op der Tribün, datt ech et de très mauvais goût fannen, fir op deem Monument fir Krichsdoudeger mussen d’Demokratie wellen ze begruemen, virun allem, well ee sech domat e Langage zu eege mécht, deen an deene leschte Wochen definitiv ausserparlamentaresch wéi innerparlamentaresch fir méi wéi nëmmen e bëssen Opreegung gesuergt huet. Wie mengt, datt mam Vott, mam demokratesche Vott vun enger Verfassung, d’Demokratie géif begruewe ginn, ma deen huet net

wéi d’Majoritéit hei an der Chamber dat och gemaach huet - mee och dat: eng verpasste Chance!

Ech hu virdru vum Referendum geschwat. Do kéint ee ganz vill driwwer schwätzen. An an deem heiten Text, do geet et jo och ëm d’Verfassungsännerungen, wou u sech déi nämmlech Dispositiounen iwwerholl gi wéi virdrun. De grouse Problem ass awer net d’Verfassung. A wann iergendeen elo seet: „Majo, mir wëlle gären e Referendum iwwert d’Verfassung“ - an nach eng Kéier, ech sinn absolutt op där Säit -, dann ass et net d’Verfassung, déi et schwéier mécht, fir esou e Referendum erbäizeféieren, dann ass et d’Gesetz, nämlech d’Walgesetz, wat dee Referendum encadréiere soll, wat et schwéier mécht, well et absolutt aus dem leschte Joerdausend ass, wou mer nach vun analogen Ennerschrëften op de Gemenge schwätzen, op nominative Lëschten.

Also, éischstens emol, dateschutztechnesch war et absolutt e Skandal, wéi déi Lëschten deelweis do auslouchen. Zweetens, vun de Leit ze erwaarden, op eng Gemeng ze pilgeren, fir do eng Ennerschrëft ze ginn, an Zäiten, wou mer vun Digital Lëtzebuerg schwätzen - bon, bref, et kann een net ëmmer béides hunn! Wann ee wëllt modern sinn, da soll een dat duerchdenken an et soll een et konsequent maachen. An da muss een och eng digital

Une voix.- Très bien!

M. Sven Clement (Piraten).- Firwat soll politesch Participatioun beschwéierlech sinn? Misst se net au contraire esou einfach wéi méiglech sinn a vläicht souguer Spaass maachen? D’Politik bedauert jo gären, datt d’Leit sech net méi a Parteien engagéiere wellen an och soss ëmmer méi politik- - oder soll ee soe „parteilpolitikverdrossen“? - ginn. Ma ech mengen, doriwwer muss ee sech dann awer och net wonnere, wann een et de Leit bewosst net wëllt méi einfach maachen ze participéieren.

Mir gesinn hei also definitiv eng verpasste Chance fir d’Moderniséierung an ech ginn d’Hoffnung net op, datt mer dee Gesetzestext awer nach eng Kéier kënnen upassen, datt d’Verfassung och géif eng digital Ennerschrëftesammlung erméiglechen; et muss ee just d’Gesetz upassen.

Mee ech hunn elo mat vill Kritik ugefaangen. Dat soll awer net heeschen, datt mer dem Text näischt Guddes ofgewanne kënnen, ganz au contraire. Maaht lech keng Suergen, Här Cruchten, ech hunn nach genuch Zäit, fir och déi gutt Punkten ze belichten.

M. Yves Cruchten (LSAP).- Dir hutt nach net iwwert den Text geschwat.

alljoers hei op Lëtzebuerg wunne kommen. A vill vun hinne schwätze keng vun eisen Amtssproochen a kommen awer ganz gutt mam Engleschen hei am Land zurecht.

Mir fannen et ganz gutt, datt Lëtzebuergesch als Landessprooch an der Verfassung festgehal gëtt, als Primus inter pares. Mee doriwwer eraus hätt ee sech awer missen iwwerleeën, ob d’Englescht net an der Lëscht vun den administrative Sproochen hätt sollen, hätt kënnen derbäigesat ginn, fir déi Leit, déi eeben net Däitsch, Lëtzebuergesch oder Franséisch schwätzen an déi awer vläicht ganz motivéiert sinn, Lëtzebuergesch ze léieren - mee dat geet awer net vun haut op muer -, och mat u Bord ze huelen.

An doriwwer, Lëtzebuergesch léieren ze wellen: Mir verankeren elo Lëtzebuergesch an der Verfassung, mir stäerken et an der Verfassung; eppes, wat eis absolutt Ennerstëtzung fënnt, mee da muss mer awer och eppes derfir maachen, datt um Terrain déi Verankerung och mat Liewe gefëllt gëtt. Da muss mer d’Offer un zertiféierte Sproochecoursen, u qualitativ héichwäertge Sproochecours stäerken, ausbauen a virun allem bei deene Coursen, déi et scho gëtt, och eng Qualitätskontroll maachen, well och dat ass net iwwerall ginn. Hei mussen also och nach Progrès gemaach ginn a Sonndesriede respektiv eppes an der Verfassung ze verankeren, geet net duer.

Här President, léif Kolleeginnen a Kolleegen, eng weider wichteg Ännerung, déi dësen Text proposéiert, ass d’Aféierung vun der Vertrauensfro - oder de „Mësstrauensvott“, wéi en ëmgangssproochlech éischer genannt gëtt. D’Méiglechkeet vum Parlament, e Mësstrauensvott ze maachen, an déi entsprechend Méiglechkeet vun der Regierung, fir dann och ëmgekéiert eng Vertrauensfro ze stellen, si wichteg demokratesch Outilen, déi mer jo och schonn aus dem Ausland kennen. Et ass wichteg, datt een an enger Verfassung kloer virgesäit, wat geschitt, wa sech Majoritéite während enger Legislatur verschiben. An duerfir begrëisse mer dës Adaptatioun.

Mir hätten eis hei allerdéngs gewënscht, datt och méi genee gekläert gi wär, wéi d’Regierungsbildung ofleef. Well wat geschitt dann zum Beispill, wann d’Vertrauensfro gestallt gëtt an d’Chamber d’Vertrauen entzitt? Da kann et entweder Neiwele ginn oder et bilt sech eng nei Majoritéit. Falls sech eng nei Majoritéit fënnt, kéint ouni Neiwele vum Grand-Duc eng nei Regierung agesat ginn - kéint! Mir kéinten awer och erëm an eng Situatioun komme vun engem gewëssene Vide oder vun enger institutioneller Kris. Hoffe mer, datt mer ni esou wäit kommen. Mee wéi dat genee soll goen, ass net gereegelt, geneesou wéineg iwwregens wéi d’Regierungsbildung no enger Wal.

Dës onnéideg Lück hätt een an eisen Ae kënnen zoumaachen. Wa mer schonn esou ëmfaassend Verfassungsrevisiounen maache wéi déi hei virleend, dann hätt ee sech och esou Onsécherheete vu virer kënnen aus dem Wee schafen. Mee eis hënnert jo wierklech keen drun, dat nach an Zukunft ze maachen.

Léif Kolleeginnen a Kolleegen, eng lescht grouss Serie vun Ännerungen betrëfft dann de Grand-Duc. Lëtzebuerg bleift eng constitutionnel Monarchie an de Grand-Duc behält och eng ganz Rei Pouvoiren. Warscheinlech behält de Grand-Duc och weiderhi säi Panneau, deen ëmmer op eis kuckt, wa mer hei Rieden halen - respektiv mir op hien. Iwwregens - fir déi Leit, déi net de Pleséier hunn, hei an der Chamber ze sëtzen, mee dat vun dobaussen éischer suivéieren -: Et huet een heiansdo d’Gefill, datt de Grand-Duc e gutt Stéck méi grouss op deem

Bild ass wéi eis Regierungsmemberen am Liewen, esoudatt een u sech de Grand-Duc awer nach ëmmer grouss gesäit. Ech hunn also keng ...

Une voix.- Et ass jo e „grand Duc“.

M. Sven Clement (Piraten).- Et ass e „grand Duc“, et ass ...

(Interruption et hilarité)

Mir kéinten elo natierlech kucken, wéi e bekannte Comic hei zu Lëtzebuerg mat Monarchen ëmgeet. Mee ech loossen dat elo mol op der Säit.

Et ass nämlech och wichteg fir eis, an ech mengen, dat ass kloer: Mir bleiwen e Grand-Duché. Mir bleiwen e Grand-Duché, awer mat deenen néidegen Aschränkungen, déi fir eng staark Demokratie néideg sinn.

Esou gëtt zum Beispill eng Ofsetzungsprozedur an d’Verfassung geschriwwen, déi verhënnere kann, datt e Grand-Duc, dee seng Muecht géif mëssbrauchen, onkontrolléiert am Amt kéint bleiwen. Mir schreiwen déi Verfassung jo net fir haut, mir schreiwen déi net onbedéngt fir muer, mir schreiwen déi fir déi nächst 100, 200, 300 Joer. An, ...

(Interruption)

... jo, do muss een ...

(Brouhaha)

... all Méiglechkeete virgesinn.

Une voix.- 300 ass e bësse vill.

M. Sven Clement (Piraten).- O, Här Di Bartolomeo, mir allen zwee wäerten 300 Joer, mengen ech, net packen. Dofir ...

(Interruption)

Wie weess! Wann Der e Geheimrezept hutt, sot mer et.

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur.- Ech probéieren et fir d’éischt bei lech aus!

(Hilarité)

M. Sven Clement (Piraten).- Eng Prozedur, fir de Grand-Duc ofzesetzen, gouf et schonn. Si war just an engem Familljepakt festgeschriwwen, e Familljepakt, deen a mengen Aen net soll Verfassungsrang hunn. An dofir ass et wichteg, datt mer dat elo kloer demokratesch reegelen. Dës Verfassung gëtt méi transparent doduerjer, datt mer net méi op e Familljepakt verweisen, mee et selwer an der Verfassung reegelen.

An, jo, och d’Ofännerung vum klaseschen Eed «Je jure fidélité au Grand-Duc» ass eppes, wat mir, anescht wéi e puer anerer heibannen, net bedauern. Well wa mer ganz éierlech sinn, dann ass dat dach en Eed, deen zum Beispill eng wierklech onofhängeg Chamber eigentlech onméiglech géif maachen. E Beispill dofir hu mer elo grad gesinn: Meng Virriednerin huet gesot, datt se u sech am léifsten eng Republik hätt. Dat ass jo u sech schonn un der Ofsetzung vum Grand-Duc geschafft.

(Interruption par M. Mars Di Bartolomeo)

Ass dat nach „fidélité au Grand-Duc“? Dofir soen ech, nee, ech mengen ...

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur.- Net dru geschafft, dat ass eng Ofsetzung!

M. Sven Clement (Piraten).- Dat wär ..., eng Republik wär de facto d’Ofsetzung vum Grand-Duc.

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur.- D’Ofschafung vum Grand-Duc.

Den Här Sven Clement (Piraten)

verstane, wat Demokratie ass, léif Kolleeginnen a Kolleegen!

Une voix.- Très bien!

M. Sven Clement (Piraten).- Mir kënnen villen kritiséieren. Mir kënnen kritiséieren, datt d’Leit net gutt genuch informéiert gi sinn. Mir kënnen kritiséieren, datt déi Broschür, déi d’Chamber herausginn huet, net wierklech den Text vun der Verfassung ermëginn huet. Also, ganz éierlech, hätt ee mech gefrot, ech hätt lech gesot: „Ma da schreift wéinstens den Text vun der Verfassung dran!“ Mir maachen eng schéi Broschür, déi mer jiddwerengem an d’Haus schécken, wou mer op Froen äntweren, déi keen opgeworf huet, mee mir liwweren den Text net mat.

Léif Kolleeginnen a Kolleegen, mee et ass definitiv sou, datt mer hei schlecht informéiert hunn! Et soll kee mer soen, datt déi Broschür eng gutt Informatioun fir d’Leit dobausse gewiescht wär iwwert dat, wat am Text steet. Deelweis stinn Encadréen do, wou nëmmen driwwer geschwat gëtt, wat net am Text steet.

Mee wa mer wellen de Leit dobausse vertrauen, da schécke mer hinnen den Text, dee se iwwregens och op chamber.lu kënnen kucken, an dann hu mer vollstent Vertrauen dran, datt d’Wielerinnen an d’Wieler deen Text och richteg verstinn. An ech sinn der fester Iwwerzeugung, datt d’Leit, wa se sech mat engem Text befaassen, deen och majoritär esou wäerte verstoen,

Ennerschrëft kënnen maachen, fir e Referendum ze fuerderen. Well domadder hu mer och explizitt jiddwereen ausgeschloss, deen net zu Lëtzebuerg leeft, obwuel en déi lëtzebuergesch Nationalitéit huet. Si si wuel schéin a gutt fir eis Zuelen, eis Statistiken ze boosteren, mee wann et drëm geet, matzebestëmmen, da muss se sech op Lëtzebuerg deplacéieren. Alles verpasste Chancen!

Une voix.- Très bien!

M. Sven Clement (Piraten).- An dat Argument, datt ee vun de Leit jo awer e gewëssent Engagement - Zitat Mars Di Bartolomeo - kéint verlaangen, iwwerzeegt mech do net. A mengen Ae muss d’Politik an enger Demokratie no un de Biergerinnen a Bierger sinn, soudatt se jiddwereen, dee gäre matmaache wëllt, op einfachen a kuerze Weeër matabezitt.

Wat geschitt, wann een d’Prozeduren esou komplizéiert mécht, datt just déi, déi wierklech radikal géint eppes sinn, sech nach investéieren, gesi mer jo aktuell. Dann héiert ee virun allem just nach déi mat de méi haarde Stëmmen. Da verléiert een d’Participatioun vun all de gemässegte Biergerinnen a Bierger, déi sech vläicht gäre géifen abréngen, mee nieft Aarbecht a Famill net méi d’Zäit hunn a sech eigentlech och net esou richteg trauen, op eng Gemeng ze goen an do no engem Ennerschrëftgebou ze froen, well et soll jo kee mengen, si géifen och zu „deenen do“ gehéieren, déi just jäizen.

M. Sven Clement (Piraten).- Ben, ech hunn iwwert d’Form geschwat, wéi den Text verabschit gëtt. Ech mengen, datt dat och an deem heiten Debat immens wichteg ass.

Et gi ganz vill wichteg Saachen ugepasst an ausformuléiert, déi fir eng modern Verfassung zentral sinn an eis och ganz wichteg sinn. Ganz positiv zum Beispill ass, datt d’Berufskummeren an domat de Sozialdialog hir Plaz an dëser Verfassung kréien. Och wann den Dialog an der Realitéit heiansdo bei gewëssen Theemen ze wënschen iwwreg léisst, esou ass et dach awer en éischten a ganz wichtige Schrëtt, de Kummeren hir Existenzberechtigung direkt an eise Contrat sociétal, deen eis Verfassung ass, ze verankeren.

Ganz positiv ass och, datt d’Verhältnis tëscht dem Staat an de Reliounsgemeinschaften gekläert a keng Relioun méi favoriséiert gëtt. Mir liewen an engem pluralistesche Land an duerfir ass et wichteg, datt och eis Verfassung festhält, datt méi Reliounen hei am Land eng Plaz kënnen hu wéi nëmmen eng, geneesou wéi och vill Sproochen an eise Land zum éffentlechen Debat derzougéheieren.

Grad wat d’Sprooch betrëfft, hätte mer eis duerfir och gewënscht, datt hei scho méi eng Ouverture gemaach gi wär, fir d’Sprooch vu Lëtzebuerg iwwert dat Lëtzebuergesch, Däitsch an d’Franséisch eraus och nach duerch, firwat net, Englesch ze ergänzen. Mir wëssen, wéi vill Leit aus anere Länner

M. Sven Clement (Piraten). – An dat ass hiert gutt Recht als Deputéiert, genau dat ze fuerderen.

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. – Jo.

M. Sven Clement (Piraten). – Et muss een net mat hir averstane sinn, mee et ass hiert gutt Recht. Mee op där anerer Säit huet se missen, fir iwwerhaapt Deputéiert kënnen ze ginn, soen: «Je jure fidélité au Grand-Duc.»

Wa mer e wierklech eegestännegt Parlament wëllen hunn an enger richteger Demokratie, da kënnen mer esou eng Eedesformel net weider mat eis erëmdroen. Dat heescht, et gesäit een: Dësen Eed ass net méi zäitgeméiss. An och wann en eng laang Geschicht huet, an engem demokratesche Staat mussen esou Ännerunge gemaach ginn, fir datt se der Realitéit um Terrain ugepasst ginn.

Här President, léif Kolleeginnen a Kolleegen, de virleienenden Text enthält also eng ganz Rei vu wichtege Verbesserungen, obwuel een op gewëssene Plazen, wéi ëmmer, nach eppes hätt kënnen dréien, besser maachen, méi wäit kënnen goen. Mee mir wëssen: Dësen Text ass d'Resultat vu laangen Diskussiounen an nach vill, vill, vill, vill méi Kompromësser. An dofir kënnen mer eis awer duerchaus zefridde weise mam Resultat.

Wéi scho gesot, hu mir Piraten eis Membere mat entscheede gelooss, ob si dës Verfassungsännerungen unhuele wëllen. A si sinn zur nämlecher Konklusioun komm wéi de Marc Goergen an ech, nämlech kloer véiermol Jo ze soen. Dofir wäerte mer dann och dës Block mat Jo stëmmen.

Ech soen lech Merci.

M. Fernand Etgen, Président. – Merci villmools, Här Clement. Den nächsten ageschriwwene Riedner ass den honorabelen Här Yves Cruchten. Här Cruchten, Dir hutt d'Wuert.

M. Yves Cruchten (LSAP). – Merci, Här President. An ech entschëllege mech bei de Kolleegen, dass ech mech elo eréischt am Laf vun der Debatt ageschriwwen hunn. Ech hat net wëlles gehat, grouss ze intervenéieren, well ech wousst, dass de Rapporteur en exzellente Rapport géif presentéieren, wou alleguerten d'Fakte kloer sinn. Ech wëll och dofir net op de Contenu vun dësem Deel vun der Verfassungsreform agoen, mee e puer méi generell Saache lassginn, déi ech awer gäre gehat hätt, dass se haut an der Debatt gesot ginn.

Ech wëll fir d'alleréischt emol soen, dass mer déi Verfassung hei net mat enger ziddreger Hand upaken, mee mat enger ganz roueger Hand, well mer och e rouegt Gewëssen hunn, e gutt Gewëssen, dass dat, wat mer hei maachen, richtig ass an dass dat gutt ass fir eist Lëtzebuurger Land.

D'Verfassung kënnt, an dat hunn der ganz vill scho gesot, mat dëser Reform am 21. Joerhonnert un. An ech wëll och gären all de Riedner, déi haut d'Wuert ergraff hunn, Merci soe fir eng gutt Diskussioun, déi mer hei geféiert hunn.

An et ass och gutt, dass all déi Leit, déi haut dem Mars Di Bartolomeo an dem Simone Beissel nogelauschtert hunn, awer och dem Charles Margue, der Madamm Cecchetti, dem Här Clement, ...

Une voix. – Dem Här Léon Gloden,

M. Yves Cruchten (LSAP). – ... dass ...

(Brouhaha)

... - an dem Här Gloden, entschëllegt, ech hat dee souguer als Éischten hei

stoen -, spéitstens elo hunn all déi Leit matkritt, dass an dëser Reform keng Grujelegkeeten drastinn, mee lauter Dispositiounen, déi Sënn maachen.

Et ass gutt, dass mer bei dëser Verfassung, an deem ganze Prozess eng Lëtzebuurger Stärkt, eng Lëtzebuurger Qualitéit gewisen hunn, nämlech déi, fir Kompromësser ze fannen, fir Konsens ze sichen ënnereneen, och wann eis heiansdo politesch Grief trennen. Mee wann et ëm d'Lëtzebuurger Land geet, da fanne mer ëmmer dee Konsens, deen néideg ass.

Et dierf een elo awer mat där enger oder anerer Dispositioun net averstane sinn, net d'accord sinn, et dierf ee vläicht bei engem Punkt eng aner Propositioun maachen, ma selbstverständlech. An dofir ass et och ze respektéieren, dass d'Kolleeginne vun déi Lénk eng eegen Textpropos gemaach hunn.

Net ze respektéieren awer ass, wa Schauermercher, falsch Norichten, verdreite Wourechte verzaapt gi mat engem eenzegen Zweck: Stëmmung ze maache géint jiddwereen, am Fong géint alles, an dat mat där eenzeger Hoffnung, politesch Kapital draus ze schloen.

Mir schwächen net de Grand-Duc oder d'Monarchie. Mir féieren och net iwwer eng Hannerdier d'Awunnerwalrecht an. Mir huele kengem seng Kaz an och kengem säi Goldfësch ewech. Mir féiere keng Zwangsimpfung fir d'Kanner an a mir schwächen och net eis Familljen. Mee mir passen eis Verfassung un d'Realiteit vum Lëtzebuurgerinnen a Lëtzebuurgeren u a vun all deenen, déi hei mat eis wunnen, liewen a schaffen an déi all en Deel vun deem Land hei sinn.

Plusieurs voix. – Très bien!

M. Yves Cruchten (LSAP). – An dofir ass et gutt, dass all d'Tentativen, fir déi Reform hei ze sabotéieren, e Fiasko waren. Et ass gutt, dass déi allermeeschte Leit hei am Land den Agitateuren net op de Lärm gaange sinn, mee erkannt hunn, dass hei lauter Ännerunge kommen, deenen de Bonsens zugronn läit.

Schwaarz op wäiss ka jiddweree sech dervunner iwwerzeege mat där Broschür, déi dëser Deeg vun der Chamber verdeelt gëtt an déi a méi Sproochen einfach a kloer erkläert, wat mer hei maachen. A wa mer just den Text verdeelt hätt vum der Reform, dann hätt mer haut de Reproche gemaach kritt, dat géif jo souwisou just e Spezialist verstoen.

D'LSAP steet zu där exzellenter Aarbecht, déi hei an deene leschte 15 Joer zesumme gemaach gouf. Dat Resultat, wat mer elo kennen, d'Kapitel Justiz an och d'Kapitel vun haut, ass net an der Hexekichen oder „im stillen Kämmerlein“ entstanden, mee an engem transparenten a participative Prozess, an dat iwwer Joren.

D'LSAP steet zu där Verfassung hei an zu engem Lëtzebuerg, dat prett ass fir d'21. Joerhonnert an doriwwer eraus. A wéi ëmmer wëllt d'LSAP d'Leit zesummebréngen, och an dëser Fro vun der Lëtzebuurger Verfassung. A mir wieren eis iwwerall an ëmmer erëm géint all déi, déi d'Gesellschaft wëlle splécken an d'Leit ausenanerdreiwen.

Merci.

Plusieurs voix. – Très bien!

M. Fernand Etgen, Président. – Merci villmools, Här Cruchten. Ageschriwwen huet sech dann den honorabelen Här Mars Di Bartolomeo.

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. – Merci, Här President. Ech wäert och, une fois n'est pas coutume, ganz kuerz kënnen sinn.

Une voix. – O! O! O! O! O!

Une autre voix. – Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. – Ech wollt just insistéieren, dass, genee wéi beim viregte Kapitel, mer et bei dësem Kapitel mat enger kollektiver Aarbecht ze dinn hunn, mat enger ganz gudder kollektiver Aarbecht an der Kommissioun, an Zesummenaarbecht mat de Forceviven dobassen. Ech wiere mech also dergéint, dass een hei elo seet: „Deen een, deen ass ënnert de Rouleau compresseur komm, an deen aneren, dee ka jubelen.“ Hei sollt jiddweree sech dran erëmfannen! A virun allem sollen d'Leit dobasse sech dran erëmfannen, well et dat Gesellschaftsbild vun haut a muer soll erëmispigelen.

Also merci fir déi kollektiv Aarbecht. Ech soen och jiddwerengem Merci, dass e sech net ausenanerdividiere gelooss huet. Dat wär méi einfach gewiescht. Mee eng Verfassungsdiskussioun mécht een zesummen oder et mécht ee se guer net!

Une voix. – Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. – Ech wëll da just preziséieren, dass den Eed, deen an Zukunft op d'Verfassung geleescht gëtt, net onschëlleg ass. Mir hu bewosst den Eed op d'Verfassung gewielt, well mer verfassungstrei wëlle sinn op d'Grundgesetz, dat mer eis alleguer zesumme ginn hunn. Dat ass keng Schwächung vun engem Staatschef, mee dat ass eng Stärkung vun eisem Grundgesetz!

Une voix. – Dofir si mer jo haut och hei.

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. – Da wëll ech mech och nach dergéint wieren ... Ech schwätzen hei als Rapporteur an de Rapporteur därer zweemol erausgoen.

Hei ass et net esou, dass d'Regierung de Gewënner ass. Ech mengen, dass mat deene verschiddene Verfassungstexten eis Institutiounen insgesamt ge-

wannen - alleguer an un alleréischter Plaz d'Chamber!

Une voix. – Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur. – An do wäerte mer nach drop zrëckkommen. Mir hunn eis hei staarkgemaach, fir dass d'Chamber an alle Phasen - och vis-à-vis vum Staatschef! - u Poids gewënnt.

Schwächung vun der nationaler Souveränitéit? Wat wär dat klengt Lëtzebuerg aleng? An deem staarke Bündnis, dat d'EU an deene meeschte Beräicher ass, ass Lëtzebuerg weesentlech méi staark, wéi wann et aleng do géif stoen. Also: net eng Schwächung doduerch, dass mer an enger Communautéit sinn, mee eng Stärkt, déi weesentlech méi grouss ass wéi eis Taille a wéi d'Zuel vun eiser Populatioun.

Dann, ganz kloer: Wa mer fäerdeg si mat eisen Aarbechten un der Verfassung, wäerte mer selbstverständlech déi nei Verfassung, déi dann aus deene verschiddene Kapitele besteet, an déi Sproochen iwwersetzen a se jiddwerengem zoukomme loossen, deen hei zu Lëtzebuerg wunnt: Lëtzebuergesch, Franséisch, Däitsch. A wann eng zousätzlech Sprooch gebraucht gëtt, da si mer och flexibel genuch, fir dat ze maachen.

An e lescht Wuert iwwert d'Wärungsonofhängegkeet: Et mécht eigentlech keen Ënnerschied, ob an der Verfassung elo steet, dass de Grand-Duc „battre de la monnaie“ därer, oder ob dat net drasteet. Fakt ass, dass mer an enger Währungsunioun sinn! Fakt ass, dass de Staat ka Mënz engerausginn, och mam Kapp vum Grand-Duc, an dass en déi Kompetenz kann delegéieren un d'Zentralbank - Kompetenz doduerch, dass d'Zentralbank dat exekutiert.

Léif Kolleeginnen a Kolleegen, ech mengen, dass mer hei eng zolidd Aarbecht geleescht hunn an dass mer, wa mer um Enn vun der Prozedur sinn, eng Verfassung hunn, déi zu eiser Zäit passt an déi och Joerzénkten oder, wann ech mam Här Clement schwätzen, Joerhonnerten iwwerlieft. Mee bon, dat mussen déi Nächste da jugéieren.

Ech wollt just déi Prezisioun ginn, onpoleemesch an awer op de Punkt.

Merci.

Plusieurs voix. – Très bien!

M. Fernand Etgen, Président. – Merci villmools, Här Di Bartolomeo.

D'Regierung huet d'Wuert, den Här Premier- a Staatsminister Xavier Bettel.

M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État. – Sidd Der sécher?

M. Fernand Etgen, Président. – Ganz sécher, Här Premierminister!

(Concertation interne)

Här Premierminister, Dir hutt d'Wuert.

PRISE DE POSITION DU GOUVERNEMENT

M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État. – Villmools merci, Här President. An erlaabt mer, hei der Constituante Merci ze soen, der Constituante, jo. Dat ass och esou wéi am Koalitionsaccord, wou mer eis och Ambitioun ginn hunn als dräi Parteien, mee dass duerno d'Aarbecht hei an dëser Chamber stattfonnt huet.

An ech muss lech soen, ech erlabe mer, haut net unzefänken, andeem ech dem Rapporteur Merci soen, mee dass ech mam Mars Di Bartolomeo a mam Alex Bodry ufänken, och, fir Merci ze soen, well déi zwee haten och eng ganz wichteg Roll an der Viraarbecht, déi et erlaabt huet, dass duerno e Mars Di Bartolomeo als President vun der Kommissioun och kann hei sinn. Dat heescht, erlaabt mer, dat mécht ee jo net oft, fir d'Éischt deene Merci ze soen, déi net heibanne sinn.

Mir hunn och vun 2005 un un dëser Constitutioun geschafft. Dat heescht, mir sinn elo méi wéi 17 Joer amgaangen, drun ze dokteren. Et ass wichteg, dass mer och eng Constitutioun kréien (veuillez lire: dass mer och vun enger Constitutioun fortkommen) - an de Mars Di Bartolomeo huet et prezis gesot - vun enger Postkutschenzäit, wéi mer nach vu Franc-ore geschwat hunn, op eng Constitutioun, déi och méi modern ass. An dofir och der Constituante e grouse Merci.

Mir kruten och direkt erkläert, dès le début vun Ären Aarbechten, dass mer kéinten dobäi sinn. Dofir erlaben ech mer, och dem Här Fettes a senger Ekip, och aus dem Staatsministère, e grouse Merci ze soe fir déi Aarbecht, déi geleescht ginn ass. Mee d'Chamber huet eis direkt gesot: „Et ass der Constituante hir Aarbecht. Dofir, Regierung, haalt lech och diskreet an de Reunionen!“ Dat hu mer dann och gemaach.

Zum d'Resultat muss ech lech soen, mengen ech, sinn et ganz, ganz wichteg Punkten - an ech ginn elo net op all Punkt an -, mee déi awer wierklech am Fong Institutiounen schützen.

Erlaabt mer, hei mam Grand-Duc unzefänken. Dass hei wierklech gekuckt gëtt, dass de Grand-Duc sech bei guer kenge Choix muss amëschen, déi eng politesch Konnotatioun kéinten hunn, hëllef der Institutioun. Een, deen hei fir d'Monarchie ass, dee misst och hei hannert deem Text stoen.

Wann ee wëllt eng Institutioun wéi d'Monarchie stärken, da muss een evitéieren, dass een de Monarch an d'politesch Arena setzt! Da muss een evitéieren, dass de Monarch Choix muss treffen, wou duerno gesot gëtt: „Et si Préférences do.“ De Grand-Duc ass inviolabel! De Grand-Duc ass irresponsabel! An dat ass d'Garantie, fir dass mer och déi Monarchie hei kënnen laang halen, andeem mer och déi Institutioun protegéieren!

Dowéinst, all déi Leit, déi mengen, dass eng Verfassung an déi Verfassungsännerung hei géif d'Roll vum Grand-Duc schwächen - au contraire! Et protegéiert d'Institutioun! Jo, well och eng Institutioun wéi de Grand-Duc ... Mir hunn och Leit heibannen - an dat huet een ze respektéieren -, déi der Meinung sinn, dass mer eng aner Staatsform missten hunn.

Ech gehéieren zu deenen ..., an ech weess, dass ech och kritiséiert ginn, well ech dozou stinn: Ech si Monarchist! Ech fannen, dass et fir de Lëtzebuurger Modell dee beschte System ass, deen ee kann hunn. Dat ass meng perséinlech Meinung! Ech

schwätzen elo weeder als Premier, ech schwätzen elo net als Responsable vun den Institutionen, ech schwätzen als einfache Bierger. Ech gleewen un déi Institution!

Wann een déi Institution kennt, da weess een, dass ee se och muss virun Attacke protegéieren. Als Staatsminister ass et och meng Roll, dass mer kucken, zesumme mat der Chamber, wéi mer d'Institution stärke kënnen. D'Maison grand-ducale, déi geschafe ginn ass, d'Maison du Grand-Duc, ass eng wichteg Etapp gewiescht.

Ech wëll och dem Här Gloden Merci soen, well ech weess, wéi oft e scho rappeléiert huet, dass den Text an der Verfassung misst sinn, fir dass en och méi juristescht fest ass wéi op deenen Texter, wou mir als Regierung gekuckt hunn nom Rapport Waringo, fir och esou séier wéi méiglech d'Institution am Fong ze stäerken.

zesumme mat de Culen, ze kucken, wéi mer en neie Wee kënnen goen.

An haut, déi Cérémonie civile, déi mer - leider - déi lescht zwee Joer net konnte feieren, gehéiert zum Acte central, den eng Regierung organiséiert, wou se hir Bierger zesummen invitéiert, egal, wéi eng Relioun se hunn, egal, wéi eng Originn se hunn, wou mer zesummen eis Unitéit feieren, wou mer zesummen eis Unitéit feieren, déi eppes Extraordinäres gelescht hunn, ob dat sportlech, ob dat ekonomesch ass, ob dat mënschlech ass, en Acte héroïque, wou d'Leit aner Liewe gerett hunn.

Jo, dat hu mer ronderëm op Nationalfeierdag gebaut, an net, andeems mer gesot hunn: „Elo falen déi aner Zeremonien ewech.“ Et geet och, andeems mer moies d'Cérémonie civile hunn, dass mëttes eng Militärparad ass an en Tedeum organiséiert gëtt, dass déi Deeg drop och Zere-

An och den honorabelen Dan Kersch, den haut jo och bei heibanne sëtzt, wor deemools och als Minister ganz engagéiert an deem ganze Punkt. An esou, wéi en et virdru preziséiert huet, den Här Kersch, hu mir op all deene Punkten, déi jo och ugefecht gi sinn, wou souguer de Bistum mat eis ugesicht ginn ass, gewonnen!

Deemools ass gesot ginn: „Et ass on-sécher“, „Dir verléiert“, „Dir verléiert“. Nee! Déi Evolution war néideg. Ech ka mech erënneren, als Kultusminister, dass ech d'Leit och a Pensioun ..., ech hunn d'Pensioun missen ënnerschreiwe vun all de Paschteier, déi a Pensioun gaange sinn. Et ass net d'Aarbecht vun enger Regierung, een a Pensioun ze schécken oder een anzustellen am Kultus! De Kultus muss sech och kënnen organiséieren. Ech mengen, dass hautdesdaags de Kult vill méi fräi ass, selwer kënnen säi Liewen ze organiséieren, wéi dee Lien ze hunn, dass et eng Staatsaf-

Joer eng Kulturhauptstad hunn, déi elo gläich ufänkt, ...

(Interruptions diverses)

... an dat ass Esch.

(Exclamations)

Ech wollt dat och dem Här Mischo - ...

Une voix.- An Diddeleng!

M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État. - ... jo, en ass net do -, mee eise Kolleegen, den Escher Kollege soen: Mir hunn eng Hauptstadt, eng politesch Hauptstadt, mee dëst Joer hu mer och eng Kulturhauptstad. Ech wënschen hinnen och bonne, bonne Chance!

Dowéinst, Här President, erlaabt mer, ganz zum Schluss, lech nach eng Kéier ze soen: Mir komme vun enger Postkutschenzäit op eng modern

De Vott ass ofgeschloss.

D'Proposition ass mat 49 Jo-Stëmmen, 4 Nee-Stëmmen an 1 Abstentoun ugeholl.

Ont voté oui : *Mmes Diane Adehm, Nancy Arendt épouse Kemp, MM. Emile Eicher, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mme Martine Hansen, MM. Max Hengel, Aly Kaes, Georges Mischo, Mme Octavie Modert, M. Laurent Mosar, Mme Viviane Reding, MM. Gilles Roth, Jean-Paul Schaaf, Marc Spautz, Serge Wilmes, Claude Wiseler et Michel Wolter ;*

MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, MM. Frank Colabianchi, Fernand Etgen, Gusti Graas, Max Hahn, Mme Carole Hartmann, M. Claude Lamberty et Mme Lydie Polfer ;

Mme Simone Asselborn-Bintz, M. Dan Biancalana, Mmes Tess Burton, Francine Closener, MM. Yves Cruchten, Mars Di Bartolomeo, Mme Cécile Hemmen, M. Dan Kersch, Mme Lydia Mutsch et M. Carlo Weber ;

Mmes Semiray Ahmedova, Djuna Bernard, Stéphanie Empain, Chantal Gary, M. Marc Hansen, Mme Josée Lorsché, M. Charles Margue et Mme Jessie Thill ;

MM. Sven Clement et Marc Goergen.

Ont voté non : *MM. Jeff Engelen, Fernand Kartheiser, Fred Keup et Roy Reding.*

S'est abstenue : *Mme Myriam Cecchetti.*

6. DÉPÔT D'UNE DEMANDE D'ORGANISATION D'UN REFERENDUM TEL QUE PRÉVU À L'ARTICLE 114, ALINÉA 3 DE LA CONSTITUTION

Da ginn ech d'Wuert un den Här Fernand Kartheiser.

EXPOSÉ

M. Fernand Kartheiser (ADR). - Jo, Här President, villmools merci. Ech mengen, mir hate jo schon nom Vott iwwert den éischten Deel vun der Verfassung, den iwwert d'Justiz, driwwer geschwat, datt et zwou Méiglechkeete gëtt, u sech e Referendum ze provozéieren. Dat eent ass déi Prozedur vum Député initiateur no eise Chambersreglement, wou eeben, wa 16 Deputéierter op d'mannst ënnerschreien, e Referendum kann ageleet ginn. Dat anert ass iwwert den Artikel 114 vun der Verfassung mat 25.000 Bierger/Ënnerschrëften, wat dann och kéint zu engem Referendum féieren.

Ech wëll haut also beim zweete Kapitel och déi Prozedur vum Député initiateur hei aleeden an der Hoffnung, datt mer 16 Ënnerschrëfte kréien. Beim éischten Deel hate mer aacht Ënnerschrëften. Vläch gëtt et der déi Kéier jo méi. An deem Sënn wëll ech lech hei dëse Brëif hannerleeën no eise Chambersreglement an d'Prozedur vum Député initiateur aleeden.

Ech soen lech Merci

M. Fernand Etgen, Président. - Merci villmools, Här Kartheiser.

Domat si mer um Enn vun der Sitzung ukomm. Déi nächst Sitzung si fir den 8., 9. an 10. Februar virgesinn.

D'Sitzung ass opgehuewen.

Den Här Premier- a Staatsminister Xavier Bettel

Andeems mer déi Maison du Grand-Duc geschafen hunn, hu mer d'Institution gestärkt! Déi lescht Méint a Joren héiert een net vu Problemer mam Personal beim Haff - duerch déi Institution vum Grand-Duc, duerch déi Maison du Grand-Duc an och d'Aarbecht, déi den Hofmarschall och gemaach huet.

Et kann och net sinn, dass an onsem Land am Fong eng Rëtsch vun Dispositionen iwwert d'Institution an engem Familljepakt zréckzesiche sinn - engem Familljepakt an net an enger Verfassung! Dowéinst, mengen ech, ass et héich Zäit ginn, dass verschidde Saachen, déi och am Familljepakt stinn, hire Wee och an d'Constitution fonnt hunn.

Erlaabt mer och, iwwert d'Liberté de culte ... Mir maachen, wéi wann dat alles normal wier. Ech wëll elo ... Duerch Corona konnte mer net wéi üblech zelebréieren. Ech wëll lech awer just drun erënneren, dass virun 2013 an deem Land Nationalfeierdag - Nationalfeierdag! - en Tedeum war an eng Militärparad. Et wor näischt anescht!

Bon, d'Gemeng Lëtzebuerg huet fir e festiven Deel den Dag virdru gesuergt, mat Freedefier a mat Festivitéiten an der Stad, esou wéi all déi aner Gemengen och gekuckt hunn, fir mat hire Bierger kënnen eppes ze feieren. Mee d'Regierung huet am Fong offiziell an eng Cérémonie religieuse ..., déi och net interreligieuse deemools war. Dat wor e kathoulesche Culte, den aleng gefeiert ginn ass. Dofir wor et fir eis wichteg, och zesumme mam Bistum,

monien organiséiert gi vun deene verschidde Culen, och fir dem Grand-Duc hir Eier ze erweisen. Dat geet, een nieft deem aneren, an net, andeem een imposéiert, andeem ee seet: „Et dierf net méi.“ De But wor, vun de Culen ... An dofir muss ech lech och als Kultusminister soen, dass ech frou war. Et ass hei geschwat gi vu „Revolution zu Lëtzebuerg“. Nee! Et wor eng Evolution, déi néideg war.

De Culte ass net eng Staatssaach! Mir musse garantéieren, dass d'Leit hire Culen kënnen ausüben. Mee et ass net un eis ze soen, wéi ee Culte dat muss sinn. Et ass net un eis ze soen, wéi ee Culte dee richtegen ass. De Culte ass eppes Perséinlech. D'Leit kënnen e Besoin hu fir zesummenzekommen, mee et ass net un eis als Regierung oder als Politik ze soen, wéi ee Culte dee richtegen ass. Dat ass eng Conviction personnelle, déi d'Leit och selwer mussen entwéckelen kënnen an appreciëieren kënnen an duerno och eeben appliquéieren. An et ass net un eis, eis do anzemëschen.

Wann een haut dat dote kuckt, dann ass dat fir mech eng Evolution, déi och néideg war, a keng Revolution, wéi och verschidde Leit et probéiert hunn ze maachen. An et geet ganz gutt! De Kontakt leeft. Mir hu reegelméisseg och déi Inter-Cultes-Reuniounen zesumme gehat, zum Beispill an der Covidzäit. An ech muss lech soen, dass do d'Relatioun ganz gutt sinn.

Ech ka mech erënneren, wéi ech Kultusminister gi sinn, ganz am Ufank ...

fär bal wier, och de Culte kënnen auszefféieren.

Här President, iwwert d'Regierung, hei iwwert d'Motion de censure: Ech hunn d'Motion de confiance selbstverständlech léiwer wéi eng Motion de censure, mee et ass wichteg - mir hatten dat net an den Texter stoen -, dass eng Chamber ka soen: „Hei, dat doten!“ Mir hunn dann eng Motioun oder eng Resolutioun, wou dann d'Chamber seet, si ass zefriden oder si ënner-stëtzt oder et soll ëmgesat ginn. An eng Motion de censure an eng Motion ...

An ech ka mech erënneren, tatsächlech, wéi den Här Gloden gesot huet: 2013 souze mer hei an enger Situation, wou op eng Kéier de Staatsminister Juncker - dee Staatsminister Juncker - gesot huet: „Ech ginn elo dem Grand-Duc d'Demission.“ An du souze mer alleguerten hei la bouche bée: „Wat maache mer elo? Wéi geet et weider?“ Dowéinst ass et och wichteg, déi dote Punkten hei ze kreéieren.

Ech brauch elo net drop anzegoen, d'Madame Beissel huet jo och schon iwwert d'Stad Lëtzebuerg geschwat, dass dat d'Hauptstad ass. Selbstverständlech hunn ech och e Virliewe gehat. Et ass wichteg, dass ee weess, dass d'Hauptstad och déi Roll huet, déi se och an engem Land wéi Lëtzebuerg huet.

Erlaabt mer och just, an deem dote Kontext ze soen, dass mer eng Hauptstadt hunn an dass mer awer och dëst

Constitution. A fir mech, haut dës Constitution stëmmen ... Dowéinst akzeptéieren ech och net, dass probéiert gëtt, hei mat falsche Sujeten, mat falschen Informatiounen de Leit Angscht ze maachen!

Een, den haut Jo zu dëser Verfassung seet, dee seet Jo zu Institutionen, déi hei an deem Land funktionéieren, dee seet Jo, Här President, zu engem Lien tëschent Europa a Lëtzebuerg, den infallible ass an op dee mer och houfreg sinn, an e seet Jo zu enger Monarchie, Jo zu engem moderne Land. An dofir Jo zu dëser Verfassung.

Ech soen lech Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Fernand Etgen, Président. - Merci villmools dem Premier- a Staatsminister Xavier Bettel.

ler mer elo zum Vott kommen, wollt ech drun erënneren, dass ee sech op sengem Posten alogge muss, fir kënnen mat ofzestëmmen.

Mir kommen elo zum éischte Vote constitutionnel iwwert d'Proposition 7700. Den Text steet am Document parlementaire 7700¹⁶. Et ass eng Majoritéit vun zwee Drëttel erfuerdert an de Vote par procuration ass net erlaabt.

PREMIER VOTE CONSTITUTIONNEL SUR LA PROPOSITION DE RÉVISION DE LA CONSTITUTION 7700

D'Ofstëmmen fänkt un.